

PRITARTA

Visagino savivaldybės administracijos direktoriaus
2017 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. IV-E-662

PATVIRTINTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“
direktoriaus 2017 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-20

**VISAGINO VAIKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „AUKSINIS RAKTELIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„VAIVORYKŠTĖ“**

Ikimokyklinio ugdymo programa „Vaivorykštė“ skirta Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ ikimokyklinio ugdymo pedagogams bei tėvams, besidomintiems nuo gimimo iki šešerių metų vaikų ugdymu(si). Programa nuolat atnaujinama ir tobulinama atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimų rezultatus, poreikių pasikeitimus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas. Ji parengta vadovaujantis pagrindiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais bei norminiais dokumentais, ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, pedagoginės bei metodinės literatūros šaltiniais.

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Švietimo teikėjas – Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“.

Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga, steigėjas – Visagino savivaldybės taryba.

Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“ – neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ tipas – bendrosios paskirties lopšelis-darželis, kuriame ugdymas vyksta lietuvių kalba.

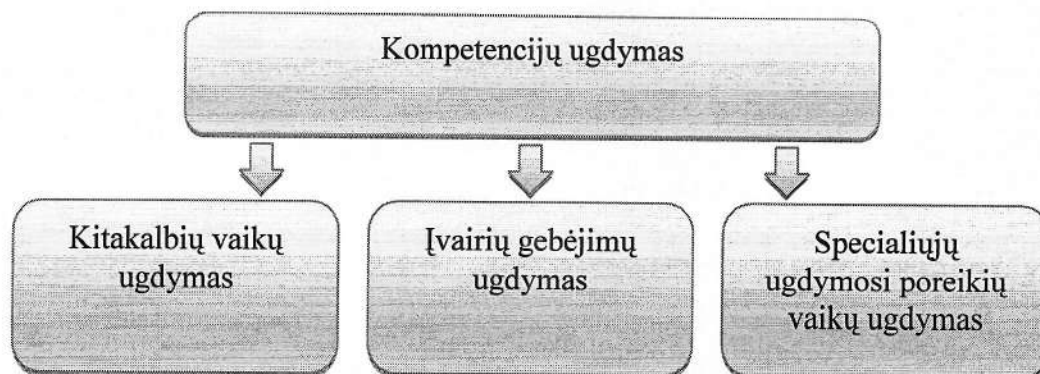
Adresas – Taikos pr. 20, LT-31110, Visaginas.

Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“ savo veiklą grindžia Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais, Visagino savivaldybės tarybos sprendimais, Visagino savivaldybės administracijos dokumentais, lopšelio-darželio nuostatais.

Vaikai ir jų poreikiai. Visagino vaikų lopšelių-darželių „Auksinis raktelis“ lanko nuo gimimo iki šešerių metų ikimokyklinio amžiaus vaikai. Grupės komplektuojamos iš to paties amžiaus vaikų. Darželių lanko nevienodomis socialinėmis sąlygomis gyvenantys vaikai, didėja socialiai remtinų vaikų ir vaikų, kurių tėvai išvyksta į užsienį, skaičius. Darželių lanko 60 % vaikų iš kitakalbių ir mišrių šeimų, kurie namuose bendrauja lenkų, rusų arba kuria kita kalba, todėl didelis dėmesys skiriamas lietuvių kalbos mokymui, kitakalbių integravimui į Lietuvos gyvenimą. Kitakalbiai vaikai betarpiškai bendraudami su pedagogais ir bendraamžiais išmoka gražiai kalbėti lietuviškai, giliau susipažįsta su lietuvių liaudies papročiais, tradicijomis. Didėja vaikų, lankančių darželių iš imigrantų šeimų, skaičius, kuriems reikalingas ypatingas dėmesys ir saugi aplinka. Integruojant atvykusius iš užsienio vaikus rūpinamės jų socialine ir kultūrine raida, atsižvelgiant į šeimų kultūrinį kontekstą. Dalis vaikų ateina iš šeimų, kurios pripažįsta krikščioniškas/katalikiškas vertybes. Yra vaikų, kurie labai dažnai serga. Jiems reikalingos grūdinimo procedūros, kiti sveikatą stiprinantys pratimai, judėjimo optimizavimas. Ypatingas dėmesys skiriamas specialiųjų ugdymosi poreikius turintiems vaikams. Tokie vaikai įtraukiami į integruotą ugdymą(si) bendroje grupėje, kurios veikia principu: „kartu gyventi, mokytis ir veikti“.

Vaikų gabumai skirtingi. Vieni vaikai gabūs dailei, kiti muzikai. Bet dauguma vaikų motyvuoti, gebėjimai atitinka jų amžių. Vaikų poreikiai – bendravimo su bendraamžiais, fizinio ir psichinio saugumo, pažinimo, saviraiškos – bus tenkinami per vaiko kompetencijų ugdymą(si). Įgyvendinant programą bus užtikrintas vaiko poreikių tenkinimas, sudarytos sąlygos vienodam vaikų ugdymui, socialinės atskirties mažinimui.

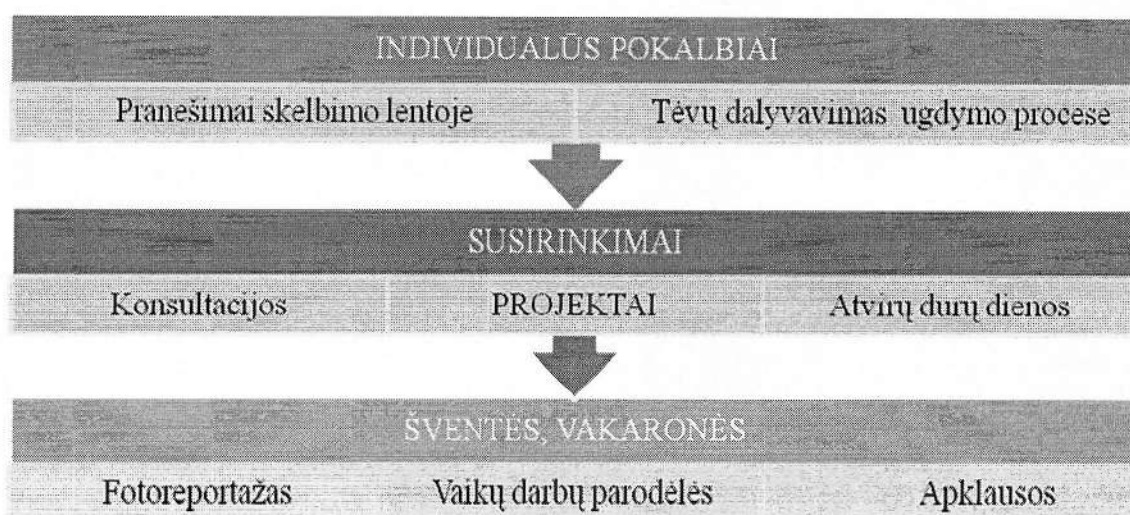
Draugiškai priimamas ir pripažįstamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų (1 pav.).

1 pav. Skirtingų gebėjimų vaikų ugdymas

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Lopšelyje-darželyje vyksta visapusiškas vaikų ugdymas, atsižvelgiant į tėvų (globėjų) pageidavimus. Tėvai pageidauja, kad būtų patenkinami vaikų pažinimo, socialiniai, etniniai, saviraiškos, saugumo, savarankiškumo, kūrybiškumo ugdymo poreikiai, vaikai gautų kvalifikuotą logopedo pagalbą, vyktų papildomas ugdymas, kad kitakalbiai vaikai išmoktų kalbėti lietuviškai. Pirmenybę jie teikia vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui, doroviniam ir pilnaverčiam asmenybės ugdymui, visuminiam vaiko ugdymui. Atsižvelgiama į bet kokius šeimos poreikius ir lūkesčius, didelis dėmesys skiriamas šeimose pripažįstamoms kultūroms ir vertybėms.

Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo klausimus. Ugdytinių tėvams organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje (2 pav.).

2 pav. Bendradarbiavimo su šeima formos

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Visagino vaikų lopšelyje-darželyje dirba kompetentingi pedagogai, atitinkantys kvalifikacinius reikalavimus, kurie geba ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, nuolat besikeičiantys ir keliantys kvalifikaciją, siekiantys kokybiško

ugdymo(si). Pedagogai ir specialistai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje: integruoja veiklas; rengia projektus ir seminarus skirtus įvairių gabumų vaikams: gabiems, nepasitikintiems savimi, pasyviems, hiperaktyviems, turintiems bendravimo problemų; taip pat rengia individualizuotas ugdymo programas specialiujų ugdymosi poreikių turintiems vaikams.

Lopšelio-darželio savitumas. Švietimo teikėjo savitumas. Lopšelis-darželis įkurtas 1985 metų sausio 15 dieną, 1994 metais iš rusų kalba ugdymo darželio reformuotas į lietuvių kalba. Turi savas etnokultūros puoselėjimo tradicijas: sukurta jauki, lietuvių liaudies tradicijas atspindinti aplinka, individuali kiekvienoje grupėje; veikia vaikų folkloro būrelis „Seklytėlė“, etnokultūros studija „Močiutės gryčia“. Tėvų pageidavimu darželyje veikia krikščioniška/katalikiška grupė. Krikščioniškam/katalikiškam ugdymui 2001 metais parengta individuali programa „Kalbėkime vaikams apie Dievą“. Siekiant padėti šeimai pažinti ir perimti lietuvių tautos istorinį bei kultūrinį palikimą, ugdymas vyksta etnine kultūrine kryptimi, kuri neatskiriama susijusi su Visagino gamta, aukštaičių krašto papročiais ir tradicijomis. Įstaiga tapo Ignalinos krašto papročių ir tradicijų puoselėtoja. Daug dėmesio skiriama vaikų saviraiškai per šokį, vaidybą. Tapo tradicija kasmet organizuoti teatro savaites, vaikų dainų festivalį „Šypsėnėlė“, kuris peraugo į respublikinį renginį. Veikia ritminių šokių būrelis „Tvistas“, dainavimo studija „Domisolė“. Vaikų sveikatos puoselėjimui, sveikos gyvensenos ugdymui sudarytos geros sąlygos. Veikia baseinas, yra atskira sporto salė. Dalyvaujame ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmanėliai“ veikloje. Parengta individuali sveikos gyvensenos ugdymo programa „Sveikatos raktelis“. Vaikams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, pagalbą teikia logopedas. Papildomai šių vaikų ugdymas vyksta pagal individualias kalbos ugdymo programas. Nuo 2004 metų rugsėjo 1 dienos įstaiga įgyvendina tarptautinę programą „Zipio draugai“. Lopšelis-darželis dalyvauja visuose savivaldybės organizuojamuose tradiciniuose miesto renginiuose. Darželyje pasirinkti ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, sudarant sąlygas vaiko socializacijai, fizinių, psichinių galių harmoningam skleidimuisi, sėkmingai vaiko raidai. Nuo 2008 metų organizuojamos vasaros vaikų socializacijos stovyklos, įgyvendinami sveikatos ugdymo ir aplinkosaugos projektai, kurie užtikrina palankias sąlygas vaikų socializacijai, sveikatos ir pažintinei kompetencijai plėtoti. 2013 m. darželis laimėjo galimybę dalyvauti Lietuvos Futbolo Federacijos ilgalaiškės vaikų masinio futbolo vystymosi programos „Sugražinkime vaikus į stadionus“ respublikiniame projekte „Futboliukas“, kuriame sėkmingai dalyvauja iki šiol.

Įgyvendintas projektas „Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ modernizavimas“. Pakeista vėdinimo sistema, apšildymas, apšvietimas, suremontuotos vieno korpuso patalpos, metodinis kabinetas. Grupėse ir metodiniame kabinete pakeisti baldai, įsigyti kompiuteriai, interaktyvi lenta, projektorius, kopijavimo aparatas, filmavimo kamera. 2016 m. atlikti darželio tvoros įrengimo darbai, kas leido sustiprinti vaikų saugumą ir švarą teritorijoje.

Mūsų darželio išskirtinumas – naujausių technologijų taikymas ugdymo procese. Tai suteikia daugiau galimybių, siekiant tikslų ir uždavinių, ugdymo procesas tampa veiksmingesnis ir patrauklesnis.

Vyksta glaudus bendradarbiavimas su Visagino „Verdenės“ gimnazija, Visagino kūrybos namais, kitomis Visagino ikimokyklinių įstaigų bendruomenėmis, Panevėžio katalikiškos pakraipos K. Ramanausko lopšeliu-darželiu, Visagino Šv. apaštalo Pauliaus bažnyčios bendruomene, Vilniaus vaikų lopšeliais-darželiais „Žiedas“, „Rūta“, „Aušrelė“, „Žilvitis“, Daugpilio specialiojo ugdymo darželiu Nr. 9. Bendradarbiavimas padeda ugdyti vaikų meilę ir pagarbą gamtai, etniniam paveldui, puoselėti dorovinį ugdymą.

II SKYRIUS FILOSOFINĖS UGDYMO KRYPTYS

Programoje siejamos kelios filosofinės ugdymo kryptys. Orientuojantis į humanistinę filosofinę kryptį, sudarytos sąlygos saviraiškos ir savirealizacijos poreikių tenkinimui, plėtojamas supratimas apie šeimą, gimtinę, gamtą, kultūrą. Ugdymas vyksta ne tik įstaigoje, bet ir parodose, šventėse, išvykose. Vadovaujantis egzistencialistine ir fenomenologine filosofine kryptimi, ugdomi

bendradarbiavimo įgūdžiai, suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė pagal savo galimybes. Pagal rekonstruktyvistinę kryptį sudaromos sąlygos ugdytis už įstaigos ribų, pasinaudoti savo žiniomis vykdant projektus, tyrinėjant. Pagal progresyvinę filosofinę ugdymo kryptį ugdymo turinyje akcentuojamos ne žinios, o gebėjimas kaupti informaciją, veikti pačiam.

III SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys sudarytas remiantis šiais principais:

– **Tautiškumo.** Ugdymo turinys orientuotas į vaiko etninio ugdymo poreikių tenkinimą. Etninis ugdymas – tai pagrindinė vertybė, atsispindinti visose ugdymo(si) kompetencijose. Ugdymo turinyje atskleidžiamas žmogaus ryšys su gamta ir laiko ritmais, aukštaičių papročiai, tradicijos, krikščioniškos/katalikiškos tradicijos, kultūrinis paveldas, ugdoma vaiko pagarba gamtai ir gyvybei, Tėvynei.

– **Humaniškumo.** Vaikas yra asmenybė, pripažįstama teisė būti skirtingam. Jo santykiai su aplinkiniais grindžiami pasitikėjimu, draugišku bendradarbiavimu. Pripažįstama vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybė.

– **Prieinamumo.** Vaikai ugdomi nuo gimimo iki šešerių metų. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į jų amžių, patirtį, jų gebėjimus ir galimybes, individualius poreikius. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje aplinkoje augančiam vaikui. Vaikams suteikiamos galimybės bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, įgyti pasitikėjimo savimi.

– **Integralumo.** Ugdymo turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, kurių pagrindas – vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties sklaida. Ugdymas vyksta integruotai, garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna, vaiko asmenybės harmoningas skleidimasis, visuminis pasaulio suvokimas.

– **Vertybinių nuostatų ugdymo.** Padedama vaikui visą, kas jį supa, įprasminti per dorovines žmogaus nuostatas į pasaulį. Ugdomas savarankiškas, doras, kūrybingas, atsakomybę jaučiantis žmogus, gebantis bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gerbiantis kitaip mąstančius, kitokios išvaizdos žmones.

– **Individualumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į individualias vaikų savybes, vaikų patirtį. Suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė, pripažįstama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį, asmeninę patirtį. Taikomos įvairios priemonės, metodai, individualaus ir nedidelėmis grupelėmis ugdymo formos.

– **Tęstinumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, įgytą šeimoje, vaikų amžių, priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Ugdymo turinys kiekvienais amžiaus tarpsniais pamažu sudėtingėja, pateikiamos vis sudėtingesnės situacijos, nagrinėjamos vis sudėtingesnės problemos, įgaunama vis daugiau pažinimo informacijos.

– **Tikslingumo ir veiksmingumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius, į Ignalinos krašto, Visagino miesto kultūrinę tradicijas, orientuotas į šiuolaikinę vaikystės sampratą. Ugdymas grindžiamas vaikui prasmingais faktais, procesais, situacijomis. Ugdymo turinys sistemingai vertinamas, analizuojamas ir atnaujinamas pagal poreikius

IV SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAS

Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

V SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS UŽDAVINIAI

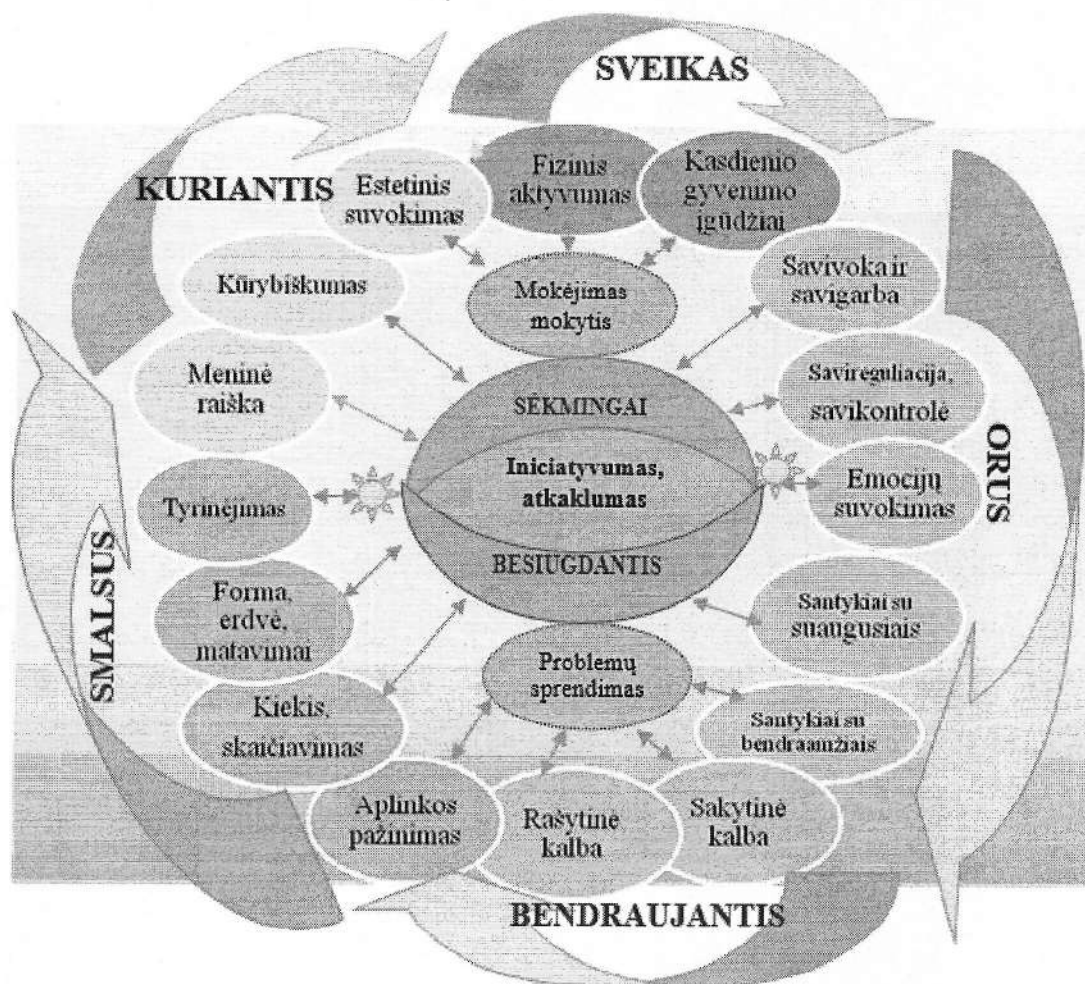
1. Skatinti vaiką ugdytis tautinę savimone, pilietiškumą, krikščioniškąsias moralės normas, pagarbą lietuvių liaudies tradicijoms, papročiams.
2. Ugdyti vaiko kalbą, puoselėti aukštaitišką tarmę, mokyti kitakalbius vaikus lietuvių kalbos, padėti jiems integruotis į Lietuvos gyvenimą.
3. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvenenos įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį.
4. Ugdyti vaiko bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais, skatinti laikytis bendravimo etikos, dorovinio elgesio normų, keistis pažintine informacija, padėti perimti įvairias komunikavimo priemones.
5. Bendradarbiaujant su šeima, visuomene padėti vaikui suprasti jį supantį pasaulį įvairiais pasaulio pažinimo būdais, sudaryti sąlygas pačiam tyrinėti, atrasti.
6. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, saviraiškos, išraiškos gebėjimus, padėti vaikui suvokti meno kūrinų estetinę ir istorinę vertę, ugdyti pagarbą lietuvių tautos tradiciniam menui, skatinti vaikus save išreikšti įvairiomis meno priemonėmis ir būdais.

VI SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys. Ugdymo turiniu siekiama vystyti vaiko įvairius gebėjimus bei įgūdžius, suteikti vaikui žinių ir formuoti vertybines nuostatas. Atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijas ugdymo turinys sudarytas iš 18-os vaiko pasiekimų sričių, kuriose atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi ir pasiekimų charakteristikos. Kiekvienoje vaikų ugdymosi pasiekimų srityje numatytos esminės nuostatos ir įvardijami gebėjimai, kuriuos vaikas pagal savo individualias galimybes ir ugdymosi tempą įgyja iki šešerių metų, numatytos ugdymo gairės. Ugdymo turinys pritaikytas diferencijuotam ir individualiam vaiko ugdymui pagal ugdytinių galimybes ir ugdymosi stilių. Specialiujų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymo turinys formuojamas atsižvelgiant į jų individualius poreikius, atsirandančius dėl įgimtų gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų ar (ir) nepalankių aplinkos veiksnių.

Programos turinys yra skirtas vaiko kasdieniniam gyvenimui ir ateityje sėkmingam ugdymui(si) priešmokyklinėje grupėje, būtinų gebėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų ugdymui(si) ir patirties kaupimui.

Programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kompetencijos (sritys): emocinis ir socialinis ugdymasis; fizinis ugdymasis; kalbos ir komunikavimo ugdymasis; pažinimo ugdymasis; meninis ugdymasis (3 pav.).

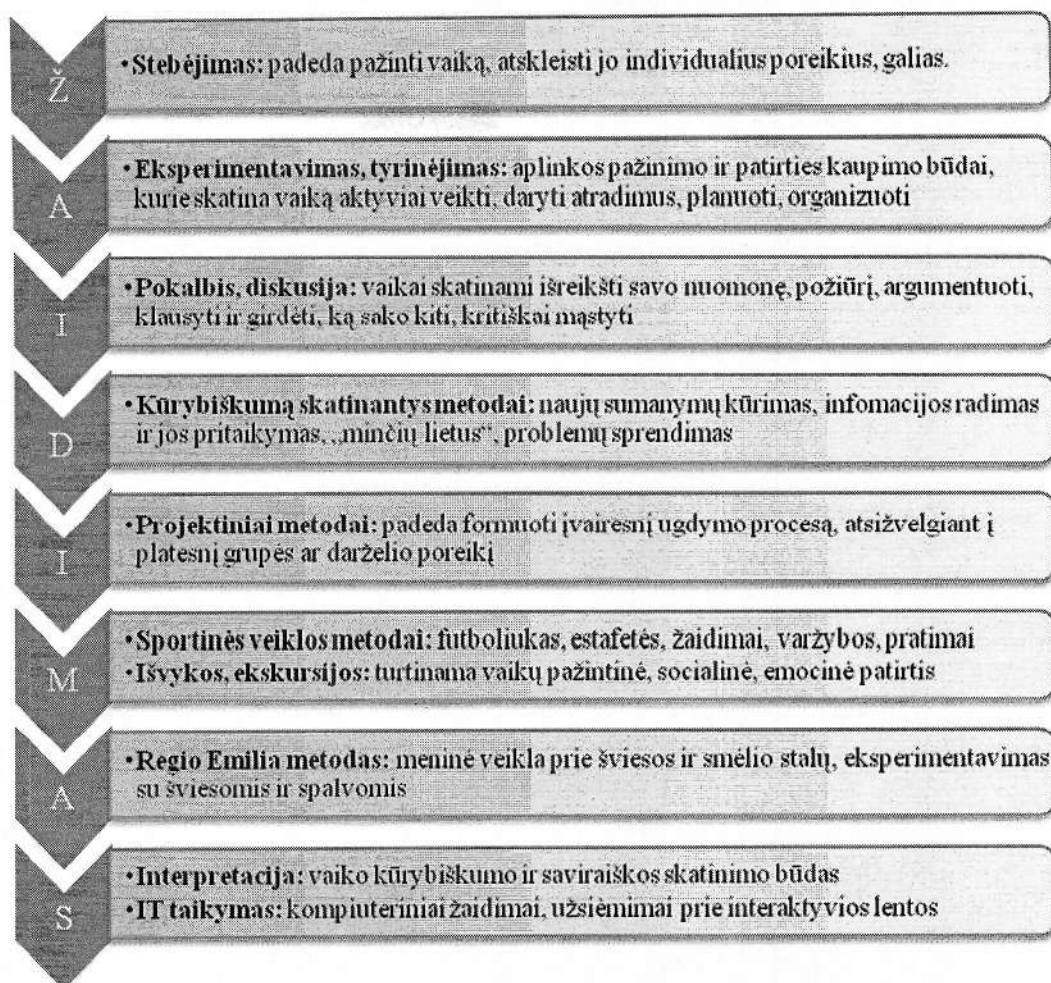
3 pav. Penkių ugdymosi kompetencijų sritys

Visuminis vaikų ugdymas orientuotas į vaiko pažangą penkių kompetencijų (socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo ir stiprinimo, meninė, mokėjimo mokytis) srityse, kad vaikas augtų „ORUS“, „SMALSUS“, „BENDRAUJANTIS“, „SVEIKAS“, „KURIANTIS“, „SĖKMINGAI BESIUGDANTIS“.

Ugdymo priemonės. Ugdymo turiniui įgyvendinti parenkamos tikslingos, įvairios, veiksmingos ugdymo(si) priemonės ir jos keičiamos pagal galimybę. Visos priemonės išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, savaime kylančius sumanymus, žadina savaiminį perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Žaislai, žaidimai, knygos išdėstyti taip, kad vaikams būtų lengvai prieinami, skatintų smalsumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti.

Ugdymo metodai. Ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius pačių vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų pastangas siekiant bendro tikslo. Pasirinkti ugdymo metodai atitinka vaikų amžių ir galimybes, individualius poreikius ir neprieštaruja šiuolaikinės pedagogikos principams. Metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų kompetencijų (socialinės, komunikavimo pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės) ugdymui, kompleksiskai, integruotai ugdant bendruosius bei specialiuosius gebėjimus (meninius, intelektualius, specialiųjų poreikių ir kt.).

Jie atnaujinami, papildomi, atsižvelgiant į vaikų pageidavimus, pedagogų sumanymus, tėvų rekomendacijas, metodų taikymo veiksmingumo vertinimo rezultatus, informacinę medžiagą, pedagoginę bei metodinę literatūrą. Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina ugdymo metodai (4 pav.):

4 pav. Ugdymo(si) metodai

VII SKYRIUS UGDYMO(SI) KOMPETENCIJOS

Sveikatos kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Gebėti jausti ir valdyti savo kūną, priimti sveikam augimui palankius sprendimus, turėti supratimą apie tinkamo maitinimosi, aprangos, poilsio, miego ir fizinio judėjimo svarbą sveikatai.
- Gebėti suprasti apie aplinkoje egzistuojančius gyvybei pavojingus ir sveikatai kenksmingus veiksnius.
- Nusiteikti būti aktyviam, veikliam, laikytis asmeninės higienos normų.
- Siekti fizinės ir dvasinės sveikatos darnos.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai		
Nuostata: Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius, teigiamai vertina save, pasitiki savo jėgomis, tiki, kad gali sėkmingai ką nors padaryti.		

1	2	3
0–3 metai	Vaikas įgyja naujų gyvenimo ir savarankiškumo įgūdžių.	<p>Bendraudamas ir žaisdamas su suaugusiais įgyja daugiau savarankiškumo, drąsos eksperimentuoti, išmėginti.</p> <p>Pratinasi pats veikti savarankiškai.</p> <p>Mokosi kultūringo elgesio prie stalo, saugaus elgesio aplinkoje.</p> <p>Pratinasi taisyklingai sėdėti, laikyti šaukštą rankoje, valgyti savarankiškai, gerti iš puodelio.</p> <p>Padedant auklėtojai mokosi higienos įgūdžių, suvokia, kad švara ir tvarka padeda būti sveiku.</p> <p>Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį.</p> <p>Pratinasi naudotis asmens higienos reikmenimis, savarankiškai nusirengti.</p> <p>Žino žaislo vietą, savo lovą, kėdę, rankšluostį, spintelę.</p> <p>Mokosi saugiai lipti laiptais.</p> <p>Geba prašyti pagalbos, reaguoti į suaugusiojo perspėjimus.</p> <p>Pratinasi susitvarkyti savo žaidimų vietą.</p>
3–4 metai	Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus.	<p>Kalbasi su auklėtoja, tėveliais apie sveikos gyvensenos naudą, aptaria paveikslukus apie daržovių, vaisių naudą mitybai, klausosi trumpų pasakojimų apie švaros reikšmę žmogaus organizmui.</p> <p>Kultūringai elgiasi prie stalo.</p> <p>Valgo sveiką maistą, supranta sveiko maisto reikšmę žmogaus organizmui.</p> <p>Po valgio skalauja burną vandeniu, naudojasi tik savo asmeniniais daiktais.</p> <p>Plaunasi rankas.</p> <p>Grūdina organizmą atlikdami rytinę mankštą, aktyviai juda sportuodami, atlieka taisyklingo kvėpavimo pratimus.</p> <p>Stebi, koku oru kuo apsirengę, apsiavę, tyrinėja kūno pojūčius.</p> <p>Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus.</p> <p>Pažintinę informaciją apie sveiką gyvenseną išreiškia piešiniu, mimika.</p>
4–5 metai	Laikosi higienos, saugios mitybos įgūdžių.	<p>Aiškinasi, klausosi auklėtojos pasakojimų, varto knygas, kuria bendrus projektus apie higienos, sveikos mitybos naudą žmogaus organizmui.</p> <p>Saugo savo sveikatą, prižiūri kūną. Rengiasi pagal lauko temperatūrą.</p> <p>Piešia, kuria meninius projektus apie sveiką mitybą, žmogaus higieną.</p> <p>Stengiasi laikytis sveikos gyvensenos principų, suvokia žalingų įpročių poveikį žmogui.</p> <p>Susipažįsta su nuodingais grybais, augalais.</p> <p>Aptaria elgesio taisykles prie stalo, tinkamai naudojasi stalo įrankiais, servetėlėmis.</p> <p>Susipažįsta su sveiku, natūraliu maistu, aukštaičių šventiniais valgiais, kartu su grupės auklėtoja verda vaistažolių arbatą.</p>
5–6 metai	Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	<p>Laikosi asmens higienos, rūpinasi savo kūnu.</p> <p>Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi.</p> <p>Stengiasi susikaupti ir atsipalaiduoti bei pailsėti.</p> <p>Aptaria, kaip saugoti savo sveikatą, kokie yra žalingi įpročiai, jų įtaka žmogui. Žino sveikos mitybos principus.</p> <p>Geba saugoti savo sveikatą laikydamiesi sveikų įpročių.</p> <p>Aiškinasi (uostant, ragaujant) vaistinių augalų paskirtį, naudą.</p> <p>Stebi darželyje augančius augalus, domisi jų savybėmis, poveikiu sveikatai.</p> <p>Sužino apie augančius vaistinius augalus, mokosi juos rinkti, ruošti žiemai.</p>

1	2	3
5–6 metai	Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	Ruošia su auklėtoja vaistažolių arbatos receptus, piešia ar užrašo juos kortelėse.
		Geba suvokti gamtos įtaką žmogaus sveikatai.
		Supranta, kad gamtos niokojimas vėliau sukelia žalą žmogui.
		Sužino, kaip reikia elgtis gamtoje, kad nepadarytų jai žalos.
		Kuria sveikos mitybos piramidę, projektus, žiūri iliustracijas, matytus vaizdus perteikia piešiniu, judesiu, muzika.
		Laikosi asmens higienos ir saugos, sutvarko savo darbo vietą, stengiasi dirbti saugiai, kad nepakenktų kitiems draugams.
		Dalyvauja bendruose sveikatos projektuose su tėveliais.
		Įgyja žinių apie buitinių atliekų rūšiavimą.
Ugdymo veiklos gairės		
Mokyti suvokti sveikos gyvensenos reikšmę žmogaus sveikatai. Ugdyti asmeninės higienos įgūdžius ir įpročius. Padėti suprasti, kas trukdo ir kas galėtų padėti augti sveikam, stipriam. Analizuoti, dalintis mintimis, išsakyti nuomonę apie savo jausmus, sveikatos būklę, jos saugojimo ir stiprinimo būdus. Aiškinti gamtos poveikį žmogaus sveikatai. Diskutuoti apie liaudies mediciną, plėsti supratimą apie grūdinimosi svarbą oru, saule, vandeniu. Suteikti žinių apie vaistažolių poveikį, aiškintis ir perimti kai kurias liaudiškas sveikatos puoselėjimo tradicijas. Kalbėtis apie gamtoje egzistuojančius pavojingus kenksmingus veiksnius, aptarti, kad yra augalų, grybų, uogų, sėklų, kurie nuodingi žmogui.		
Pratinti pagarbiai elgtis gamtoje, nešiukšlinti, neniokoti augmenijos ir gyvūnijos. Vartyti knygas, enciklopedijas, žiūrėti paveikslus, reprodukcijas apie sveikatą, sportą, mediciną, saugų elgesį, kultūrinius higieninius įgūdžius.		
Fizinis aktyvumas		
Nuostata: Tyrinėja judesius ir pojūčius, pasitiki savo jėgomis, rodo iniciatyvą, siekia būti dvasiškai ir fiziškai sveiku, ištvėringu.		
0–3 metai	Vaikas mokosi suvokti aplinką judėjimų, regėjimu, klausa.	Klausosi ramios, švelnios ir judrios melodijos, bando rankomis ir kojomis atlikti judesius pagal muzikos ritmą.
		Geba atsipalaiduoti, kai jaučiasi pavargęs: pagulėti, pasėdėti, pakeisti veiklos pobūdį.
		Savarankiškai stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną, atgal.
		Eina, bėga stumdamas ar tempdamas daiktą.
		Šliaužia, eina imituodamas įvairius gyvūnus, žmones.
		Atranda įvairius kūno dalies judėjimo būdus, suvokia judėjimo džiaugsmą.
		Geba parodyti savo kūno dalis, bando jas įvardinti.
		Iš auklėtojo judesio atpažįsta personažą, gyvūną, daiktą, veiksmą, pamėgdžioja, pakartoja gestą, judesį.
		Drauge ar vienas atlieka įvairius pratimus, judesius rankomis ir kojomis.
		Bando derinti savo judesius su kitais.
0–3 metai	Išlaiko pusiausvyrą, orientuojasi grupėje, aikštelėje.	Pratinasi eiti tiesiai, aukštyn, žemyn, išlaikyti pusiausvyrą eidami ant pirštų galų, keisdami kryptį, pereidami nuo ėjimo prie bėgimo.
		Suvokia kūno padėtį erdvėje, ją keičia pagal sumanymą arba nuorodą.
		Išdėlioja žaislus, pats juos pasiima, manipuliuoja su jais judėdamas.
		Kartu atlieka veiksmus, stengiasi pasidalinti erdve, neužgauti vienas kito.
		Stebi savo laikyseną veidrodyje sėdint, stovint, ją tyrinėja, kontroliuoja.
		Išlaiko pusiausvyrą laipiodamas, šokinėdamas. Pastovi ant vienos kojos.
0–3 metai		Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori.
		Bėga keisdamas kryptį, tempą, greitį.
		Atsispirdamas abiem kojom pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją.

1	2	3
	Įveikia mažas kliūtis.	<p>Vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis.</p> <p>Pralenda pro kliūtis keturpėsčias.</p> <p>Tyčia ieško sunkumų, todėl lipa ant smulkių daiktų, eina atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų.</p> <p>Stengiasi lipti į kalnelius, keturpėsčias pralįsti pro lanką, virvutę, ropoti, lipti kopėtėlėm prilaikant suaugusiam, lipti ant suoloelio ir nulipti nuo jo, perlįpti ir peršokti kliūtis.</p> <p>Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu.</p> <p>Pratinasi nesusidurti vienas su kitu. Stebi auklėtojo, draugo veiksmus.</p> <p>Klausosi auklėtojo aiškinimo, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą, kalbasi savo kalba su draugais, dalijasi išpūdžiais su tėveliais.</p> <p>Atlieka paprastus veiksmus su kamuoliu, bando atkartoti.</p>
	Nusiteikęs rankų, pirštų judesiais suvokti kūno galimybes.	<p>Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto daiktą jo nečiupdamas, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.</p> <p>Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis.</p> <p>Bando išmokti teisingai atlikti įvairius pratimus.</p> <p>Lavina judesius, motoriką per individualius ir grupinius užsiėmimus.</p> <p>Ridena, meta, gauda, spiria kamuolį.</p> <p>Išbando piešimo priemones tapydamas pirštu, piešdamas pieštukais.</p>
3–4 metai	Mokosi valdyti savo kūną, bando atpažinti kūno galimybes.	<p>Tyrinėja savo kūno dalis ir stengiasi jomis išgauti ritmą, eina rateliu, šalia tiesia linija, atbulomis, išlaiko lygų ratą, sudaro du ratelius, sukasi paprastai ir susikibę už parankių, bėgioja gyvatėle.</p> <p>Išbando savo galimybes panaudodamas aplinkoje esančias priemones.</p> <p>Improvizuoja, lavina kūno motoriką, koordinuoja rankų ir kojų judesius.</p> <p>Bando derinti kūrybinį judėjimą dviese, trise.</p> <p>Padaręs atradimą ar atlikęs veiksmą, reiškia pasitenkinimą.</p>
	Nusiteikęs saugiai judėti erdvėje, derinti veiksmus su kitais.	<p>Judėdamas bando neužgauti, nepastumti draugo, nesusižeisti.</p> <p>Eina šalia vienas kito, susikibęs rankomis, padeda draugui, kilus konfliktui susitaria dėl vietos, stebi kitų vaikų veiklą.</p> <p>Stengiasi šokinėti abiem kojom vietoje, lengvai juda pirmyn, bando mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį.</p> <p>Lavina savo fizines galias žaisdamas judriuosius žaidimus su paprastais ėjimo, bėgimo, pralindimo, kamuolio ridenimo ir mėtymo judesiais.</p> <p>Pratinasi judesius atlikti įvairiu tempu. Pagal muziką keičia judėjimo tempą, kryptį, atlieka bendruosius pratimus su įvairiomis priemonėmis, derina judesius pagal muziką.</p>
	Įveikia nedideles kliūtis, aiškinasi taisykles.	<p>Bėgioja apeidamas natūralias kliūtis, žaidžia su gamtine medžiaga siužetinius, sportinius žaidimus.</p> <p>Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išeities.</p>
3–4 metai		<p>Keičia judėjimo kryptį, išvengia kliūčių, juda aplink daiktus, po jais, virš jų, pralenda pro juos.</p> <p>Eksperimentuodamas atranda naujus judėjimo būdus, variantus.</p> <p>Aiškinasi taisykles, pagal kurias reikia veikti, prašo paaiškinti, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą.</p> <p>Bando ridenti kamuolį, abiem rankom mesti tolyn, pavyti tolyn riedantį kamuolį.</p>

1	2	3
	Lavina akies-rankos motorinius judesius.	<p>Baseine tyrinėja esančias kliūtis, bando įveikti jas, bando pliuškentis, žaisti.</p> <p>Pratinasi derinti akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.</p> <p>Tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, mēto, gaudo, spiria kamuolį.</p> <p>Mokosi saugiai elgtis su žirkėmis, įkerpant popieriaus kraštą.</p> <p>Lavina lytėjimo, regos, klausos pojūčius, plečia savo regimąją atmintį.</p> <p>Pratinasi orientuotis popieriaus lape – piešia lapo viduryje.</p> <p>Piešdamas lavina pirščiukus, rankos smulkiuosius raumenis, mokosi taisyklingai laikyti pieštuką.</p>
4-5 metai	Nusiteikęs ritmiškai judėti, tiksliai atlikti sudėtingesnius judesius.	<p>Suvokia judėjimo įtaką žmogaus sveikatai.</p> <p>Taiko judesius ramaus, judraus pobūdžio muzikai, dainai, inscenizuoja ratelį.</p> <p>Atlieka įvairius veiksmus judesiu, plastiškai improvizuoja šokio elementus, nuotaikas.</p> <p>Eina, bėga dviese, trise, eilute, įvairiai susikibę rankomis ir atlieka įvairias užduotis.</p> <p>Stengiasi neužbėgti ant kitų, jų nestumdyti.</p> <p>Eina dviese, trise, eilute, susikibę rankomis ir atlieka įvairias užduotis.</p> <p>Laikosi taisyklių, jas keičia, susitaria dėl bendrų veiksmų.</p> <p>Pratinasi prie taisyklingos kūno laikysenos ir kvėpavimo.</p> <p>Braido baseine, atlieka įvairius judesius ir žaidžia žaidimus vandenyje, bando pritūpę pasinerti į vandenį.</p>
	Orientuojasi erdvėje ir laike, reaguoja į girdimus ir regimus ženklus.	<p>Reaguoja į žodinį garsą, klausosi auklėtojos, draugų kalbos, stengiasi atlikti jų užduotis, aptaria draugų, savo veiksmus.</p> <p>Keičia ėjimą į bėgimą, po signalo keičia tempą arba kryptį, pritupia, atsistoja, gaudo ir išsisukinėja nuo gaudančiojo.</p> <p>Prašo paaiškinti kaip atlikti veiksmą, aptaria draugo veiksmus, rezultatus, reaguoja išgirdęs savo vardą, sutartinius žodžius, signalus.</p> <p>Laikosi taisyklių, jas keičia, susitaria dėl bendrų veiksmų.</p> <p>Klausosi auklėtojo aiškinimų, pats bando kitam sakyti, klausti.</p>
	Moka išvengti kliūčių, derina judesių koordinaciją, taiklumą.	<p>Aiškinasi, aptaria žaidimo taisykles, susitaria dėl bendrų veiksmų, žaidimo partnerių.</p> <p>Aptaria nesėkmes, kliūtis, įsimena kuo daugiau judesių pavadinimų.</p> <p>Pats pasirenka ir plėtoja judriąją veiklą.</p> <p>Meta ar stumia įvairaus sunkumo daiktus dešine ir kaire ranka, bando suspausti minkštus daiktus dešine ir kaire ranka, spirti kamuolį dešine ir kaire koja, mėtyti į taikinį.</p> <p>Bando mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį, taikliai spirti kamuolį.</p> <p>Baseine atlieka parengiamuosius pratimus rankų ir kojų judesiams derinti.</p>
	Saugiai elgiasi su priemonėmis.	<p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka, pirštais, ranka.</p> <p>Stengiasi taisyklingai sėdėti piešiant, dirbant su priemonėmis.</p>
4-5 metai		<p>Lavina smulkiosios motorikos raumenis rašydamas molyje, smėlyje su pagaliukais, akmenukais, ir kita gamtine medžiaga.</p> <p>Ištiestomis rankomis pagauna kamuolį.</p> <p>Judesius su lankais tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>
5-6 metai	Supranta judesio kalbą ir išreiškia save judesiu, pojūčiais.	<p>Stengiasi suprasti ir apibūdinti savo savijautą, reikalui esant kreiptis į suaugusįjį pagalbos.</p> <p>Drauge žaidžia žaidimus, estafetes, skirtas judesiui tikslinti, taiklumui ir vikrumui ugdyti, išvermei tobulinti.</p>

1	2	3
		<p>Atlieka muzikinius žaidimus, vienodo tempo ratelius bei šokius, bėga, eina, sukasi į abi puses poromis ir po vieną, sudaro ratą.</p> <p>Landžioja pro kitų vaikų sukryžiuotas rankas.</p> <p>Sugalvoja naujas žaidimų taisykles, jas kartu aptaria, stebi draugų veiklą, analizuoja žaidimų klaidas, nesėkmes, jas aptaria, dalijasi informacija.</p> <p>Derindamas įvairius pagrindinius kūno judesius ir veido išraišką žaidžia siužetinius, liaudies, judriuosius žaidimus su sportinių žaidimų elementais.</p> <p>Aktyviai dalyvauja sporto šventėse, varžybose, pramogose, estafetėse.</p>
	Orientuojasi erdvėje, keičia judėjimo kryptį, derina judesius ir kvėpavimą.	<p>Orientuojasi erdvėje ir laike, reaguoja į girdimus ir regimus ženklus, jaučia kūno dalių veiklos principą, jaučia kūno svorį, judėjimo greitį.</p> <p>Imituodamas veiksmus, techniką, gyvūnijos ir augalijos pasaulį šokinėja atlikdamas įvairius judesius rankomis ir kojomis.</p> <p>Jaučia kūno dalių veiklos principą, jaučia kūno svorį, judėjimo greitį.</p> <p>Eina, bėga keisdamas tempą. Keisdamas tempą geba lipti gimnastikos sienele į viršų, žemyn.</p> <p>Tiria, kokių maršrutu galima vykti: tiesiu, vingiuotu, zigzagu, ratu.</p> <p>Reaguoja į draugų, auklėtojos žodžius, signalus, aiškinasi regimų ženklų prasmę, veiksmų atlikimo taisykles, nurodymus, ieško žinomos informacijos apie erdvę, laiką.</p> <p>Geba nesusidurdami su kitais išsisklaidyti ir vėl susirikiuoti, pavyti bėgantįjį, pabėgti nuo jo.</p> <p>Skiria erdvės puses – kairė, dešinė, eina vora, poromis, atlieka posūkius, sustoja įvairiais būdais.</p>
	Išlaiko pusiausvyrą įveikdamas įvairias kliūtis, jaučia kūno padėtį, suvokia bet kokį jos pasikeitimą.	<p>Patys pasirenka ir išbando įvairias sporto šakas.</p> <p>Išsiaiškina žaidimų taisykles, jei nesuprato, neišgirdo – tikslinasi.</p> <p>Geba paklusti, vadovauti, kontroliuoti savo elgesį, veiksmus, padėti kitiems, gerbti susitarimą.</p> <p>Ženkliną veiksmą, kūno padėtį įvairiais piešiniais, ženklais, užrašais.</p> <p>Plačiais žingsniais peržengia per 3-5 kliūtis.</p> <p>Žaidžia su kamuoliu, gauda jį sustojęs rateliu, žaidžia futbolą.</p> <p>Baseine bando vaikščioti atsirėmęs rankomis dugnu, ištiesęs kojas.</p> <p>Lenda pro įvairaus aukščio kliūtis, remiasi alkūnėmis, keliais, šliaužia suoleliu pilvu prisitraukdamas rankomis, ropoja keturpėsčias pirmyn ir atgal, bando kyboti nugara į sienele.</p>
	Nusiteikęs lavinti rankos pirštukus, rankos smulkiuosius raumenis.	<p>Taisyklingai laiko rankoje pieštuką ir žirkles.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas, kilpa užriša raišteliu).</p> <p>Aiškinasi lapo kontūrus – apačia, viršus, vidurys, kampas, kairė, pusė.</p> <p>Piešia apvalių ir kampuočių, didelių ir mažų formų derinius, sudėtingesnio kontūro formas.</p>
		Piešia smulkius ornamentus, atlieka užduotis pratybų sąsiuvinuose.
<i>Ugdymo veiklos gairės</i>		

1	2	3
<p>Skatinti aktyviai judėti, žaisti, orientuotis grupės ir lauko erdvėse, išreikšti save judesiu, tyrinėti, kaip juda kūnas. Žaisti judriuosius, atsipalaidavimo, sporto ir tradicinius liaudies žaidimus. Lavinti koordinaciją, vikrumą, greitumą, atlikti ėjimo, bėgimo, šuolių, mėtymo, laipiojimo judesius, mokyti atlikti pratimus plokščiapėdystės profilaktikai. Suteikti vaikams žinių apie taisyklingą kūno laikyseną, kvėpavimą. Žaidžiant, atliekant fizinius pratimus, mokyti suvokti saugų atstumą, laikytis taisyklių. Mokyti pasitikėti savimi, rodyti iniciatyvą, plėtoti idėjas, gebėti paaiškinti kitiems savo sumanymus, jų veiksmingumą.</p>		
Iniciatyvumas ir atkaklumas		
Nuostata: Didžiuojasi savimi, savo gebėjimais, pasitiki savo kūrybinėmis galiomis		
0-3 metai	Geba manipuliuoti daiktais.	<p>Siekia būtinybės pažinti erdvę, pasitiki savimi.</p> <p>Savarankiškai juda link sudominusių žaislų, daiktų, priemonių.</p> <p>Emocingai reiškia savo norus, geba pasakyti „ne“.</p> <p>Mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.</p> <p>Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p>
3-4 metai	Geba suvokti, ką reiškia tam tikra veiksmų seka.	<p>Geba siekti rezultato: pasiekti, sudėlioti.</p> <p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir sukviesti kitus vaikus.</p> <p>Atkakliai bando atlikti naują veiksmą ar pakartoti.</p> <p>Susierzina, nusimena susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos.</p> <p>Atkakliai bando atlikti naują veiksmą ar kartota.</p> <p>Pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą. Mėgsta elgtis rizikingai.</p> <p>Siekia savarankiškumo, bet laukia iš suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo. Pats sugalvoja žaidimus, kūrybingai veikia, tęsia žaidimą.</p>
4-5 metai	Gilina supratimą apie savo ir kitų saugumą bei rūpestį dėl sveikatos.	<p>Nuolat ką nors energingai žaidžia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą.</p> <p>Geba vengti staigių judesių, sukeliančių nemalonius pojūčius ar skausmą.</p> <p>Geba įvardinti ir priimti tinkamus sprendimus, kaip išvengti kai kurių bėdų ir nelaimių.</p> <p>Bando įvardinti sveikatai pavojingas situacijas.</p> <p>Žino, kad ištikus bėdai gali padėti suaugusieji.</p>
5-6 metai	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.	<p>Savo iniciatyva pasirenka veiklą, turiningai plėtoja tą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Geba įvardinti ir priimti tinkamus sprendimus.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p> <p>Priemonės judriajai veiklai panaudoja siužetinių žaidimų plėtojimui.</p> <p>Atranda naujus judėjimo būdus, kuria judėjimo variantus.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis veikloje.</p> <p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir sukviesti kitus vaikus.</p>
Ugdymo veiklos gairės		

1	2	3
Suteikti vaikams savarankiškumo ir laisvo pasirinkimo galimybę. Sudaryti sąlygas vaikų saviraiškai. Leisti rinktis žaidimus, veiklas, sritis ir temas, kurios vaikams patinka, problemas, kurios jiems įdomios, veiklos būdus bei priemones. Padėti vaikams atrasti tai, kas jiems iš tiesų patinka, ką jie padarys geriausiai. Aiškinti, kur gali tykoti pavojai, kaip jų išvengti, kaip reikia elgtis ir į ką kreiptis pagalbos, atsiradus emociniam ar fiziniam diskomfortui, iškilus pavojams. Pratinti būti atkakliems, iniciatyviems, veržliems, sąžiningai ir atsakingai veikti		

Priemonės sveikatos saugojimo kompetencijai:

- *Individualaus naudojimo priemonės*: servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta, šukos, burnos skalavimo indelis, vienkartinės nosinaitės.
- *Bendro naudojimo priemonės*: higienos reikmenys (muilas, tualetinis popierius, servetėlės).
- *Priemonės kūno judesių lavinimui*: barškučiai, tarškynės, žaislai, ratai, būgnelis, kaspiniai, skarelės, skraistės, lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas, treniruokliai, kilimėliai, sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai.
- *Priemonės estafetėms, kliūtims*: audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai, triračiai, riedučiai, paspirtukai, rogutės, slidės.
- *Priemonės smulkiosios motorikos lavinimui*: paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis, indai ir stalo įrankiai, buitės technika, įvairios spynos, užraktai ir raktai, kabliukai, kompiuteriniai žaislai.
- *Priemonės žaisti su smėliu ir vandeni*: kastuvėliai, kibirėliai, semtuvėliai, įvairaus dydžio ir formos formelės, karučiai, priemonės, žaislai veiklai ir žaidimams baseine: plūdurai, kamuoliai (įvairaus dydžio), gelbėjimo ratai, gelbėjimo rankovės, lentos plaukimui.

Socialinė kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Gebėti suvokti save ir kitus, laikytis elgesio normų, šeimos, darželio, vietinės bendruomenės tradicijų ir papročių.
- Jausti pagarbą gimtinei, Tėvynei.
- Spręsti kasdienes problemas, įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau ir kitiems.
- Jausti pagarbą žmogaus darbui.
- Kasdienėje veikloje ir įvairių renginių metu puoselėti lietuvių liaudies tradicijas, krikščioniškąsias vertybes.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Savivoka ir savigarba		
Nuostata: Teigiamai vertinti save, pasitikėti savo jėgomis, tikėti, kad gali ką nors padaryti.		
0–3 metai	Supranta savo tapatumą, unikalumą.	Girdi ir džiugiai reaguoja į savo vardą, girdi kitų vaikų vardus.
		Vadina save vardu, atsiliepia pašauktas vardu, kalba pirmuoju asmeniu.
		Gali pasakyti, kas jis – berniukas ar mergaitė.
		Parodo pirštukais kiek metų, bando prisistatyti kitiems, pasakyti apie save.
		Atranda savo panašumus ir skirtumus su kitais vaikais.
		Stebi savo kūną, apibūdina jo ypatybes.

1	2	3		
0–3 metai		<p>Atpažįsta save nuotraukoje, veidrodėlyje, rodo piršteliu, atpažįsta ir parodo šešias ir daugiau savo kūno dalių.</p> <p>Pratinasi skirti savo asmeninius daiktus – drabužėlius, žaislus, laikyti juos tam tikroje vietoje.</p>		
	Gilina supratimą apie šeimą, draugus.	<p>Pažįsta savo šeimos narius, bando suvokti ryšius.</p> <p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys.</p> <p>Nuotraukose atpažįsta ir parodo tėtį, mamą, brolius, senelius, kitus artimuosius skirtingai apsirengusius, atliekančius įvairią veiklą.</p> <p>Domisi, ieško ryšio su pažįstamais žmonėmis.</p> <p>Suvokia, kad reikia būti atsargiam su nepažįstamais žmonėmis.</p> <p>Rodo tėveliams savo darbelius, kartu juos komentuoja, džiaugiasi.</p>		
	3–4 metai	Žino, kad vardas įvardija asmenį.	<p>Žino savo vardą, geba pasakyti savo pavardę.</p> <p>Pasako kitų vaikų, suaugusių artimų žmonių vardus.</p> <p>Suvokia vardų prasmę, teigiamai vertina save, pasitiki savo gebėjimais.</p> <p>Žaidžia su dideliais ir mažais veidrodžiais, stebi save iš priekio, iš šono, žiūri į veidrodį išsitepliojęs veiduką ir nusiprausęs, stebi save, kada linksmas ir liūdnas, skiria atvaizdą veidrodyje.</p> <p>Pratinasi vartoti įvardžius savo asmens ir kitų asmenų nurodymui.</p> <p>Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka.</p> <p>Atpažįsta save, savo daiktus.</p> <p>Žaidžia vardais juos sutrumpindamas, vartoja malonines formas, pavadina vardais lėlytes, kitus žaisliukus, juos sutapatina su žmonėmis.</p>	
		Gebą reikšti savo jausmus šeimos nariams.	<p>Kalbasi su draugais, auklėtoju apie savo šeimą, namų aplinką.</p> <p>Atsineša į grupę savo šeimos nuotraukas, jas rodo savo draugams, pasakoja, kas jose yra, lygina su kitų draugų šeimos nuotraukomis.</p> <p>Stebi save, savo kūną, apibūdina jo ypatybes.</p> <p>Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras/moteris (tėvelis/mamytė).</p> <p>Vartydamas kitų vaikų nuotraukų albumus stengiasi palyginti šeimas pagal sudėtį, ūgį, išvaizdą.</p> <p>Daro plaštakų, pėdų atspaudus molyje, guašu ant popieriaus, juos lygina su draugų, kitų šeimos narių atspaudais.</p> <p>Bando piešti save ir savo šeimą.</p> <p>Kuria dovanėles, jas dovanuoja savo mamytėms, tėveliams, seneliams.</p>	
		4–5 metai	Tyrinėja grupės draugų vardus, atpažįsta užrašytą vardo vaizdą.	<p>Žino savo vardą, pavardę, namų adresą, tėvų ir draugų vardus.</p> <p>Sužino, kad tokiu pačiu vardu gali būti pavadinti ir kiti žmonės.</p> <p>Atranda savo panašumus ir skirtumus su kitais vaikais.</p> <p>Save apibūdina nusakydamas fizines ir elgesio savybes, stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.</p> <p>Parenka vardus savo augintiniams, mylimiausiems žaislams.</p> <p>Lygina draugų ir savo pomėgius, interesus, dalijasi su jais žaislais, kitais daiktais, aptaria įvairius norus, stengiasi padaryti draugui ką nors malonaus.</p>
			Jaučia pagarbą ir meilę savo artimiesiems.	<p>Pasakoja apie savo šeimos ryšius, varto šeimos, draugų fotoalbumus, juos aptaria.</p> <p>Rūpinasi savo jaunesniu broliuku ar sesute, supranta, kad tėveliai rūpinasi jais.</p> <p>Aiškinasi, kad šeimos paprastai skiriasi, mano šeima skiriasi nuo draugų šeimos, kokie šeimos ryšiai, kas jas vienija.</p>
			4–5	Jaučia pagarbą ir meilę savo šeimai,

1	2	3
		<p>Kalbasi su draugais, auklėtoja, kokias šventes švenčia šeima, kelios kartos dalyvauja šventėse.</p> <p>Kartu su šeima dalyvauja šventėse, koncertuose.</p> <p>Piešia autoportretus.</p> <p>Pratinasi suvokti savo šeimos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis.</p> <p>Bando žaisdamas pavaizduoti tėvų profesijas, jų veiklą.</p> <p>Supranta, kad kai kurie neturi tėvelių, jie yra našlaičiai.</p> <p>Žino pagalbos telefoną – 112.</p>
5-6 metai	<p>Nusiteikęs įvardinti ne tik save, bet ir kitus pažįstamus draugus, kaimynus).</p> <p>Gerbia savo šeimą, gilina supratimą apie jos svarbą žmogui.</p>	<p>Aiškinasi, koku garsu prasideda vardas, įvairiais elementais ir raštais puošia savo vardą.</p> <p>Sudarinėja korteles su savo ir kitų vaikų vardais, jas naudoja susipažinimui.</p> <p>Aiškinasi vardo, gimimo dienos prasmes.</p> <p>Žino savo pavardę, tėvelių darbo vietas, namų ir darželio adresus.</p> <p>Sveikina draugus, šeimos narius su gimimo diena.</p> <p>Plečia supratimą apie draugystę, ir kaimynystę.</p> <p>Pasako kiemo, darželio draugų, kaimynų vardus.</p> <p>Klausosi pasakojimų apie draugystę, tikrus ir netikrus draugus, kaimynus.</p> <p>Aiškinasi, kaip galima susidraugauti, pratinasi mandagiai pasisveikinti, tinkamai elgtis.</p> <p>Tyrinėja žmones, jų elgesį, suvokia, kada elgiamasi gerai ir kada blogai.</p> <p>Pasiūlo pagalbą kitam žmogui, kaimynui.</p> <p>Toleruoja kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio žmones.</p> <p>Pokalbių metu sužino, kad žmonės būna įvairių tautybių, kalba kita kalba, laikosi kitokių tradicijų, mokosi būti jiems tolerantiškas.</p> <p>Gali pasakyti savo tautybę.</p> <p>Tyrinėja šeimos istoriją, tradicijas, kodėl vienos šeimos laikosi vienokių ar kitokių papročių.</p> <p>Nagrinėja žodžių mama, žmona, močiutė, Marija – Dievo motina, reikšmes. Aiškinasi krikščioniškų švenčių prasmę.</p> <p>Aiškinasi, kada ir kodėl gali kisti šeimos dydis, kodėl kai kurie žmonės yra vieniši, kad ne visi vaikai turi tėvelius, brolius, seseris.</p> <p>Ruošia kvietimus tėveliams į darželyje organizuojamus renginius.</p> <p>Gamina dovanėles, sveikinimus, jais sveikina savo tėvelius, senelius per šeimos šventę, daro kalėdines dovanėles, jas dovanoja artimiesiems.</p> <p>Piešia savo, savo šeimos portretus. Bando nupiešti šeimos medį.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Rodyti pagarbą vaiko asmenybei. Ugdyti vaiko pasitikėjimą savo jėgomis, pagarbą sau pačiam, teigiamą savęs vertinimą, vaiko atsakomybę už savo poelgius, jaustis saugiam, mylimam tiek darželyje, tiek namuose. Palengvinti vaikų integraciją į visuomenę, užmezgant patikimas draugystes, padedant kitam ir tikintis pagalbos iš kitų, mokėti susivaldyti supykus, išsižeidus. Mokyti aiškiau suvokti savo elgesio paskatas ir pasekmes. Leisti vaikui būti atsakingam už save, atsakingai elgtis su kitais, įveikti gyvenimo sunkumus. Įdiegti vaikui nuostatą, kad kiekvienas iš mūsų yra nepakartojamas, ypatingas, vienintelis – unikalus, todėl vertingas. Žaisti žaidimus, atspindinčius vaiko jausmus, elgesį, santykius su kitais žmonėmis.</p>		
Emocijų suvokimas ir raiška		
Nuostata: Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais		
0-3	Pratinasi suvokti juos supančių žmonių mimiką,	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, pyktį.</p> <p>Jaučia prieraišumą artimiesiems žmonėms, džiaugsmą, kai: pakalbinamas, paglostomas, priglaudžiamas dainuojant, žaidžiant.</p>

1	2	3
		<p>Pastebi, kada žmonės liūdni, kada linksmi.</p> <p>Pasako pirmus žodžius, kurie skirti norams išreikšti, bendrauti.</p> <p>Bendraudamas su suaugusiuoju, parodo savo poreikius ir emocijas: nerimą, džiaugsmą, reiškia, nepasitenkinimą.</p>
3-4 metai	Pradedą atpažinti, ką jaučia, pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	<p>Stengiasi suprasti, kas trukdo jaustis gerai, pratinasi riboti kai kuriuos norus ir įgeidžius, suprasti, kad ne visada gali būti taip, kaip nori.</p> <p>Bando valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <p>Keičiasi pažintine informacija, aiškinimais, bando atskleisti, parodyti kitiems savo emocijas, stengiasi suprasti kitų pateiktą informaciją.</p> <p>Įsitraukia į žaidybines-siužetines situacijas, skambant muzikai, kūno judesiu, plastika, mimika išreiškia emocijas.</p>
4-5 metai	Įvardina pagrindines emocijas.	<p>Bando parodyti savo emocines nuotaikas, intuityviai suprasti, kada kitam liūdna, bloga ar gera, bando paguosti, pasidžiaugti, atsakyti į suaugusio meilę, gerus jausmus tuo pačiu.</p> <p>Įvardina kai kurias vidines būsenas, savo elgesiui apibūdinti vartoja žodelius: aš geras, myliu, man liūdna, skauda.</p> <p>Pratinasi suvokti, jog mintis, jausmus reikia reikšti kultūringai, tam tikromis įprastomis formomis, kad neįskaudintum kito.</p> <p>Supranta kitų vaikų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoja.</p>
5-6 metai	Bando parodyti savo emocines nuotaikas, intuityviai suprasti, kada kitam liūdna, bloga ar gera.	<p>Moka apibūdinti savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis.</p> <p>Patys ieško ryšio su kitais žmonėmis, pastebi kvietimą ir rodo norą bendrauti, siūlo, kviečia draugus, tėvelius ką nors atlikti kartu.</p> <p>Bando paguosti, pasidžiaugti, atsakyti į suaugusio meilę, gerus jausmus tuo pačiu.</p> <p>Pratinasi gerbti tėvų, auklėtojos, draugų nuomonę, moka užjausti.</p> <p>Aiškinasi, kad žmonės gali jausti ir mąstyti įvairiai, kad dėl to paties vienas gali džiaugtis, kitas pykti. Yra vertybių, apie kurias mąstoma vienodai: pagarba. Bet yra žmonių, kurie elgiasi negarbingai, nusižengia taisyklėms</p> <p>Iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguoja.</p> <p>Sužino, jog yra žmonių, kurie rūpinasi mūsų kelionėmis, namų grove, sveikata, saugumu.</p> <p>Aiškinasi žmonių darbų vertę kitiems žmonėms.</p> <p>Klausosi auklėtojų paskatinių, pagyrimų.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Suteikti žinių apie vaiko sugebėjimus, fizines ir emocines savybes. Puoselėti vaiko pasitikėjimą savimi, savo gebėjimais, savo sėkme. Mokyti atpažinti ir suprasti savo būsenas, pasikeitimus savyje ir aplinkoje. Pratinti apibūdinti savo nuotaikas, elgesį, ketinimus, įvertinti ir kontroliuoti savo mintis, žodžius, poelgius. Tinkamu būdu reaguoti į kito emocijas. Padėti suprasti ir vertinti, kas yra gera ir kas bloga. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose. Numatyti, kas trukdo, ir kas galėtų padėti siekti tikslo. Išmokyti naujų būdų, padedančių atsikratyti įtampos. Sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui gerai jaustis grupėje.</p>		
Savireguliacija ir savikontrolė		
Nuostata: Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.		
0-3	Tyrinėja, kuo žmonės panašūs	<p>Emocingai (verkimu, šypsena) reiškia savo svarbiausius poreikius.</p> <p>Parodo pasitenkinimą, malonumą ir nepasitenkinimą.</p>

1	2	3
		<p>Stebėdamas kitus vaikus, mokosi būti kantrus, valdyti savo emocijas ir elgesį.</p> <p>Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą, kviečia suaugusįjį.</p> <p>Vykdo paprastus suaugusiojo nurodymus.</p>
3-4 metai	Bando numatyti poelgių pasekmes sau ir kitiems.	<p>Mokosi padedant suaugusiems saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant grupėje, lauke.</p> <p>Atkakliai kartoja veiklą, kol pasiekia numatytą rezultatą.</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų.</p> <p>Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus, atkakliai laikosi savo norų.</p> <p>Savo savijautą išreiškia kitiems priimtinais būdais, pasitiki savimi, savo gebėjimais, gerbia save, tęsi savo pažadą, vykdo išpareigojimus, suvokia fizinius kūno trūkumus.</p>
4-5 metai	Įsimena grupės, darželio taisykles.	<p>Aiškinasi taisykles, pagal kurias reikia veikti, prašo paaiškinti, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą.</p> <p>Žaidimų metu modeliuoja situacijas iš gyvenimo, literatūros kūrinių, sugalvoja daug sprendimo būdų.</p> <p>Stebėdami aplinką, klausydami skaitomų grožinės literatūros kūrinių mokosi suprasti neigiamas blogo elgesio pasekmes.</p>
5-6 metai	Savarankiškai laikosi grupėje numatytos tvarkos ir taisyklių.	<p>Savarankiškai laikosi elementarių elgesio taisyklių bendraudami, valgydami, rūpinamiesi tvarka ir švara grupėje.</p> <p>Mokosi kontroliuoti savo elgesį: kalba švelniai, vengia irzlumo.</p> <p>Klausantis demonstruoja dėmesingumą, kantrumą, toleranciją, geba sutelkti dėmesį į pašnekovą.</p> <p>Netriukšmauja, kai kiti ilsisi, netrukdo šalia esančiam.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Ugdyti vaikų savikontrolės įgūdžius. Savarankiškai laikytis elementarių savitarnos ir elgesio taisyklių bendraudant, valgant, rūpinantis tvarka ir švara grupėje. Mokyti kontroliuoti savo išraišką, elgesį, poelgius. Tinkamu būdu reaguoti į kito emocijas, jausti ir suprasti save ir kitus žmones. Skatinti numatyti savo ketinimų, veiksmų, elgesio modelius, poelgių pasekmes.</p> <p>Dalintis patirtimi, mintimis, kartu spręsti problemas. Mokyti įvairių susitarimo, konfliktų sprendimo ir bendradarbiavimo būdų. Dalyvaujant bendroje veikloje, priimant sprendimus, susitarimus, mokyti(s) siekti numatyto rezultato. Suprasti, kas padeda bendrauti, bendradarbiauti, sėkmingai veikti, gerai jaustis.</p>		
Santykiai su suaugusiais		
Nuostata: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.		
0-3 metai	Domisi kitais žmonėmis, juos stebi.	<p>Bendraudamas su suaugusiuoju, įgauna pirmąją jutiminę pažinties su aplinką patirtį.</p> <p>Mokosi suprasti suaugusiojo kalbą, mėgdžioti įvairius garsus, žodžius.</p> <p>Norą bendrauti parodo šypsena, mimika, kalba.</p> <p>Mėgsta žaisti kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.</p> <p>Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.</p>
3-4 metai	Ieško ryšio su kitais žmonėmis, tikisi suaugusiojo pagyrimo, palaikymo.	<p>Papasakoja apie savo mėgstamą žaislą, išiklauso auklėtojos pasakojimus.</p> <p>Savarankiškai bando ieškoti sprendimų, tačiau neatsisako suaugusiojo pasiūlymų, pagalbos.</p> <p>Suvokia, kad reikia būti atsargiam su nepažįstamais žmonėmis.</p>
3-4 metai		Pastebi suaugusio teigiamas asmenines savybes, pratina gerbti vyresnius.

1	2	3
		Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Drąsiai išbando naują veiklą ir daiktus. Padaręs atradimą ar atlikęs veiksmą, reiškia pasitenkinimą.
4–5 metai	Domisi bendruomenės gyvenimu, jos žmonėmis, santykiais.	Suvokia bendruomenės žmonių skirtumus ir panašumus. Pratinasi suprasti, kad kai kurie žmonės negirdi, nemato, pratinasi pagelbėti jiems, toleruoti jų išvaizdą, elgesį. Toleruoja kitaip mąstantį, atrodantį žmogų, stengiasi užjausti, pagelbėti. Drąsiai bendrauja su pažįstamais ir mažai pažįstamais žmonėmis grupėje. Bando žaisdamas pavaizduoti įvairių profesijų žmones, jų veiklą.
5–6 metai	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais, palaikyti su jais gerus santykius.	Pratinasi gerbti tėvų, auklėtojos nuomonę. Grupėje kalbasi, klausia, tariasi, paklaustas pasako savo nuomonę, dažniausiai priima pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus, mėgsta ką nors daryti kartu. Atkuria elgesio ir kalbos bruožus, kalba švelniai, ramiai, vaidindamas naudoja pavyzdį. Bendraudamas su pažįstamais žmonėmis, stengiasi užmegzti kontaktą, paprašyti informacijos, susipažinti, suprasti jų nuotaikas, bando suprasti kitų žmonių rodomus jausmus, nuotaikas. Aiškinasi ir stengiasi laikytis elgesio taisyklių bei susitarimų. Aptaria konfliktų esmę. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. Žino pagalbos telefoną – 112.
Ugdymo veiklos gairės		
Nuteikti vaiką noriai ir mandagiai bendrauti, išklaudyti ir suprasti kitus, gerbti jų ir apginti savo nuomonę. Siekti, kad pažintų savo ir kitų žmonių kalbinius ir nekalbinius gebėjimus; nuolat juos tobulintų. Mokyti suprasti, puoselėti ir saugoti gerąsias savo bendruomenės, savo tautos bendravimo tradicijas ir kultūrą, toleruoti kitokius bendravimo papročius. Pasitikėti savo gebėjimu suprasti ir perduoti informaciją bei idėjas. Pratinti laikytis bendravimo tradicijų ir taisyklių, žinoti savo teises ir pareigas, vertinti teigiamas charakterio savybes labiau nei išvaizdą. Jausti toleranciją kitos tautybės, skirtingų gebėjimų ir poreikių žmonėms.		
Santykiai su bendraamžiais		
Nuostata: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.		
0–3 metai	Tyrinėja draugus, jų elgesį, suvokia, kada elgiamasi gerai, kada blogai.	Norą bendrauti parodo šypsena, mimika, kalba. Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Pratinasi suvokti juos supančių bendraamžių mimiką, balso intonaciją. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Dažnai susipyksta dėl žaislų. Mokosi suprasti gerų ir blogų veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
3–4 metai	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus.	Bendrauja su artimaisiais ir gerai pažįstamais žmonėmis, jaučiasi saugūs, vertingi, suvokia skirtumus tarp berniukų ir mergaičių. Aktyviai bendrauja su grupės draugais, į grupę atėjusiais naujais vaikais: kviečia kartu žaisti, ką nors veikti. Žaisdamas išreiškia savo ir draugo emocines savybes, bando jas derinti. Trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam ištraukia į kito vaiko žaidimą. Aiškinasi, kad žmonės skiriasi kūno išvaizda, gebėjimais. Pastebi, kada jie liūdni, kada linksmi.
4–5 metai	Lygina draugų ir savo pomėgius, interesus, dalijasi su jais žaislais.	Dalijasi su kitais vaikais žaislais, kitais daiktais, stengiasi padaryti draugui ką nors malonaus. Klausosi pasakojimų apie draugystę, tikrus ir netikrus draugus, kaimynus.

1	2	3
		Pasiūlo pagalbą kitam vaikui, aptaria įvairius norus su draugais. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Piešia, tapo savo pažįstamus žmones, žaisdami atkartoja jų veiksmus, elgesį.
5-6 metai	Igyja supratimą apie draugus ir draugystę, kaimynus ir kaimynystę, juos gerbia, derina su jais savo norus ir veiksmus.	Gerbia draugus, vertina draugystę, atjaučia, toleruoja kitaip mąstančius, atrodančius žmones. Domisi draugų pomėgiais, interesais, gerbia draugus, padeda pavargusiems, juos užjaučia. Stengiasi pastebėti draugų kvietimą, prašymą, prieraišumą, jiems atsakyti tuo pačiu, su draugais spręsti iškilusias problemas, siekti tarpusavio supratimo. Netoleruoja grubaus elgesio. Kuria projektus apie savo bendruomenės žmones.
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Kaupti vaiko socialinę patirtį, pratinti būti kartu, padėti kitiems, domėtis savimi, bendraamžiais, kitų vaikų sukurtais daiktais, darbais. Padėti įgyti supratimą apie elgesį su draugais, gerbti kitų nuomonę, teises, privatumą. Skatinti įvardinti savo paties atliekamus veiksmus, jausmus, santykius tarp žmonių.</p> <p>Kalbėtis apie savo ar draugo pomėgius, nuotykius, nuotaikas. Paaiškinti, kaip draugiškai bendradarbiauti, nusiteikti kompromisams, dalintis išpūdžiais, žaislais, priemonėmis. Mokyti įvairių susitarimo, konfliktų sprendimo ir bendradarbiavimo būdų. Diskutuoti, kaip susidraugauti ir palaikyti draugystę, spręsti konfliktus derybomis. Suteikti žinių apie draugiškumą, draugus, pagalbą ir pagarbą kitiems. Klausytis kūrinių, pasakų, istorijų apie draugystę, vartyti su draugu knygas, enciklopedijas.</p>		
Problemų sprendimas		
Nuostata: Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.		
0-3 metai	Prašo pagalbos pas draugus, auklėtoją.	Mimika, žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis pagalbos. Naudoja valios reiškimo formas: ramina, stengiasi susitarti dėl veiksmų. Savitai reiškia savo emocijas veikiant, žaidžiant, ieškant sprendimo. Pratinasi pastebėti draugo sugebėjimus, juos teigiamai įvertinti.
3-4 metai	Drašiai imasi sudėtingos veiklos, nori įveikti kliūtį.	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus: stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti: laukia pagalbos arba nepavykus meta veiklą. Žaisdami siužetinius žaidimus vaizduoja buitines darbus, jaučia malonumą žaisdami, stengiasi suprasti kito norą, ramiai išsprendžia konfliktus. Veikia ir žaidžia pagal taisykles, atlieka suaugusiųjų ir vaikų pavedimus, veikia pagal duotą pavyzdį. Su draugais, auklėtoja aiškinasi elgesio taisykles viešose vietose.
4-5 metai	Suvokia savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.	Pratinasi elgtis pagarbiai, paslaugiai. Bando savo nuomonę derinti su suaugusio, įsiklausyti į bendraamžių nuomonę, ją vertinti tolerantiškai, nekritikuoti. Pratinasi pastebėti draugo sugebėjimus, juos teigiamai įvertinti. Mokosi iš savo ir kitų klaidų. Aiškinasi gero elgesio taisykles, svarsto dorovines normas, vertybes.
		Pratinasi vertinti save kaip asmenybę, tikisi iš kitų pagarbos, įvertinimo. Mokosi suvokti, kad kalba padeda bendrauti, suprasti kitą.
5-6 metai	Ieško tinkamų sprendimų ką nors tyrinėdamas, išbandydamas, aiškindamasis.	Geba susikaupti, išklaudyti šalia esantį, pritarti kito nuomonei, suprasti sudėtingesnių ar rečiau vartojamų žodžių, sakinių prasmes, kalbos grožį, vaizdų, ženklų, simbolių, garsų skirtumus ir panašumus. Žino, kad blogi žodžiai kitą gali įžeisti, įskaudinti. Pradedą numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

1	2	3
		Pratinasi savarankiškai spręsti problemas, diskutuoti, priimti kitų siūlomas idėjas, planuoti bendrus veiksmus.
Ugdymo veiklos gairės		
Ugdyti vaikų pasitikėjimą savimi ir kitais, mokyti būti atviriems ir jautriems kitokiai patirčiai. Mokyti ieškoti atsakymų į iškilusius klausimus, spręsti problemas, daryti išvadas. Skatinti konstruktyviai spręsti problemas, siekti dialogo, tarpusavio supratimo (žaidžiant, dirbant). Pripažinti ir gerbti kitų žmonių teises, toleruoti kitokią išvaizdą, elgseną, nuomonę. Būti bendruomenės (grupės, darželio, tautos) nariais; rūpintis kitais, norėti būti reikalingiems. Ugdyti vaikų vertybes, formuoti bendruosius elgesio principus, mokyti destruktivų elgesį pakeisti produktyvia veikla. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose, ieškoti naujos informacijos, eksperimentuoti, tyrinėti, atrasti.		

Priemonės socialinei kompetencijai:

- Statybinės detalės, kaladėlės, teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, medinės dėlionės;
- širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai, vaikiška bižuterija, rūbai, skraistės, įvairių profesijų atributai, siužetiniai žaislai, veidrodžiai;
- saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės, automobiliai, buities daiktai, šachmatai, šaškės, žaislai-galvosūkių, kompiuteriniai ir efekto žaislai, muzikos įrašai;
- Lietuvos ir regiono žemėlapiai, Lietuvos Respublikos vėliava, gaublys, pasaulio žemėlapis, įvairūs vietovių, kelionių žemėlapiai, Lietuvos Respublikos herbas, Visagino miesto herbas;
- vaikiškos knygos, žurnalai, paveikslėliai, kortelės ar paveikslėlių rinkiniai, pratimų knygelės, ūgio matuoklė, vaiko dienoraštis.

Komunikavimo kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Klausytis ir gėrėtis vaizdinga, turtinga, taisyklinga kalba.
- Taisyklingai, aiškiai, raiškiai dėstyti savo mintis.
- Nusiteikti laikytis kalbinio bendravimo etikos.
- Natūraliai įgyti intuityvų gimtosios kalbos sandaros suvokimą, didžiuotis tarmišku kalbėjimu.
- Gebėti bendrauti su kitais, gyvai ir vaizdžiai papildant kalbą grafika, plastika, mimika, muzika, daina. Domėtis knygomis.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Sakytinė kalba		
Nuostata: Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.		
0–3 metai	Kalbėjimas Mokosi kalbos kaupdamas patirtį, tardamas garsus, žodžius.	Mokosi kalbos: kalbant su vaiku, jis pradeda tarti balsius, vėliau pradeda tarti skiemenis, sakyti žodžius.
		Mokosi bendravimo kartodamas, bandydamas pakartoti žodelių junginius. Bendraudamas savo kalbą palydi gestais, mimika, vaidindamas atkartoja šeimos narių, draugų kalbą, veiksmus.

1	2	3
		<p>Pradeda suprasti žodžius, susijusius su elementariais veiksmais – rengimu, maitinimu. Komentuoja, ką mato, girdi, ką veikia.</p> <p>Pratinasi susikaupti stebėdamas daiktus, žiūrėdamas paveikslėlius, žaislus, atlikdamas nesudėtingus kito įpareigojimus.</p> <p>Žaisdamas bando kalbėti su savimi.</p> <p>Įgyja kalbos supratimą, matydamas rodomus žaislus, daiktus, paveikslėlius; atlikdamas įvairius veiksmus su jais.</p> <p>Ieško daiktų, kuriuos auklėtoja įvardija. Bando nusakyti daiktų požymius, vartoti įvardžius.</p> <p>Mėgdžioja dvigarsiais gyvūnų ir paukščių kalbą, bando papasakoti apie savo žaisliuką, pavadina daiktus daiktavardžiais, bando veiksmažodžiais pavadinti veiksmus, vartoti jungtukus, derinti būdvardžių ir daiktavardžių skaičių ir giminę.</p>
	<p><u>Klausymas</u> Klausosi draugų, muzikos mokytojo, auklėtojo.</p>	<p>Vaikas įsiklauso į suaugusiųjų kalbą, savo paties balsą ir kitų vaikų balsus, bando pamėgdžioti.</p> <p>Pratinasi įsiklausyti į garsus (kalbą, dainavimą, barškučio, varpelio skambėjimą).</p> <p>Pratinasi suprasti 2-3 veiksmų nesudėtingas inscenizacijas su žaislais.</p> <p>Klausosi kai su jo kalbama ir žaidžiama, atliekamų dainų, lopšinių, žaidimų, žaidinimų, ratavimų, taisyklingos kalbos.</p>
3-4 metai	<p><u>Kalbėjimas</u> Bendraudamas su kitais plečia savo žodyną.</p> <p><u>Kalbėjimas</u> Bendraudamas su kitais plečia savo žodyną.</p> <p><u>Klausymas</u> Girdi šalia esančius, išlaiko dėmesingumą.</p>	<p>Taria trumpus žodžius, bando išreikšti savo mintį, norus, ketinimus.</p> <p>Pradeda kalbėti 2-4 žodžių sakiniais.</p> <p>Atlieka draugų ar suaugusio nurodomus, prašymus, pats paprašo pagalbos.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraštukus, dainuoja dainas.</p> <p>Bendrauja su bendraamžiais ar suaugusiu, bando kalbėti sakiniais, pratinasi kalbėti dialogu. Kalba apie tai, ką matė, girdėjo, lietė, ragavo.</p> <p>Kalbasi su auklėtoju, kitais suaugusiais apie savo žaislus, žaidimus, išgyvenimus.</p> <p>Bendraudamas, kalbėdamas pratinasi vartoti daug malonių žodelių.</p> <p>Padedant auklėtojui atpasakoja pasakėles, apsakymus, atkartoja priežodžius, patarles.</p> <p>Žaisdamas, vaidindamas, dainuodamas derina kalbos tempą (lėtai, greitai), intonacijas, spontaniškai atkartoja aukštaitišką tarmę.</p> <p>Įtvirtina girdimų atskirų žodžių, sakinių, garsų junginių prasmes.</p> <p>Stengiasi kalbėti laisvai, žaisdamas vienas, ką nors dirbdamas.</p> <p>Įvardija aplinkos reiškinius, jų savybes, būsenas, savo ir kitų veiksmus aukštaitiška ar bendrine kalba.</p> <p>Pakartoja ir atlieka trumpus žodžio meno kūrinėlius.</p> <p>Klausosi pasakojimų, patarimų kaip saugiai elgtis, maitintis.</p> <p>Grupėje klausosi lietuvių liaudies pasakų, garsažodžių, pasakojimų, grožinės literatūros kūrinių, įrašų.</p> <p>Auklėtojo perskaitytą tekstą bando iliustruoti, parenka pasakojimui tinkamus paveikslėlius.</p>
3-4 metai	<p>suvokia teksto prasmę, reikšmę.</p>	<p>Pratinasi išklaudyti aplinkinių pokalbius, deklamavimą, skaitymą, juos suprasti, išreikšti pritarimą šypsena, dėmesingumu.</p> <p>Klausinėja tėvų, auklėtojo, kitų žmonių apie daiktus, reiškinius ir savybes, patys dalijasi savo žiniomis su kitais.</p>
4-5	<p><u>Kalbėjimas</u> Bendrauja su</p>	<p>Bendrauja su į grupę atėjusiais: direktore, logopede, meninio ugdymo mokytoja ir kitų grupių auklėtojomis, vaikučių tėveliais.</p>

1	2	3
		<p>Keičiasi, dalijasi pažintine informacija apie miesto įvykius, žmonių grupes, jų darbus, elgesį, medžiagas, gamtos reiškinius.</p> <p>Bando pats ieškoti pažintinės informacijos.</p> <p>Geba iš atskirų detalių sudėlioti paveikslukus, papasakoti apie sudėliotą vaizdą.</p> <p>Pratinasi laikytis elementarių kalbinio bendravimo etiketo taisyklių.</p> <p>Aiškliai, tiksliai taria žodžius, intonuoja žaidimus, eilėraščius, dainas, lavina dikciją ir artikuliaciją.</p> <p>Draugams aiškina, ką žino pats, klausinėja draugus, auklėtoją, į grupę atėjusius svečius.</p> <p>Kalba laisvai, natūraliai, gyvai, raiškiai, sieja mintį su veiksmu.</p> <p>Bendraudamas, kalbėdamas pats nevartoja svetimybių, netoleruoja kitų draugų netaisyklingos kalbos.</p>
	<p>Kalbėdamas atkreipia dėmesį į kalbos vaizdingumą, ritmą, pakartojimus.</p>	<p>Kalba su intonacija, vartoja aukštaitiškus žodžius, girdi vaizdingą auklėtojo, kitų suaugusių kalbą, ja žavisi.</p> <p>Fantazuoja, kuria pasakėles, istorijas, jas vaidina, improvizuoja teksto veikėjus balsu.</p> <p>Atpasakoja trumpus apsakymus, eiliuotus kūrinius, juos inscenizuoja, palydėdami judesiais, veido mimika, bando keisti balso intonaciją pasakodami, deklamuodami.</p> <p>Deklamuoja 3-jų posmų eilėraštkus.</p> <p>Vartoja žodžius sąvokoms apibūdinti.</p> <p>Patys stengiasi pasakoti pasakas, sukurti teksto pabaigą.</p> <p>Kalboje naudoja dainuojamąją ir sakytinę tautosaką, skaičiuotes, pasakas be galo, atkartoja mįsles, patarles, priežodžius, kalba tarmiškai, pasakoja patirtus įspūdžius namuose, miesto renginiuose, išvykose, darželio renginiuose.</p>
	<p>Kalbėdamas atkreipia dėmesį į kalbos vaizdingumą, ritmą, pakartojimus.</p>	<p>Bando tikslinti daiktų, jų ypatybių nusakymą skaitvardžiais, įvardžiais, pratinasi vartoti būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmožodžius, jaustukus, veiksmą nusakančius išiktukus, tariamąją nuosaką, bando teisingai vartoti ilgąsias ir trumpąsias balse, fonemas o, è, taisyklingai kirčiuoti.</p>
	<p><u>Klausymas</u> Geba susikaupti, išklaudyti šalia esantį.</p>	<p>Klausosi pasakų, padavimų, sakmių, mįslių, paerzinimų, priežodžių, pasakojimų, pokalbių, pritaria kito nuomonei.</p> <p>Pratinasi pajusti teksto ir vaizdo ryšį.</p> <p>Suvokia taisyklingą kalbos dalių, garsų vartojimą.</p> <p>Deklamuodamas pratinasi kalbėti aiškiai, taisyklingai tarti garsus.</p>
<p>5-6 metai</p>	<p><u>Kalbėjimas</u> Geba</p>	<p>Bendrauja su į grupę atėjusiais nepažįstamais žmonėmis, grupės draugais.</p> <p>Bendravimui taiko komunikacines kalbos priemones: daile, judesio, žodžio meną, technines priemones.</p> <p>Perduoda patirtus įspūdžius, naujienas savo ir kitų grupių vaikams.</p>
<p>5-6 metai</p>	<p>bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, su jais dalintis informacija, socialiniais svarstymais, aiškinimais.</p>	<p>Kalbasi apie meno kūrinius, eksponuojamus parodose. Komentuoja įvairius tautodailės, dailės kūrinius, medžio skulptūras.</p> <p>Žiūri televizijos laidas vaikams, animacinius filmukus, juos aptaria, diskutuoja, pratinasi suprasti humoristinę, neatitinkančią tikrovės paveikslėlių prasmę.</p> <p>Kuria kartu su draugais eilėraščius, trumpas pasakėles, jas suvaidina, pakeičia pasakos pradžia ar pabaigą.</p> <p>Patys kuria grupės taisykles, instrukcijas, kaip elgtis gamtoje, gatvėje.</p>

1	2	3
5-6 metai	bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, su jais dalintis informacija, socialiniais svarstymais, aiškinimais.	<p>Kalbasi apie meno kūrinus, eksponuojamus parodose. Komentuoja įvairius tautodailės, dailės kūrinius, medžio skulptūras.</p> <p>Žiūri televizijos laidas vaikams, animacinius filmukus, juos aptaria, diskutuoja, pratinasi suprasti humoristinę, neatitinkančią tikrovės paveikslėlių prasmę.</p> <p>Kuria kartu su draugais eilėraščius, trumpas pasakėles, jas suvaidina, pakeičia pasakos pradžią ar pabaigą.</p> <p>Patys kuria grupės taisykles, instrukcijas, kaip elgtis gamtoje, gatvėje.</p> <p>Laisvai fantazuoja, kuria žodžius, tekstus ateivių, kitų tautų įsivaizduojama kalba. Parinkdami žodžius bando patys rimuoti.</p> <p>Balso toną, tembrą pritaiko klausančiajam: kalba su draugu ar visa auditorija, pratinasi kalbėti, ką nors pranešti visai auditorijai, pasakoja pasakas, pasakojimus visai grupei.</p> <p>Fantazuoja, kuria naujus žodžius panaudodami savo kūrybines galias.</p>
	Kalba taisyklingai, aiškiai, derina įvairias kalbos dalis.	<p>Pristatydamas savo darbelius, vaidindamas, deklamuodamas, stengiasi kalbėti taisyklingai, aiškiai naudodamas žodžių junginius ir sakinius.</p> <p>Teisingai taria priebalses, pratinasi teisingai vartoti tiek vienaskaitinius, tiek daugiskaitinius daiktavardžius.</p> <p>Natūraliai, atsižvelgdamas į savo kalbos raidos dėsningumus, vartoja sinonimus, antonimus, liepiamąją nuosaką, būdvardžius, prielinksnius.</p> <p>Pratinasi taisyklingai tarti žodžius, juos taisyklingai kirčiuoti.</p> <p>Taiso draugų kalboje vartojamas svetimybės, gerbia savo kalbą.</p> <p>Lavina savo kalbą kalbėdamas greitakalbes.</p> <p>Lavina ilgųjų ir trumpųjų balsių, priebalsių, priegaidžių tarimą žaidybinėse situacijose, pamegdžioja patarlėmis, išsiskaičiuoja skaičiuotėmis, mena mįsles, bando perteikti žanrines kūrinėlio ypatybes.</p> <p>Daikto savybes nusako dalyviais, vartoja įvardžiuotinus būdvardžius, frazeologizmus, veiksmažodžius, pusdalyvius, padalyvius, tariamąją nuosaką.</p> <p>Deklamuoja tradicinius bei modernius eilėraščius, poemas.</p> <p>Vaidina aplinkinius, žaidžia taikydami įvairių kalbos stilių, toną.</p>
	<u>Klausymas</u> Klausantis demonstruoja dėmesingumą, kantrumą, toleranciją, geba sutelkti dėmesį į pašnekovą.	<p>Klausosi įvairių įrašų.</p> <p>Klausosi skaitomų eilėraščių, lietuvių liaudies pasakų, pasakų be galo, sakmių, padavimų, pasakojimų apie savo kraštą.</p> <p>Suvokia įvairių tekstų stiliaus skirtingumą, perkeltinę prasmę, humorą, fantaziją, žodžių junginių ir sakinių sudarymo būdus, bendrinės kalbos ir aukštaitiškos tarmės vaizdingumą, skambumą, garsines savybes.</p> <p>Klausydamiesi stengiasi išgirsti pirmą, paskutinį, žodžio viduryje esantį garsą.</p> <p>Klausosi auklėtojos, tėvelių sakomų patarlių, priežodžių apie darbą, gamtą, humoristinių eilėraščių. Bando išsiaiškinti jų prasmę.</p> <p>Stengiasi suprasti komentavimą, pasakojimą, pranešimą, instrukciją.</p>

1	2	3
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Plėsti vaiko kalbinio bendravimo patirtį: kalbantis, klausantis įvairių skaitomų, sekamų, deklamuojamų kūrinių. Sudaryti kuo įvairesnes galimybes sužinoti apie kalbos vaizdingumą, melodingumą, garsų skambesį, ritmą. Pratinti nuolat girdėti taisyklingą, spalvingą, rišlią suaugusiųjų kalbą, skatinti ją mėgdžioti. Kalbos mokymą pradėti nuo konkrečių sąvokų ir būtinausių kalba reiškiamų veiksmų (susipažinimo, pasisveikinimo). Mokyti kalbos nuolat, kasdieninėje veikloje, spontaniškai ir tikslingai, sudarant įvairias situacijas. Plėsti žodyną, žodžių reikšmių supratimą, tobulinti kalbos garsų tarimą. Įtraukti kitakalbius vaikus į įvairią kalbinę veiklą. Mokyti suprasti lietuvių kalbą klausantis suaugusiojo nurodymų, prašymų, aiškinimų, sekamų pasakų, istorijų ar skaitant žodžius, užrašus lietuvių kalba. Žaisti kalbinius, bendravimo žaidimus, turtinant vaiko kalbos žodyną. Pasakoti savo ir klausyti kitų patirtų įspūdžių, kurti pasakas, istorijas, eksperimentuoti su garsais, dalintis informacija. Sistemingai ir kryptingai stebėti ir vertinti vaiko kalbos pokyčius ir pažangą, ją skatinti. Parinkti kalbines raiškos priemones, atitinkančias vaiko amžių, individualius poreikius ir gebėjimus.</p>		
Rašytinė kalba		
Nuostata: Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.		
0-3 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi paveikslėlių knygelėmis.	Savarankiškai vartinėja knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais. Pozityviai reaguoja į knygelių skaitymą, vartymą drauge. Skiria knygelės apačią ir viršų, bando pasakyti, ką mato, ką girdi. Atsineša iš namų įvairių knygelių, jas varto kartu su draugu, auklėtoja.
	<u>Rašymas</u> Domisi rašikliais.	Įvairiais rašikliais bando keverzoti. Įvairiomis rašymo priemonėmis brauko popieriaus lape. Stebi rašančius, domisi rašikliais.
	<u>Skaitymas</u> Domisi pavaizduotu simboliu.	Varto knygeles, „skaito“ paveikslėlius, iliustracijoms bando sugalvoti pavadinimus, trumpais sakiniais jas apibūdina.
		Atpažįsta knygelių iliustracijų objektus juos pavadina.
		Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, simbolius.
		Knygeles taiso su auklėtoju.
<u>Rašymas</u> Pradedą pažinti simbolius.	Įvairiais rašikliais „rašo“ tikslingas keverzones.	
	Pratinasi žymėti daiktus įvairiais simboliais, schematiškai.	
	Bando kurti savo knygeles.	
	Domisi ne tik įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.	
4-5 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi skaitymu.	Ima suprasti, kad skaityti smagu.
		Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta.
		„Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija veikėjų būdo bruožus, veiksmus.
		Atkreipia dėmesį ne tik į paveikslėlius, bet ir į tekstą. Domisi įvairiais rašikliais, kompiuteriu.
4-5 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi skaitymu.	Pradedą manipuliuoti raidėmis, simboliais įvairioje veikloje.
		Atkreipia dėmesį į raides, pradeda manipuliuoti raidėmis, simboliais įvairioje veikloje.
	Prašo auklėtojos, tėvelių užrašyti savo pasakojimą spausdintinėmis raidėmis, bando kopijuoti.	
	<u>Rašymas</u> Pradedą pažinti simbolius.	Su auklėtojos pagalba rašo laiškus, kvietimus, sveikinimus tėveliams, draugams. Kalėdų Seneliui.
		Kuriam knygeles, tekstus pagal iliustracijas, savo grupės metraščių, lankstinukus.
Savo darbelius žymi savo vardo pirmąja raide, simboliu. Bando rašyti raides pradėdami nuo savo vardo raidžių.		

1	2	3
5-6 metai	<p><u>Skaitymas</u> Domisi abėcėlės raidėmis.</p>	Domisi parašytu žodžiu, raštu, knygelėmis, suvokia teksto paskirtį – informacinis, grožinis, pranešimas.
		Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties.
		Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse ir kitur.
		Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus.
		Tvarko bibliotekėlę, lankosi bibliotekoje, susipažįsta su įvairaus žanro kūriniais.
		Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide.
	<p><u>Rašymas</u> Domisi abėcėlės raidėmis.</p>	Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėmis.
		Žino keliolika abėcėlės raidžių.
		Kopijuoja raides, paprastus žodžius.
		Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja matomus žodžius.
		Kompiuteriu spausdina savo vardą, rašo raides, trumpus žodelius.
		Bando nukopijuoti auklėtojo spausdintom raidėm užrašytą savo pasakojimą, skaito knygeles, pagal iliustracijas kuria tekstą.
		Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus.
		Supranta rašymo tikslus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją.
		Kuriam ir gamina rankų darbo knygeles.
		Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.
		Kuriam grupės, savo namų, darželio planą, pasivaikščiojimų vietovės žemėlapi, žymi daiktus kortelėmis, užrašo savo vardą ant darbėlių
		Spausdintomis raidėmis ieško savo, draugų, mamos vardo raidžių knygoje.
		„Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus.
		Ugdymo veiklos gairės
<p>Mokyti orientuotis įvairių ženklų ir simbolių pasaulyje. Skatinti įžvelgti aplinkos simbolių, formų, garsų panašumus ir skirtumus. Plėtoti vaikų raštingumą pokalbiais, lydint įvairiausiai klausimais, paveikslėlių, žaidimų, filmų aptarimu, siejant viską su vaiko patirtimi, išgyvenimais, vaizduote. Pratinti suprasti atspausdintą kalbą. Mokyti vaiką susieti rašymą ir skaitymą – perduoti savo mintis, jausmus, patirtį ženklais (piešiniu, vaizdu, simboliais, raide, žodžiu), atpažinti grafiškus vaizdus (tai, kas nupiešta), raides, žodžius bei susieti juos su prasme – su tuo, kas matyta, girdėta, išgyventa, sužinota. Skatinti ženklais išreikšti tai, ką jis jaučia, mato, girdi. Kurti asmeninę vaiko knygą. Organizuoti žaidimų dienas, vardo pirmosios raidės dienas ir kt.</p>		
Mokėjimas mokytis		
Nuostata: Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.		
0-3 metai	Džiaugiasi tuo, ką išmoko, padedant suaugusiajam.	Stebi demonstruojamus žaislus, veiksmus, daiktus, aiškinasi jų savybes per pojūčius (čiupinėdamas, mėtydamas). Pratinasi apibūdinti.
		Atlieka veiksmus su daiktais, visus išmokus veiksmus taiko vieno, vėliau – kito daikto ar žaislo tyrinėjimui.
		Moka atlikti nesudėtingus veiksmus su daiktais: atidengti įvairias dėžutes, numauti ir sumauti ant strypo didelius žiedus. Geba dėti kubelius.
		Vienarūšius daiktus grupuoja pagal vieną požymį.
		Juda norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus, juos patraukia, pastumia ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą.
		Moka pažinti paveikslėliuose, knygelėlių iliustracijose ir kituose dailės kūriniuose pavaizduotus daiktus.

1	2	3
3-4 metai	Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas.	<p>Žaidžia siužetinius žaidimus, susijusius su gydytojo, kirpėjo, pardavėjo profesijomis.</p> <p>Įvardija įvairias žmonių, daiktų būsenas, suvokiamus reiškinius, tiksliai apibūdina medžiagų savybes.</p> <p>Geba drąsiai reikšti mintis, pavadinti, klausinėti apie įdomius arba nesuprantamus potyrius, pojūčius.</p> <p>Veikia spontaniškai, tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Panaudoja tradicines ir netradicines priemones, pirštukines lėles.</p> <p>Atrenka daiktus, žaislus, paveikslėlius pagal du nurodytus kriterijus.</p> <p>Grupuoja vienos rūšies daiktus.</p> <p>Stato statinius, suvokia statinio paskirtį ir naudoja siužetiniame žaidime.</p>
4-5 metai	Geba atrasti daug naujų nepažįstamų dalykų.	<p>Savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą ar žaidimą, pats įgyvendina sumanymus.</p> <p>Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas bus...</p> <p>Drąsiai bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina.</p> <p>Pastebi ir komentuoja padarinius.</p>
5-6 metai	Geba ieškoti naujos informacijos.	<p>Ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Klausinėja, spėsdamas problemas.</p> <p>Klausosi skaitomų informacinių tekstų.</p> <p>Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (pvz., enciklopedijose, žinyuose).</p> <p>Norėdamas ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.</p> <p>Klausia suaugusiųjų ir draugų, ieško atsakymų į rūpimus klausimus.</p>

Ugdymo veiklos gairės

- dalytis patirtimi, klausti, klausytis pasakojimų, gamtos ir muzikos garsų, dainų.
- Lavinti regėjimą ir klausą rodant ir pavadinant žaislus.
  - Padėti vaikui įgyti žinias apie save ir kitus, aplinką.
  - Skatinti domėtis artimiausioje aplinkoje esančiais gyvūnais ir augalais, gamtos objektais ir reiškiniais.
  - Patirtus įspūdžius ir išgyvenimus išreikšti judesiu, gestų kalba ir žodžiais, perkelti į žaidimus ir meninę veiklą.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Aplinkos pažinimas		
Nuostata: Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.		
0–3 metai	Pažįsta artimiausią aplinką, susipažįsta su augalais, gyvūnais, gamtos reiškiniais.	Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.
		Turi supratimą apie gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje.
		Susipažįsta iš paveikslėlių su laukiniais gyvūnais.
		Mėgdžioja gyvūnų judesius, gamtos reiškinius.
		Lauke ieško žymių, pėdsakų smėlyje, sniege, stengiasi atspėti, kieno jie yra.
		Pasivaikščiavimo metu klauso paukščių balsų, bando juos atpažinti.
		Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius.
		Susipažįsta su medžiais, gėlėmis.
		Naudoja simbolius, ženklus ir žodžius kai kuriems reiškiniams ar įvykiams nusakyti.
		3–4 metai
Stebi ir tyrinėja negyvą gamtą, jos reiškinius.		
Stebi gamtoje vykstančius pokyčius visais metų laikais, įspūdžius perteikia kasdienėje veikloje.		
Mokosi pažinti paveikslėliuose, knygelių iliustracijose ir kituose dailės kūriniuose pavaizduotus daiktus, gamtos reiškinius.		
Suvokia, kad kiekvienas metų laikas turi savo spalvas, garsus.		
Piešia savo dieną, jos ritmą.		
Bendrauja, žaidžia, dalijasi įspūdžiais išvykų į gamtą metu.		
Aktyviai veikdamas išsiaiškina valstybės simboliką ir jos reikšmę.	Domisi naminių gyvūnų gyvenimu, bando juos globoti, jaučia jiems meilę.	
	Pratinasi prižiūrėti augalus savo aplinkoje.	
	Uodžia įvairius augalus, skanauja vaisius, bando atrasti kvapo ir skonio panašumus ir skirtumus.	
		Išsiaiškina, kas tai yra gimtinė.
		Susipažįsta su Visagino istorija.
		Klausosi pasakojimų apie miesto praeitį, miesto herbą, pavadinimą.
		Turi žinių apie Lietuvos vėliavos spalvas.
		Suvokia, kad Lietuvoje gyvena lietuviai.
		Sužino, kad Lietuvoje, Visagine gyvena ir kitų tautybių žmonės.
Klausosi auklėtojo, tėvų, senelių pasakojimų apie miesto kilmę, aplinkinius ežerus, vietas.		

1	2	3	
4-5 metai	Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų panaudojimą maistui.	Stebėdami suvokia, aiškinasi gyvūnų panašumus ir skirtumus.	
		Parenka vardus savo augintiniams. Suvokia gyvūnų būdą, charakterį.	
		Pajunta žmogaus ryšį su gyvūnais klausydamas lietuvių liaudies pasakų, eilių, dainų, patarlių.	
		Imituoja gyvūnų judesius, pamėgdžioja garsus.	
		Pratinasi prižiūrėti grupėje esančias gėles, bando jas laistyti.	
		Turi supratimą apie augalus artimiausioje aplinkoje	
		Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus, gyvūnus ir augalus.	
		Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai gamtai, jaučia atsakomybę už jos saugojimą.	
		Jaučia pagarbą savo miestui, jo tradicijoms, kultūriniam paveldui, gamtai.	Klausosi skaitomų grožinės literatūros kūrinių, legendų ir padavimų apie svarbiausius Lietuvos istorinius įvykius, vietoves ir pan.
			Domisi bendruomenės gyvenimu, jos žmonėmis, santykiais, jaučia pagarbą jos nariams, darbui, kūrybai, tradicijoms, papročiams.
Susipažįsta su Visaginu, aiškinasi miesto švenčių prasmę.			
Kartu su tėveliais dalyvauja tradicinėse miesto šventėse, jas aptaria su auklėtoja, draugais, aiškinasi mūsų miesto vertybes, jaučia pagarbą gamtai, aukštaičių papročiams.			
Lankosi parodose, spektakliuose, kurie vyksta darželyje, kultūros centre.			
Dalijasi patirtais įspūdžiais, geba išsakyti savo nuomonę.			
Diskutuoja įvairiais klausimais apie savo šeimą, apie miesto lankytinas vietas, Visagino miesto žmones. Kuria projektus.			
5-6 metai	Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais.	Susipažįsta su dangaus šviesuliais, juos stebi, piešia, klausosi padavimų.	
		Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.	
		Domisi gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).	
		Aiškinasi įvairius gamtos reiškinius, priežastinius ryšius, aktualius įvykius.	
		Susipažįsta su senolių išmintimi apie orų spėjimą, pavasario pranašus.	
	Susipažįsta su augančiais augalais, juos įvardija, pasakoja apie jų augimo sąlygas.	Susipažįsta su Visagino apylinkėse augančiais augalais, juos įvardija, pasakoja apie jų augimo sąlygas.	
		Stebi ir tyrinėja augalus darželio gėlyne, grupėje augančias gėles.	
		Pratinasi suprasti augalų panašumus ir skirtumus.	
		Daigina sėklytes, stebi jų dygimą ir augimą, tyrinėja augalų augimo tarpsnius.	
		Gebą domėtis tolimesnėje aplinkoje augančiais augalais, juos tyrinėja, jaučia atsakomybę už gamtos saugojimą.	
Susipažįsta su augalų nauda žmogui.			
Klausosi lietuvių liaudies dainų apie augalus, šoka ratelius, vaizduodamas kai kurių augalų augimą.			
Kalbėdamas įvardija ir apibūdina darželio ir lauko gėles, apdainuojamas lietuvių liaudies dainose.			

1	2	3
5–6 metai	Domisi naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimu, juos saugoja, jaučia jiems pagarbą.	Pratinasi prižiūrėti gamtos kampelyje esančius gyvūnus, augalus.
		Susipažįsta su gyvūnų, augalų gyvybės ratu – gimimu, augimu, mirimu.
		Pratinasi suvokti, kad gyvūnai atsiveda palikuonių.
		Suvokia gyvūnų naudą žmogui, kuo jie mus džiugina, maitina.
		Klausosi gyvūnų balsų gamtoje įrašų. Žiūrėdamas knygas, enciklopedijas sužino, kad yra gyvūnų, pavojingų žmogui.
		Naudodamas dailės priemones, stengiasi juos pavaizduoti piešinyje, lipdyti jų figūras iš tešlos, plastilino.
	Suvokia savo priklausomybę tautai, valstybei.	Įvairių veiklų metu suaugusiųjų padedamas vaikas susipažįsta su tautos istorija, sužino, kas yra valstybės prezidentas.
		Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą.
		Klausosi skaitomų grožinės literatūros kūrinių, legendų ir padavimų apie svarbiausius Lietuvos istorinius įvykius, vietas ir pan.
		Vartydamas knygeles ir klausydamas pasakojimų sužino apie svarbiausius Lietuvos gamtos turtus.
	Saugiai elgiasi išvykų, ekskursijų, edukacinių žaidimų metu.	Klausydamas pasakojimų, vartydami knygeles sužino, kad pasaulyje gyvena įvairių rasių, tautybių žmonės, kad jie turi savo valstybes, tradicijas ir kalbą.
		Išvykų metu tyrinėja miesto vietas, miesto aplinką, aplanko mokyklą, Visagino KC, biblioteką, mokyklos muziejų.
		Susipažįsta su čia dirbančiais žmonėmis, jų darbu.
		Lankosi miške, prie ežero, sudaro albumus apie Visagino apylinkėse gyvenančius gyvūnus, paukščius, augmeniją.
		Edukacinių žaidimų metu neakivaizdžiai keliauja įžymiausiomis miesto, kaimyninių rajonų, Lietuvos vietomis.
		Diskutuoja apie lankytinas Lietuvos vietas, stengiasi įsiminti kai kuriuos vietovardžius: Ignalina, Kaunas, Palanga, Druskininkai, Vilnius.
Žino tradicines šventes.	Patirtus įspūdžius išreiškia žodžiu, garsu, judesiu, piešiniu, kuria projektus kartu su auklėtoju.	
	Per tautosaką, liaudies muziką, tautodailę stengiasi pajusti ryšį su praeitų kartų žmonių dvasiniu pasauliu.	
	Aiškinasi, kalba apie tautos tradicijas ir papročius.	
	Supranta augalo, gyvūno, daikto kilmę, jų priklausomybę, tautinių simbolių reikšmę.	
	Dalyvauja bendruomenės rengiamose šventėse, koncertuose, projektuose.	
Pakartoja tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, vietas bendruomenės sukurtas praeities ir šiuolaikines istorijas, savo kalboje spontaniškai vartoja įvairius garsus, erzinimus.		
Ugdymo veiklos gairės		
Skatinti domėtis gamtine, socialine ir kultūrine aplinka kaip neišsenkančiu pažinimo šaltiniu. Patenkinti kiekvieno vaiko individualius pažinimo interesus, atsižvelgiant į vaiko pasaulio pažinimo ypatumus. Padėti vaikui suprasti save, žmogų ir jo gyvenimo būdą, tarpusavio santykius, skirti išorinius ir vidinius panašumus bei skirtumus. Pabrėžti šeimos tarpusavio santykių svarbą. Stebinti, tyrinėjant aplinkinį pasaulį, patirti pažinimo džiaugsmą ir savo atradimais dalintis su kitais. Mokyti kritiškai ir atsakingai vertinti gaunamą informaciją, ieškoti atsakymų, daryti sprendimus. Ugdyti vaikų vertybines nuostatas: pajusti, grožėtis, saugoti, didžiutis. Organizuoti išvykas, ekskursijas. Stebėti augmeniją, gyvūniją, pokyčius gamtoje. Pratinti dalintis patirtimi, aiškintis užrašytų stebėjimų, tyrinėjimų, atradimų rezultatus. Mokyti tinkamo elgesio gamtoje, diskutuoti, kaip galima		

1	2	3
prisidėti prie gamtos tausojimo, saugojimo, aiškinti taršos žalą aplinkai. Tiriant aplinką, būti atsakingam, veikti planingai, kryptingai, konstruktyviai. Stengtis nepakenkti kitiems žmonėms ir sau, saugoti ir puoselėti gyvąją ir negyvąją gamtą, kultūros vertybes.		
Kiekio supratimas ir skaičiavimas		
Nuostata: Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.		
0–3 metai	Įgyja intuityvų supratimą apie kiekį, vartoja sąvokas vienas, daug, mažai.	Gestais, mimika parodo, kad suvokia, kas reiškia yra/nėra, dar. Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, daug. Geba išrikiuoti daiktus į eilę. Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus po vieną, po lygiai. Mokosi pažinti skaičiukus žaisdamas kalbinius žaidimus su skaičiukais.
3–4 metai	Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį.	Vartoja sąvokas tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau. Mokosi padalinti daiktus po lygiai. Patys bando sudaryti grupių lygybę ar nelygybę: nuosekliai uždedant ar atimant vieną daiktą, pridėdant vieną prie kito. Daiktų, objektų kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Supranta, kad pridėdant daiktus (po vieną) jų skaičius didėja, o paėmiant (po vieną) – mažėja. Žaisdami didaktinius žaidimus mokosi pažymėti skaičių atitinkamu skaitmeniu. Grupuoją, lygina daiktus pagal kiekį. Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje.
4–5 metai	Mokosi skaičiuoti, vartodami kelintinius skaitvardžius.	Pradedą skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Daiktų kiekį apibūdina skaičiumi. Geba skaičiuoti daiktus iki 5. Supranta kiekybinį žymėjimą skaičiumi. Suvokia kiekio sąvoką. Mokosi dalinti į 2 – 3 – 4 lygias dalis, vartoja sąvokas pusė, trečdalis, ketvirtadalis. Patys bando sudaryti grupių lygybę ar nelygybę pridėdant ar atimant vieną daiktą. Vartoja sąvokas tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau. Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius pirmas, antras. Sudaro, pratešia įvairias sekas, randa praleistus jų narius.
5–6 metai	Pažįsta skaitmenis nuo 0 iki 9.	Žaisdamas žaidimus mokosi pažymėti skaičių atitinkamu skaitmeniu. Pasivaikščiavimo metu pastebi skaitmenis aplinkoje: namų, autobusų numeriai, kainos, darbo valandos ir pan. Skaičiuoja daiktus nuo 1 iki 10, sąmoningai sudaro skaičių eilę, įsimeina skaičių seką, supranta 0 sąvoką. Suvokia kiekvieno skaičiaus sandarą iš vienetų: (5-tai 1,1,1,1,1) ar mažesnių skaičių (5-tai 2+3). Atlieka monetų keitimo operacijas iki 10 centų vertės. Geba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek reikėtų pridėti? Kiek reikėtų atimti? Bando suvokti, kuo skiriasi ir kuo panašūs raidės ir skaitmenys. Geba skaitmenis apibrėžti, mokosi juos parašyti.

1	2	3
		Dailės užsiėmimų metu dekoruoja auklėtojo užrašytus skaitmenis: pats bando juos pavaizduoti panaudodamas įvairias medžiagas: plastiliną, tešlą, popierių ir pan.
Ugdymo veiklos gairės		
Supažindinti su sąvokomis „vienas“ – „daug“. Mokyti skaičiavimo kasdieninėje veikloje nuo vaikai pažįstamų dalykų (skaičiuoti dvi rankytes, du pirštukai ar žaisliukai). Formuoti supratimą, jog skaičius nepriklauso nuo skaičiavimo krypties, daiktų didumo, išdėliojimo atstumo ir tvarkos. Mokyti lyginti gretimus skaičius ir nustatyti jų tarpusavio ryšius bei santykius, remiantis konkrečių daiktų grupėmis. Mokyti vaikus skaičiuoti ir veikti su skaitmenimis nuo 1 iki 10. Supažindinti su kiekine skaičiaus sandara iš vienetų. Supažindinti su 0 sąvoka. Mokyti dėlioti skaičių seką. Vartoti kelintinius skaitvardžius. Mokyti ir tvirtinti žinias žaidžiant su didaktiniais stalo žaidimais, su mokymo priemonėmis, su skaičių dėlionėmis, domino ir pan.		
Forma, erdvė, matavimai		
Nuostata: Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.		
0-3 metai	Tapatina daiktus pagal dydį, formą, spalvą.	Reaguoja į judančius, artėjančius daiktus.
		Ieško kontrastingų daiktų pagal spalvą, dydį, formą.
		Sudaro daiktų grupes pagal pasirinktą ar nurodytą požymį ir juos įvardija.
		Suvokia kaip sudaromos įvairios (daiktų, spalvų) sekos ir jas pratęsia.
	Supranta vis daugiau žodžių apie daiktų savybes, matavimus.	Atrenka, rūšiuoja daiktus pagal dydį (didelis – mažas), lygina dydžius uždedant daiktus vienas ant kito ar įdedant vienas į kitą.
		Pažįsta pagrindines spalvas. Atrenka vienos spalvos žiedus, kubelius.
		Žaisdamas naudoja įvairios formos figūras, statybines detales, įvairaus dydžio daiktus.
		Tyrinėdamas atranda daiktų įvairovę.
		Veikia su daiktais, mokosi rūšiuoti daiktus.
		Skiria daiktų dydį, formą, spalvą.
		Domisi daiktais, jų savybėmis.
		Supranta ir pradeda vartoti žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi, skiriasi.
		Veikdamas su daiktais, regėjimo ir lytėjimo pojūčiais moka skirti geometrines formas ir įsimena jų pavadinimus.
		Supranta vis daugiau žodžių: nueiti iki, atitoti toliai, pažiūrėti į viršų, paimti didelį.
		Skiria daiktų panašumus ir skirtumus, atpažįsta daiktų tarpusavio ryšius.
Atrenka daiktus pagal dydį (didelis – mažas), lygina uždedant daiktus vienas ant kito ar įdedant vienas į kitą, rūšiuoja didelius ir mažus daiktus.		
Dydžių skirtumams apibūdinti vartoja žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis.		
Žaisdamas naudoja įvairios formos figūras, statybines detales.		
Skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę.		
Konstruoja, komponuoja, grupuoja daiktus.	Atrenka vienodos spalvos, formos, dydžio daiktus.	
	Atpažįsta apskritos (skritulio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus.	
	Išmoksta vartoti sąvokas: apskritas, kamputas, kvadrato formos.	
	Vartoja dydį apibūdinančias sąvokas: ilgas, trumpas, didelis, mažas, toks pat, kitoks.	

1	2	3
3-4 metai	Išmoksta orientuotis erdvėje.	Orientuojasi erdvėje, supranta sąvokas „ant“, „po“, „aukštai“, „žemai“.
		Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje.
		Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą.
		Išmoksta orientuotis stalo, popieriaus paviršiuje: piešia lapo viršuje, apačioje, dešinėje ir pan.
4-5 metai	Lygina skirtingus ir vienodus daiktus, jas grupuoja, klasifikuoja daiktus.	Lygina skirtingus ir vienodus daiktus: pagal ilgį, aukštį, plotį, storį uždedant vieną ant kito, pridėdant vieną prie kito.
		Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.
		Pratėsia pasikartojančių daiktų, elementų seką.
		Geba atpažinti ir pavadinti formas. Skiria trikampę, stačiakampę formas.
		Daiktus apibūdina sąvokomis: ilgesnis – trumpiasnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis.
		Kalbėdamas apie daiktų spalvą, vartoja sąvokas vienspalvis – nevienspalvis.
	Gerai orientuojasi erdvėje.	Skiria kairę ir dešinę kūno puses, kūno priekį, užpakalį, dešinę, kairę ranką, koją.
		Juda nurodyta kryptimi. Nurodo kryptį žodžiais: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.
		Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: prieš mane – už manęs, šalia manęs, kairėje manęs ir pan.
		Kalba apie nuotolį, atstumą.
		Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu.
		Suvokia, aiškinasi laiko skirtumus: diena, naktis, rytas, vakaras, ką veikiame kiekvienu paros laiku.
		Geba skirti sąvokas: šiandien, rytoj, vakar.
		Moka pagal išorės savybes daiktus priskirti tam tikrai grupei, suvokia tūrio pastovumą, formos įvairumą, lygina daiktus pagal kelis požymius.
5-6 metai	Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas, atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas.	Palygina dydžius žodžiais (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias).
		Skiria skritulio, keturkampę, rutulio formas.
		Sukuria sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais.
		Mokosi dalinti į lygias dalis, vartoja sąvokas pusė, trečdalis, ketvirtadalis.
		Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais.
		Bando suvokti ilgio pastovumą: virvutės ilgis nesikeičia užmezgus ją, sulenkus per pusę, suraičius, vamzdelio ilgis nesikeičia sulenkus jį.
		Bando suvokti tūrio pastovumą: manipuliuoja vandeniu, smėliu ir kt., keičiant indų formą.
		Supranta daiktų tarpusavio ryšius, santykius, padėtį vienas kito atžvilgių.
		Atranda, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.

1	2	3
5-6 metai	Nustato, parodo ir pavadina kryptis, orientuojamas į savo kūno padėtį.	<p>Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius.</p> <p>Mokosi nustatyti daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu: kairiau – dešiniau, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia vienas kito, greta, po, prie, viduje, išorėje, tarp, už, prieš, priešais, paskui, aplink.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus, rašmenis iš kairės į dešinę, pirštu seka skaitomą tekstą.</p> <p>Susipažįsta su laiko matavimu paromis, žaisdamas supranta, kaip matuojamas laikas.</p> <p>Apibūdina metų kaitą pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus.</p> <p>Pastebi laiko tėkmės ir trukmės požymius: diena – šviesu, naktis – tamsu, saulės ir mėnulio ciklas pagal paros laiką, augalų gyvenimas įvairiu paros metu, veiksmožodžių laikų derinimas atsižvelgiant į laiką.</p> <p>Išvardina savaitės dienas.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Ugdyti supratimą apie daiktų dydį, svorį, formą, kiekį, skaičių, lyginti, matuoti įvairius objektus pagal ilgį, plotį, storį, didumą (iš akies, žingsniais, sprindžiais ir kt.). Ugdyti supratimą apie daiktų formą. Supažindinti su skritulio, kvadrato, stačiakampio, rutulio, kubo formos daiktais. Formuoti supratimą apie keturkampį ir jo požymius. Mokyti rasti aplinkoje atitinkamos formos daiktų. Pratinti dalyti skritulį, kvadratą, stačiakampį į 2 ir 4 dalis. Ugdyti supratimą apie dydį. Mokyti dėlioti daiktus didėjančia ir mažėjančia tvarka pagal ilgį, plotį, aukštį, storį, dydį. Mokyti matuoti skystų ir burių medžiagų tūrį, naudojant įvairaus didumo sąlyginius matus. Ugdyti sugebėjimą orientuotis erdveje. Padėti veikti pagal auklėtojos nusakytas sąlygas, judėti nurodyta kryptimi, keisti ją. Mokyti nusakyti daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. Mokyti orientuotis plokštumoje. Ugdyti subjektyvų laiko tėkmės pojūtį. Mokyti skirti paros dalis. Supažindinti su savaitės dienų pavadinimais. Mokyti pasakyti, kuri diena šiandien, kuri buvo vakar, kuri bus rytoj. Supažindinti su atskirų laiko tarpų trukme.</p>		
Tyrinėjimas		
Nuostata: Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.		
0-3 metai	Žaisdamas geba naudotis įrankiais bei priemonėmis.	<p>Reaguoja į tai kas vyksta aplinkui, stengiasi pamatyti, išgirsti, paragauti.</p> <p>Susidomi daiktais, žaislais, priemonėmis ir medžiagomis.</p> <p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais.</p> <p>Klausosi, kaip skamba kai kurie daiktai, lygina daiktus pagal spalvą.</p> <p>Pats pasirenka žaidimui, veiklai reikalingus daiktus, priemones, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas mokosi skirti geometrines formas, pažinti spalvas, įsiminti jų pavadinimus.</p> <p>Veiklai panaudoti įvairius įrankius bei priemones: žirkles, kljus, liniuotę.</p> <p>Naudoja priemones piešiant, tapant, dėliojant.</p> <p>Pasivaikščiųjų metu žaidžia su kamuoliais.</p> <p>Žaisdamas su gamtinėmis medžiagomis (akmenukais, pagaliukas, kankorėžiais) mokosi grupuoti, sudėlioti pagal formą, spalvas, dydį; dėlioja medžiagas didėjimo ir mažėjimo tvarka.</p>
3-4 metai	Atpažįsta įvairius reiškinius	<p>Kartu su draugais, suaugusiais tyrinėja kai kuriuos negyvosios gamtos objektus – smėlį, vandenį. Susipažįsta su jų savybėmis.</p> <p>Susipažįsta su smėlio savybėmis, kai eksperimentuoja - pila vandenį ant smėlio, stebi, kaip jis susigeria; žiemą atsineša į grupę sniego ar ledo ir stebi, kaip jis tirpsta.</p>

1	2	3
3-4 metai	gamtoje, žaidžia vaizduotės žaidimus.	<p>Tyrinėdamas sužino, kodėl plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne).</p> <p>Stebėdamas vandens purslus, muilo burbulus, vaivorykštę, susipažįsta su spektro spalvomis, išsiaiškina, kokios jos.</p> <p>Pratinasi suvokti oro buvimą pūsdamas balionėlius, muilo burbulus.</p>
4-5 metai	Įvaldo tyrinėjimo būdus: stebi, išbando.	<p>Taiko įvairius aplinkos pažinimo būdus: stebi, išbando, išmėgina ir pan.</p> <p>Išbando techninius pasaulio pažinimo būdus – ką nors sujungti (suklijuoti, sunerti, supinti ir kt.), atskirti (atplėšti, nukirpti, nupjauti, išardyti), matuoti.</p> <p>Atranda daiktų pėdsakų žymes: ratų, pėdų, letenų, geometrinių figūrų pėdsakus smėlyje, sniege.</p> <p>Tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, grublėtas, apskritas, kampuotas, spalvotas.</p> <p>Domisi priemonėmis, medžiagomis.</p> <p>Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą iš kurios pagamintas daiktas: medinis, keramikinis, odinis, lininis, plastmasinis, geležinis.</p> <p>Stebi tautodailės kūrinius, atkreipia dėmesį į spalvų derinius.</p> <p>Eksperimentuoja su dažais, išgauna įvairiausių atspalvių, bando juos pavadinti (vienspalvis-dvispalvis-įvairiaspalvis), ieško grupėje tokios spalvos daiktų, ieško aplinkoje atspalvių įvairovės.</p>
5-6 metai	Mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	<p>Eksperimentuoja su veidrodžiais, padidinamais stiklais, spyruoklėmis, buities daiktais.</p> <p>Atlieka problemines užduotis, tyrinėja techninius atradimus: prietaisus, jų galimybes, energiją, klausosi muzikos.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Bando perprasti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaita, buities darbų ritualai, gyvūno, augalo, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita, kalendorinių švenčių pasikartojimas.</p> <p>Aiškinasi dirvožemio, šviesos naudą augalams, oro ir klimato reiškinius: stebi ir aptaria klimato reiškinius įvairiais metų laikais, stengiasi patys nustatyti, kada oras šiltas, kada šaltas, lietingas.</p> <p>Stebi tyrinėja ir atranda gyvosios ir negyvosios gamtos ypatybes.</p>

Ugdymo veiklos gairės

Pasiūlyti įdomių stebėjimų, įvairaus darbo grupėje ar gamtoje, skatinti vaikus daryti atradimus, išvadas po tyrinėjimų, eksperimentavimo. Skatinti atkreipti dėmesį į natūralias ir žmogaus sukurtas medžiagas, gyvosios (augalus, gyvūnus) ir negyvosios gamtos bei socialinius kultūrinius reiškinius, jų atvaizdus. Mokyti skaičiuoti daiktus, manipuliuoti daiktais, lyginti, laisvai tyrinėti, eksperimentuoti su jais. Kurti su vaikais stebėjimo kalendorių, pildyti stebėjimų ir tyrinėjimų kelią bei atradimus, sudaryti metų ratą, augalo, gyvūno ar žmogaus gyvenimo linija. Organizuoti iškylas, išvykas, kuriose vaikai galės stebėti, atrasti, aiškintis, daryti išvadas.

Priemonės pažinimo kompetencijai:

- skirtingo dydžio žaislai, piramidės. Daiktai susidedantys iš 2, 3, 4 detalių. Didelių detalių dėlionės. Tuščiaviduriai kubai, cilindrai, kūgiai, pusrutuliai, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros, žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui, išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai, aitvarai, gaublys, rakandai, buitinė technika:
- skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės: priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės, skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės

- skaičiavimo priemonės, pinigų pavyzdžiai, ūgio matuoklė, pratybų knygelės:
- gyvūnų, augalų, gamtos reiškinių ir paminklų nuotraukos paveikslai, vėjo, vandens malūnai, galvosūkių, labirintai, gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga, spyruoklės, magnetai;
  - gamtinė medžiaga, smėlis, akmenukai, vanduo, didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai), laikrodis, kompasas, termometrai, įvairios ilgio matavimo priemonės, svarstyklės, sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės.

Meninė kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Gebėti pajauti, kurti, grožėtis, patirti dorovinius ir estetinius išgyvenimus regint dailės kūrinius.
- Jausti gamtos formų, spalvų, linijų įvairovę ir harmoniją.
- Spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu, atrasti individualų savitą raiškos stilių.
- Gebėti kurti vaizduojant, šokant, žaidžiant.
- Domėtis ir jausti pagarbą tautos menui, kultūrai, istorijai.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Meninė raiška		
Nuostata: Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.		
0-3 metai	<u>Štampavimas</u> Štampuoja pirštukais ir teptuku.	Tyrinėja gamtos reiškinius, bando juos vaizduoti įvairiai štampuodami.
		Štampuoja formomis, kamšteliais, daržovėmis, kosmetinėmis servetėlėmis, iš popieriaus iškirptomis formomis.
		Kuria grupinius darbelius, tikisi iš suaugusio pritarimo, džiaugiasi darbais.
		Pratinasi darbą atlikti tvarkingai.
		Bando sava kalba papasakoti, ką pavaizdavo.
	<u>Tapymas</u> Akvareliniais dažais, gvašu tapo linijas ir dėmes, bando reikšti emocijų būseną.	Tyrinėja gvašą, akvarelinius dažus, susipažįsta su spalvomis, kuria įvairias formas, tapo dėmes, eksperimentuoja įvairiomis dailės priemonėmis, medžiagomis. Tyrinėja įvairius veikimo būdus.
		Bando papasakoti ką pavaizdavo darbelyje, jį pavadinti, įvardinti spalvas.
		Tapydami gvašu stengiasi užpildyti spalva visą lapą.
		Tapo rankutėmis, pirščiukais, vatos gumulėliais, storais teptukais, daro stambius potėpius.
		Savarankiškai bando naudotis dailės priemonėmis, tvarkytis darbo vietą.
	<u>Piešimas</u> Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, spontaniškai	Džiaugiasi savo ir draugų darbais, žaidžia su jais, kuria grupinius darbelius, didžiuojasi savo darbais, rodo juos suaugusiam, laukia pritarimo, pagyrimo.
		Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja.
Braižo spindulius į visas puses, susikertančias vertikalias ir horizontalias linijas. Bando taisyklingai laikyti rankoje pieštuką, piešiant linijas.		
	Pratinasi piešti taškelius, brūkšnelius, didelius ir mažus apskritimus, spirales, galvakojus. Piešdamas bando kalbėtis.	

1	2	3
0–3 metai	keverzoja.	Vaizduoja nesudėtingos formos daiktus, reiškinius.
	<u>Lipdymas</u> Lipdo iš molio, plastilino, tešlos paprastus lipdinius.	Piešdamas ar plėšdamas popierių mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. Tyrinėja molio, plastilino, sausainių tešlos savybes, juos čiupinėja, minko, iš didesnio gabalo atskiria mažesnj, volioja ant lentelės, bando sujungti kelis gabalus. Lipdo daiktus susidedančius iš vienos ar kelių nesudėtingų dalių. Daro pirštų, plaštakų atspaudus molyje, sniege, ant šlapio smėlio. Kuria grupinius darbelius, lipdo daug vienodų daiktų, džiaugiasi jais, atskiria savo darbelį. Pratinasi lipdyti blynelius, lazdeles, mažus ir didesnius rutuliukus, sujungti dvi ar daugiau dalių, lipdyti riestainius, karoliukus, grandinėles, pirštukais ir pagaliukais įspausti duobutes, griovelius.
	<u>Vaidyba</u> Spontaniškai žaidžia, improvizuoja, atkuria veiksmus.	Žaidžia laisvai, spontaniškai, bando išreikšti, improvizuoti, kuria, fantazuoja naujus siužetus, išsaugoja vaidmeniui būdingą kalbą, judesius. Save išreiškia judesiu. Judesiu išreiškia įvairius veikėjus, jų veiksmus, derindamas garsą ir judesį, seka pasakas. Bando žaisti savo žaidimus, naudoja žaislus, lėlių teatro lėles, karūnelės, dekoracijas ir kitas priemones. Mokosi atkurti veikėjo nuotaiką, veiksmų eigą, kalbos intonaciją.
	<u>Štampavimas</u> Naudoja įvairias štampavimo priemones, formas, spalvas, aplinkoje matytų pėdsakų vaizdavimui.	Aptaria aplinkoje matomus pėdsakus, įvardija savo darbelį, trumpais sakiniais atpasakoja, ką norėjo pavaizduoti. Naudoja įvairius štampukus: bulvės, žaislinės mašinos ratus, vatos gabalėlius, trintukus, pieštukus, gamtinę medžiagą ir puošia savo darbelius štampuotais ornamentais, juos eksponuoja, dovanoja draugams. Štampuoja teptuko galu, šonu ant popieriaus, drėgname smėlyje. Aplinkoje ieško paukštelių, gyvūnelių pėdsakų, juos bando atvaizduoti. Štampuodamas, aplikuodamas, darydamas kojų rankų atspaudus, pasirenka patinkančią spalvą. Aptaria daiktų paviršiaus savybes, pagal jas taiko įvairias štampavimo priemones, jas pristato, aiškinasi jų tinkamumą darbeliui. Savo kolektyvinius darbelius puošia štampavimo ornamentais, vienas kitam parodo, kaip papuošti darbelius.
	<u>Muzika</u> Geba atkartoti girdėtos dainelės, lopšinės žodžius.	Klausosi linksmų, ramių kūrinėlių, lietuvių liaudies dainelių, lopšinių. Bendrauja su muzikos mokytoju, su draugais, tariasi, aiškinasi, bando įvertinti savo muzikinius sugebėjimus. Žino dainelės, šokio ar ratelio nuotaiką, bando ją išreikšti judesiais. Tyrinėja ritminių instrumentų galimybes, ritmiškai ir raiškiai atlieka judesius pagal muziką, bando kurti, inscenizuoti muziką. Bando šokti lietuvių liaudies ratelius ir šokius.
	<u>Muzika</u> Emocingai reaguoja į įvairaus pobūdžio muziką.	Klausosi skirtingų žaislų skambėjimo taip lavina klausą, pratinasi atlikti elementarius ritmiškus judesius skambant muzikai, grodamas kokiu nors muzikos instrumentu improvizuoja. Ritmiškai mojuoja dėžutėmis, buteliukais, pripiltais smėlio, mažų akmenukų. Groja pratimus vaikiškais muzikos instrumentais, išmėgina ritmo išgavimo galimybes nekeisdami kūno padėties erdvėje, juda erdvėje. Aiškinasi, aptaria gamtoje išgirstus garsus, ritminius instrumentus, kokio instrumento koks garsas.

1	2	3
3-4 metai	<p><u>Tapymas</u> Žaidžia. eksperimentuoja su įvairiomis tapymo priemonėmis.</p>	<p>Pasakoja apie savo darbelį, stengiasi jį pavadinti, džiaugiasi savo ir kitų darbeliais. Tapydami metų laikus panaudoja atitinkamas spalvas (ruduo – ruda, žiema – balta, mėlsva, pavasaris – žalia). Tapo su pieštukais, plačiais teptukais, vatos gumuliukais, guašu, 2-3 spalvų akvarele. Vartoja svarbiausias dailės sąvokas. Nutapytose formose stengiasi išvelgti turinį: gėles, gyvūnus. Naudoja spalvą įvairioje veikloje, pažįsta pagrindines spalvas.</p>
	<p><u>Piešimas</u> Geba naudotis įvairiomis priemonėmis grafikos priemonėmis, gamtine medžiaga, piešti matytus vaizdus linijomis.</p>	<p>Pratinasi atsargiai elgtis su gamtine medžiaga, priemonėmis. Geba orientuotis popieriaus lape – piešia lapo viduryje. Pratinasi piešti piešinėlius ant sniego, smėlio, kreida ant lentos. Naudoja taškelius, brūkšnelius, linijas, grafikos priemones, medžiagas ir eksperimentuodami atranda įvairias linijas, dėmes, jų derinius ant balto popieriaus lapo, išgauna figūras. Žaisdami su gamtine medžiaga kuria linijinius piešinius, ornamentus. Tepa auklėtojo iškirptą formą iš įvairaus popieriaus ir klijuoja, darbą stengiasi atlikti švariai, tvarkingai. Bando plėšyti popierių išgaudami įvairias formas, ženklus ant piešinio Naudoja kirpimo, plėšimo ir klijavimo techniką. Piešinius, darbelius aptaria, bendrauja vienas su kitu, su suaugusiais žmonėmis, kuria grupinius darbelius.</p>
	<p><u>Lipdymas</u> Eksperimentuoja su molio, plastilino, kitomis tūrinėmis medžiagomis.</p>	<p>Susipažįsta su molio, plastilino savybėmis. Lipdo įvairias geometrines figūras ir netaisyklingas formas. Voliodamas didelį ir mažą molio, plastilino gabalėlį, išgauna rutulį. Prie nulipdytos formos prideda įvairias kitas medžiagas. Aptaria savo ir draugų darbelius, aiškinasi lipdymo techniką. Stengiasi dirbti saugiai, baigęs darbą susitvarkyti darbo vietą. Darbeliais džiugina tėvelius, draugus.</p>
	<p><u>Muzika</u> Ritmiškai, vidutiniu tempu ir lėtai atlieka judesius grojant muzikai.</p>	<p>Išmėgina įvairiausias ritmo raiškos galimybes. Domisi muzikine veikla, noriai atlieka muzikines užduotis. Šokiui pasibaigus berniukai pratinasi palydėti mergaitę į vietą ir padėkoti. Juda plastiškai, be įtampos, išreiškia savo įspūdžius judesiu, žodžiu, garsu, supranta kitų atlikėjų vaidinimus. Klausymo metu vaikai atranda natūralius gamtos garsus, juos atkuria balsu, judesiu. Bando laisvai improvizuoti savo įspūdžius. Suranda natūralius gamtos bei žmogaus, buities garsus. Pratinasi išklausyti įvairios muzikos, pats groti muzikos instrumentais.</p>
	<p><u>Vaidyba</u> Vaidina laisvai, išraiškingai.</p>	<p>Atkuria elgesio ir kalbos bruožus, kalba švelniai, ramiai, vaidindamas naudoja reikmenis. Pagal aplinkybes ieško priemonių, muzikos instrumentų ir su jais improvizuoja atlikdamas įvairius judesius.</p>
	<p><u>Vaidyba</u> Vaidina laisvai, išraiškingai.</p>	<p>Vaidindami su lėlėmis siekia, kad jos kuo daugiau judėtų, už ją masto, reiškia įvairias emocijas. Išitraukia į žaidybinę-siužetinę situaciją ir judesiais išreiškia veikėjus. Žaidžia socialinius žaidimus, panaudoja žodines ir judesių raiškos priemones pasirinktam vaidmeniui atskleisti. Muzikiniais garsais, šokio judesiais geba įprasminti savo mintis, idėjas, jausmus, patirti kūrybinės veiklos džiaugsmą.</p>

1	2	3
3-4 metai	<u>Dainavimas</u> Jaučia malonumą dainuodamas lietuvių liaudies dainas.	Dainuodamas jaučia prielankumą liaudies dainai, jos skambėjimui.
		Dainuoja vienodu tempu, tęsiamai, judriai, energingai, intuityviai suvokia lietuvių liaudies dainas.
		Naudoja balso galimybes paveikslėliams, žodžiams, veiksams išreikšti, pavaizduoti, muzikos grožį.
		Lavina kvėpavimą, balso ir klausos koordinaciją.
		Balso galimybes panaudoja objektams išreikšti (aukštas ir žemas namas).
		Dainos nuotaiką išreiškia balso intonacija, mimika, pantomima.
4-5 metai	<u>Muzika</u> Pratinasi įsijausti ir perteikti teksto ritmą ir nuotaiką.	Emocingai reaguoja į muzikos kūrinių nuotaiką, pastebi charakteringesnes raiškos priemones, žanrus, formas, atlikimo būdus.
		Lavėja klausos pojūčiai, aiškinasi, kad per didelis garsas gali pakenkti žmogui, kad klausdami muzikos gali nusiraminti, atsipalaiduoti.
		Klausydamas muzikos skiria kūrinių nuotaikas, emocingai reaguoja į muzikos turinį, geriau įsimena muzikos kūrinius.
		Pritaria suaugusiojo grojimui, ritmiškai atlieka savo partiją, kuria ritmus, melodijas, tekstus. Įsiklauso ir skiria darbo įrankių garsus.
		Geba laisvai, natūraliai įsitraukti į žaidybines situacijas, lavina tartį, taisyklingą kvėpavimą.
		Tapydami susipažįsta su spalvomis ir keletu atspalvių.
	<u>Tapymas</u> Spalva, jų deriniais išreiškia savo išgyvenimus, meninius įspūdžius, atpažįsta atspalvius.	Naudoja mišrią techniką, bando maišyti dvi spalvas, kad gautų trečią.
		Darbuose spalva išreiškia savo nuotaiką, metų spalvas.
		Tapo matytus vaizdus ant įvairios spalvos, formato popieriaus.
		Tapytus darbus papildo gamtinėmis medžiagomis, aplikacijomis.
Bando atskirti „linksmas“ ir „liūdnas“, šviesias ir tamsias spalvas, jas pavaizduoti. Pagal spalvą stengiasi suprasti draugo savijautą.		
Tapo įvairiais potėpiais iš įvairių krypčių, užtepa atskiras plokštumos dalis. Kalbasi apie savo ir draugų darbus, juos pristato.		
Saugiai elgiasi su tapymo medžiagomis, plečia savo pažintinius sugebėjimus, lavina regėjimo, lytėjimo pojūčius.		
Žaidžia savarankiškai, aiškinasi, kokie veikėjai ir ko jie nori.		
<u>Vaidyba</u> Naudoja įvairias priemones, kurios padeda įsijausti į situaciją.	Kuria bendrus pantomimos vaizdelius pagal pateiktą situaciją.	
	Pačių sukurtiems tekstams taiko judesius, improvizuoja dainas, ratelius, pasakas su dainuojamaisiais intarpais.	
	Šoka, dainuoja, žaidžia, vaidina, deklamuoja eilėraščius, inscenizuoja.	
	Išreiškia įspūdžius pasakodamas, piešdamas, žaisdamas su lėlėmis, savaip interpretuodamas matytus vaidinimus.	
	Gamina tradicines ir netradicines kaukes, su jomis vaidina bandydami išreikšti veikėjui būdingą elgseną.	
	Žaidimuose naudojami turimais, pasirūpina trūkstantais daiktais bando pritaikyti aplinkos daiktus dekoracijoms.	
	Bando žaisdamas pavaizduoti įvairių profesijų žmones, jų veiklą.	
	Piešia vaško kreidelėmis, flomasteriais, derina įvairių piešimo techniką ant įvairaus popieriaus. Daro individualius ir grupinius darbus.	
4-5 metai	<u>Piešimas</u> Atranda linijų pasaulį, išreiškia save linija,	Meninius įspūdžius, išgyvenimus reiškia linijomis, kurias įvairiai jungia.
		Savo įspūdžius, muzikinius garsus, literatūros kūrinius išreiškia piešimu.
		Kerpa pagal nupieštą kontūrą, suvokia plokščių formų pasaulį.
		Dėlioja ornamentus, savo darbelius puošia, juos dovanoja kitiems.

1	2	3	
4-5 metai	naudoja įvairią piešimo techniką.	Plėšo iš spalvoto įvairios faktūros popieriaus įvairias geometrines, kitas plokščias formas, o jas suklijuodamas, bando išgauti įvairius daiktus. Prie priklijuotų formų piešia smulkesnes dalis. Laisvai, plačiais mostais, dideliame popieriaus lape grupelėmis ar vienas išbando netradicinius metodus, naudoja netradicines priemones.	
	<u>Štampavimas</u> Štampavimą derina su įvairiomis dailės technikomis.	Štampuoja eilutėmis, stulpeliais, zigzagais. Naudoja kelias spalvas. Štampuodamas išgauna audinio raštą iš 2-3-jų elementų. Štampavimą derina su piešimu, tapymu, aplikavimu. Išsitepęs rankas ir kojas dažais, rašalu daro pirštų, pėdų, plaštakų atspaudus ant popieriaus, medžiagos.	
	<u>Lipdymas</u> Lipdo įvairių formų lipdinius.	Lipdo iš atskirų dalių vėliau jas sujungia, lipdinius išpuošia įspaudimais, vingeliais, brūkšneliais. Kalbasi, aiškinasi tarpusavyje ir su auklėtoja, ką nori nulipdyti ar nulipdė. Daro paveikslėlius iš spalvoto plastilino, formuoja iš molio įvairias formas: ištempia, susuka, sulenkia, iš molio ir plastilino išploja ploną plokštelę, ant išplotų formų kuria ornamentus: raižo, daro taškelius pagaliukais, iškilus ornamentus. Aptaria lipdymui naudojamų medžiagų savybes.	
	<u>Dainavimas</u> Mokosi įsiklausyti į žmogaus žodžių melodinę muzikos instrumentų skambesį.	Kartu su muzikos mokytoja aptaria tembrą, tempą, dinamiką, muzikos nuotaiką, atpažįsta muzikos instrumentus ir juos įvardija. Pratinasi išlaikyti tikslią nesudėtingų dainų melodiją, bando muzikuoti individualiai, ugdo sceninį elgesį, nusilenkia publikai. Klausosi tautosakos kūrinių, gyvo, raiškaus sekimo, bando savo mintis perteikti vaizdiniais, stengiasi juos atkartoti perteikdamas teksto ritmą bei išreiškiamą nuotaiką. Atpažįsta girdėtus kūrinius. Žino išgaunamo garso tembrus.	
	5-6 metai	<u>Štampavimas</u> Štampuoja naudodami štampus iš įvairių medžiagų.	Įvardija naudojamas štampavimo priemones, aptaria savo darbus, bando įvardinti štampavimo priemonių paviršiaus savybes (iš kokios medžiagos pagamintas štampukas). Kuriam bendrus darbus, štampukais puošia iškirptas formas iš popieriaus. Noriai eksponuoja savo darbus. Apžiūrėdamas dokumentų kopijas susipažįsta su tikrais anspaudais. Daiktų paviršiaus savybes naudoja dekoratyviniam komponavimui. Pratinasi pažinti žmogaus ir gamtos padarytas daiktų formas, paviršiaus ypatybes. Štampuodamas eksperimentuoja teptuku, atranda įvairius išraiškos būdus. Įvardija štampavimo galimybes.
		<u>Grojimas</u> Skiria ir įvardija muzikos instrumentus.	Grodamas atlieka judesius, lavina klausos pojūčius. Groja įvairiais muzikos instrumentais, atlieka ritminius ir melodinius pratimus, ritmiškai akomponuoja šokiams ir rateliams. Pavaizduoja balsu seno medžio braškėjimą, dramblio kutenimą, žadintuvo skambėjimą. Groja. Žino ir įvardija instrumentų, kuriais groja, pavadinimus.
		<u>Vaidyba</u> Stebi ir kuria plastiškus	Stebi profesionalių aktorių atliekamus spektaklius, suvokia, kokie veikėjai dalyvavo, kas jiems nutiko, dalijasi įspūdžiais, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesį, intonaciją, kostiumų įvairovę, bando patys vertinti. Žaidžia savaip interpretuodamas savo veiksmus, plėtoja žaidimo siužetą, fantazuoja, kur veiksmas vyksta, bando mimika, judesiu atkurti veikėjų elgesį, charakterį ir kalbą.

1	2	3
5-6 metai	<p>žaidimus, supranta ir geba išsakyti savo nuomonę apie stebėtus spektaklius.</p>	<p>Pats bando improvizuoti matytą spektaklį, išryškina būdingą veikėjo eiseną, judesius, tempo ritmą.</p> <p>Pratinasi kūrinius perteikti emociškai, vaizdingai, pastebi subtilesnius veikėjų kalbėjimo, elgesio meninius niuansus.</p> <p>Kalba pamėgdžioja veikėjus, fantazuoja, kuria, įsivaizduoja esamas situacijas. Charakterinius judesius bando jungti į trumpas pantomimas.</p> <p>Išsako suvoktą prasmę, aptaria vaidinimą su draugais, bando vaidinti su draugų. Kuria fantastines aplinkybes ir veiksmus.</p> <p>Gamina netradicines lėles, dekoracijas, kūrybingai vaidina su jomis.</p> <p>Vaidina su pasigamintomis lėlėmis pagal įsivaizduojamą situaciją.</p> <p>Per teatro savaitę patys vaidina, kuria įvairias inscenizacijas, stengiasi panaudoti įvairius raiškos būdus.</p>
	<p><u>Piešimas</u> Piešia apvalių ir kampuočių, didelių ir mažų formų derinius, sudėtingesnio kontūro formas, siužetinius veiksmus.</p>	<p>Įvardija, ką mato savo ir draugų darbuose, kokią piešimo techniką naudoja, gėrisi draugo darbais, savo darbus pristato tėvams.</p> <p>Piešia žmogaus veidą, akis, lūpas, nosį, antakius, šypseną nuotaikai išreikšti.</p> <p>Piešia horizontalias, vertikalias, pasviras linijas.</p> <p>Naudoja įprastą mišrią techniką: vaško kreideles, spalvotas kreideles, spalvotus pieštukus, piešia žmogų, namus, medžius, gėles, panaudodamas brūkšnius, taškus, linijas ir jų derinius.</p> <p>Kuria bendrus darbus, meninius projektus, komponuodamas savo ir draugų mažus darbus, juos apjungia, apipavidalina.</p> <p>Dekoratyviu vaizdu išreiškia save, geba naudotis žirkklėmis, aplikavimą derina su kitomis dailės technikomis.</p> <p>Piešdamas horizontalias ir vertikalias linijas bando sudaryti iš jų raštus.</p>
	<p><u>Konstravimas</u> Mato ir atranda daikto formą erdvėje, jaučia medžiagų konstrukcines savybes, kuria įvairias statinių, objektų konstrukcijas.</p>	<p>Pasivaikščiavimo, ekskursijų metu susipažįsta su įvairių statinių konstrukcijomis, detalėmis, jas bando atgaminti savo darbuose, kuria bendrus darbus ir modeliuoja ant kartono, medžio plaušo plokštės.</p> <p>Aptaria įvairių statinių konstrukcines detales, aiškinasi naudojamų medžiagų savybes.</p> <p>Laisvai dirba su įvairiomis medžiagomis konstruodamas.</p> <p>Iš minkšto popieriaus daro įvairias formas, statinius. Dirbiniuose naudoja įvairias spalvas, medžiagas.</p> <p>Konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių, daro dirbinius iš medžio atliekų, audinio atliekų (lentelių, lazdelių, skiedrų, skiaučių), naudoja gamtinę medžiagą, ją jungia su plastilinu ar moliu.</p> <p>Žaidžia su kartoninėmis dėžėmis, žaisdamas kuria iš jų namus, garažus.</p>
	<p><u>Tapymas</u> Mato ir atranda spalvų pasaulį, save išreiškia spalva, tapo įgudusiais mostais.</p>	<p>Spalvomis įvardija savo nuotaiką, įvardija įvairius atspalvius, aiškinasi lapo kontūrus – apačia, viršus, vidurys, kampas, kairė, dešinė pusė.</p> <p>Maišo įvairias spalvas, išgauna atspalvius. Kuria kolektyvinius darbus.</p> <p>Kuria darbus derindamas tapymą su štam pavimu, vaško kreideles su tapymu, tobulina tapymo įgūdžius, tapo įvairių kryptų potėpiams ir spalvindami plokštumą.</p> <p>Bando linijomis išreikšti įvairius metų laikus.</p> <p>Darbus eksponuoja darželyje, įvairiose parodose, organizuojamose Visagino mieste, dalyvauja respublikiniuose konkursuose.</p>
	<p><u>Muzika</u> Atlieka skirtingo tempo ratelius, šokius.</p>	<p>Ritminius muzikos instrumentus ir kūno judesius panaudoja vaizdavimui, ratelius didinami ir mažindami, sukdamiesi šoniniu žingsniu, poromis ir po vieną. Pagal muziką atlieka judesius ritmiškai.</p> <p>Kuria ritminius ir melodinius pratimus, kuria melodijas žodžiams, inscenizuoja daineles, ratelius, pasaką su daina, kuria judesius rateliams, dainoms, kuria muziką mįslėms.</p>

1	2	3		
5-6 metai	savarankiškai keičia rato kryptį.	Savarankiškai keičia rato kryptį, jį didinamas ir mažindamas, sukdamasis šoniniu žingsniu, poromis ir po vieną. Dalyvauja kitoje muzikinėje veikloje: vaikų šventėse, popietėse. Muzikuoja su kitais, koncertuoja drauge su suaugusiais, kitais vaikais.		
	<u>Dainavimas</u> Gerai valdo kvėpavimą, atlieka sudėtingesnes greito ir lėto tempo daineles, su pailgintomis natomis, pauzėmis.	Tyrinėja ir aptaria savo balso galimybes, įvertina savo balso dinamiką, nusako ritmą, melodiją. Dainuoja vokalinius pratimus, lietuvių liaudies dainas, muzikinius dialogus, greitakalbes, piemenėlių dainas. Dainuoja solo, atlieka vokalinius pratimus, lietuvių liaudies dainas. Pradedą dainuoti sutartines, dainas su priedainiu, su solistu. Tiksliai intonuoja dainas be pritarimo, dainuoja dvibalses dainas. Klausosi tautosakos kūrinėlių ir bando juos atlikti, jaučia jų skambumą. Dainuoja lietuvių liaudies dainas, susipažįsta su etnine, tautine simbolika, muzikavimo tradicijomis.		
	Ugdymo veiklos gairės			
	Supažindinti su meninės raiškos priemonėmis, atlikti ritminius judesius, pratimus, šokio elementus: šuoliukus, pritūpimus, sukinius, dvigubą ir pristatomą žingsnelį, tyrinėti, kurias kūno dalis galima ritmiškai judinti, kurios kūno dalys padeda išgauti ritminius garsus, šokio metu sudaryti nesudėtingas figūras, šokti poroje, sustoti į ratelį, vorą, pusratį, dviem eilėm. Kūno judesiu, mimika vaizduoti įvairias figūras, bandyti kurti, improvizuoti, vaidinant kūrybiškai plėtoti žaidimus, inscenizuoti trumpas grožinės literatūros kūrinių ištraukas, klausytis pasakos sekimo, deklamavimo, dainavimo, pratintis jausti, kaip galima perteikti teksto nuotaiką, reikšti save įvairių meninių priemonių pagalba, puošti grupės aplinką sukurtais savo darbais. Ugdyti specialiųjų ugdymo poreikių vaikus meno priemonėmis. Rūpintis gabių vaikų ugdymu.			
	Estetinis suvokimas			
	Nuostata: Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrissi, grožisi.			
	0-3 metai	Gėrissi gražiais daiktais ir objektais, pajunta kai kuriuos gamtos reiškinius.	Susidomi trumpam sutelkdamas dėmesį į suaugusiojo emocingą ir išraiškingą kalbinimą, žaidinimą, jo balso intonacijas, muzikos garsus, šokio judesius, mimiką bei veiksmus, spalvas ir jų plastinę formą plokštumoje, gražių formų spalvingus daiktus ar žaislus, savo piešimo judesio paliekamą pėdsaką. Įvairių veiklų metu mokosi suprasti, pajusti, kaip jis pats susijęs su gamtos pasauliu – žaisdamas rato, pirštų bei laisvuosius žaidimus mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgesį, objektus. Jaučia kūrybinės laisvės, improvizacijos galias. Vaidybą naudoja saviraiškai, socialinės patirties įspūdžių raiškai.	
		3-4 metai	Stebi gamtos objektus, reiškinius, juos atpažįsta dailės kūriniuose.	Aiškinasi apie tai, ką dailininkas ar draugas norėjo pavaizduoti, atpažįsta pavaizduotus personažus, pasakoja apie juos, išvardija pagrindines spalvas, kampuotas ir apvalias formas.
				Paaiškina, ką pats vaizduoja meninėje veikloje, pasako, ką ir kur kažką panašaus yra matęs, girdėjęs.
Kartu su auklėtoju puošia, gražina grupę, žaidimų aikštelę prieš šventes.				
Lygina margučius, medžio dirbinius, audinio, numegztų kojinių raštus.				
Aiškinasi spalvų, linijų, formų prasmę tautinėje simbolikoje.				
Pratinasi įvardinti pojūčius, kuriuos sukelia įvairūs dailės darbai, spalva, linijos, forma. Mokosi suprasti metų ritmą per ruošimąsi kalendorinėmis šventėms bei jų šventimo metu.				
Pagal spalvas bando pasakoti dailės kūriniuose autorių išreikštas nuotaikas.				

1	2	3
4-5 metai	Gerbia ir grožisi meno kūriniais, ugdo nuojautą apie įvairias Lietuvos, kitų tautų kultūros išraiškas mene.	<p>Pratinasi saugiai elgtis vykstant į parodas, ekskursijas, parką.</p> <p>Susipažįsta su tautodaile, taikomąja dailė, architektūra, stengiasi suprasti ir pasigrožėti spalvų ir linijų darna.</p> <p>Gėrisi dailės ir kitais meno kūriniais, pastebi ir įvardija linijų, spalvų, formų įvairovę gamtoje, vaikų darbuose, dailės kūrinuose, aptaria, kalba apie regimos informacijos priemones, ženklus, daiktų, reiškinių simbolius.</p> <p>Atpažįsta tuos pačius puošybos elementus ant skirtingų tautodailės, taikomosios dailės darbų.</p> <p>Kalba apie parodoje eksponuojamus savo draugų ir dailininkų darbus.</p>
5-6 metai	<p>Samprotauja, apie grožį, pastebėtus meno kūrinius.</p> <p>Jaučia dailės kūrinių istorinę ir kultūrinę vertę.</p>	<p>Suvokia meno kūrinių, dailininkų meistriškumą, išskirtinumą.</p> <p>Apie meno kūrinius ir savo meninę veiklą samprotauja, išsako potyrius, pasakoja, pateikia komentarų, diskutuoja, dalijasi mintimis su bendraamžiais bei suaugusiais, apibūdina tai, ką mato, jaučia, girdi, nusako turinį, nuotaikas, pastebi raiškos priemones.</p> <p>Susipažįsta su natūralių medžiagų taurumu, savybėmis, stengiasi pajusti jų artumą žmogui, reikšmę aplinkai.</p> <p>Stengiasi suprasti dirbtinių medžiagų reikalingumą.</p> <p>Vertina meno kūrinius, savo kūrybą bei aplinką estetiniu požiūriu: gražus, negražus, spalvingas, puošnus.</p> <p>Lygina linijų, spalvų, formų savitumą Lietuvos ir kitų tautų dailėje, architektūroje.</p> <p>Ugdosi nuojautą, reiškia pagarbą tautodailei, praeities vertybėms, ieško jų atspindžių dailės, amatininkų darbuose, suvokia simbolinę spalvų, linijų, ženklų prasmę.</p> <p>Bibliotekoje vartydami foto albumus, nuotraukas, stebėdami dailininkų eksponuojamus kūrinius, stengiasi suprasti įvairių tautų meną, ugdomi pagarbą jam.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Žadinti vaikų estetinį jautrumą gamtai, žmogui, kultūrai, ugdyti meninį skonį. Atskleisti žodžio, judesio, garso, vaizdo, spalvos ir kitus meno kalbos savitumus, juos išbandyti, pajusti, intuityviai suvokti, vertinti. Žaidžiant atrasti dailės pasaulį. Skatinti grožėtis regimu pasauliu, įspūdžius reikšti žodžiais. Mokyti atidžiau stebėti aplinką, vertinti savo ir bendraamžių dailės darbus, atpažinti vertingus meno kūrinius. Taikyti tautodailės elementus dailės ir meno darbuose. Skatinti drąsiai reikšti save integruotoje veikloje.</p>		
Kūrybiškumas		
Nuostata: Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.		
0-3 metai	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.	<p>Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.</p> <p>Nuolat tyrinėja aplinką, veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, pažindamas tai, ko iki tol nebuvo regėjęs, patyręs.</p> <p>Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniais, aptinka naujas neįprastas daiktų savybes.</p> <p>Dėlioja kaladėles, lego, sukurdamas iš jų naujus objektus.</p>
3-4 metai	Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas,	<p>Eksperimentuoja įvairiomis muzikos priemonėmis, garsais, išsiaiškina, kaip ir kokiomis priemonėmis galima muzikuoti.</p> <p>Spontaniškai kuria muziką, reiškia mintis garsais, perteikia nuotaiką.</p> <p>Atlieka nesudėtingus šokio judesius pagal įvairią muziką, pats kuria nesudėtingus šokius.</p>

1	2	3
3-4 metai	pasakodamas, judėdamas, kurdamas.	Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias istorijas, užsiimti nauja veikla, kurioje gali atrasti ir iširti dar nepažintus dalykus. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis.
4-5 metai	Geba kurti įsivaizduojant, fantazuojant, modeliuojant, taikant įvairias medžiagas.	Tyrinėjant viename kūrinyje derina keletą dailės technikų: piešimą, tapymą, liejimą, štapavimą, lipdymą, aplikavimą. Eksperimentuoja skirtingomis formomis ir spalvomis, įrankiais, popieriumi, audiniu. Siūlo idėjas, ką galima iš jų sukurti. Mokosi atskirti natūralias medžiagas: medį, odą, audinį, gintarą, geležį, akmenį, molį, smėlį, šiaudą, popierių, skystas medžiagas. Geba kurti naujus žodžių, garsų, objektų spalvų, judesių, istorijų derinius. Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones, dailės technikas, atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus.
5-6 metai	Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, įsivaizduoja, fantazuoja. Apibendrina, giliau išgyvena kūrinėlių nuotaikas, juos analizuoja, lygina. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai. Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, siekia savito rezultato.
Ugdymo veiklos gairės		
Mokyti pasitikėti savo kūrybinėmis galiomis, dalintis sumanymais, mintimis, jausmais, požiūriais. Skatinti aktyviai kurti ir išbandyti naujas kūrybos priemones bei galimybes. Pripažinti kūrybą kaip įdomią, vertingą, teikiančią prasmingų išgyvenimų veiklą. Pratinti suprasti ir paaiškinti kūrybinės idėjos įgyvendinimo kelią. Aiškintis kokiomis priemonėmis, medžiagomis, būdais galima įgyvendinti kūrybinį sumanymą. Diskutuoti, kokio rezultato siekė (tikėjosi) bei, kaip pavyko tai padaryti, ką ir kodėl reikėtų daryti kitaip. Veiklos metu tobulinti vaikų emocinį jautrumą, plėtoti vaizduotę, žadinti saviraiškos ir kūrybos poreikį. Suteikti vaikams galimybę realizuoti savo galimybes improvizuojant, patiriant kūrybos džiaugsmą pasirodymų metu.		

Priemonės meninei kompetencijai

- Piešimo popierius, pieštukai, akvarelė, gvašas, kreidelės, pastelė, pirštų dažai, teptukai, medžiagos dailei, plunksna, tušas, molis, plastilinas, modelinas, lipdymo tešla, gipsas, plastikas, medis, klijai, žirkklės, kanceliariniai peiliukai, gamtinės medžiagos, antrinės žaliavos (audinio, odos, popieriaus atraižos, įpakavimo dėžės, seni žurnalai, laikraščiai, reklaminiai bukletai).
- Dailės kūrinių reprodukcijos. Tautodailės kūriniai (audiniai, mezginiai, medžio, molio darbai).
- Muzikos instrumentai, muzikos centras arba garso grotuvas, įvairūs įrašai.
- Širmelė ir kita įranga teatrui: pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių, apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.).

VIII SKYRIUS UGDYMO APLINKA

Ugdymo(si) turinio įgyvendinimui kuriama ir pritaikoma vaiko amžių, poreikius, galimybes atitinkanti įvairiapusė, saugi ir ugdanti aplinka. Aplinka atspindinti lietuvių liaudies tradicijas ir individuali kiekvienoje grupėje. Unikali įstaigos aplinka naudojama ne tik kasdieniam vaikų

ugdymui, bet ir per šventes, pramogas, renginius. Veiklos aplinka ir priemonės išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, savaimę kylančius sumanymus, žadina savaiminį perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Veikloms naudojamos ne tik grupės patalpos, bet ir miegamasis, prausykla, rūbinė, muzikos salė, sporto salė, „Močiutės gryčia“. Ypatingas dėmesys skiriamas psichologiniams ir fiziniams ugdomosios aplinkos aspektams.

- **Psichologinė aplinka:** demonstruojama, kad vaikas yra laukiamas: sudaromos sąlygos vaikui suvokti, kad juo rūpinamasi, jis yra gerbiamas: grupėje nėra baimės, vaiko teisių pažeidimo, vaikai jaučiasi patogiai ir užtikrintai; bendravimo tonas, ugdymo stilius stiprina vaiko pasitikėjimą savimi.

- **Fizinė aplinka:** saugi, erdvi, funkcionali, žaisminga, estetiška: vaikas grupėje jaučiasi šeiminingas – pats gali keisti, transformuoti, pritaikyti grupės erdvę savo sumanymams: aplinka sudaryta iš mažesnių veiklos kampelių individualiai, grupelių ir visos grupės veiklai, pakankama erdvės judėjimui, poilsiui, individualiai vaiko veiklai. Turtina vaikai žinias išvykų ir ekskursijų metu, lankydami aikštelėse, miške, bibliotekoje, „Verdenės“ gimnazijoje, kino teatre, Visagino kultūros centre, bažnyčioje.

IX SKYRIUS VAIKŲ UGDYMO SI IR PAŽANGOS PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vertinimas padeda sėkmingai ugdyti vaikus, kaupti informaciją apie kiekvieno pasiekimus ir daromą pažangą, sudaro galimybę tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo ir ugdymo partneriais.

Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas įgyja iki šešerių metų. Remiantis šio aprašo rekomendacijomis ir numatytais vaiko raidos ir gebėjimo žingsniais, sieksime, bendraudami su tėvais, visapusiškai pažinti vaiką, įvertinti jo pasiekimus, atlikti vaiko vertinimo apklausą ir numatyti tolesnius ugdymo tikslus, vaiko vystimosi pažangą.

Vaiko gebėjimai vertinami du kartus per metus (mokslo metų pradžioje ir mokslo metų pabaigoje). Mokslo metų pradžioje, siekiama nustatyti realius vaiko gebėjimus ir patirtį bei numatyti tolesnio jo ugdymo gaires, siekiant ugdymo pažangos. Mokslo metų pabaigoje, siekiama nustatyti kiekvieno vaiko individualią pažangą. Priklausomai nuo situacijos atliekamas tarpinis vertinimas. Vertinime dalyvauja vaikai, tėvai, logopedas, pedagogai, įstaigos vadovai. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams taikomi tie patys pasiekimų žingsniai, kurių jie siekia savo tempu pagal savo galimybes. Siekdami gerinti ugdymo kokybę, ugdymo procese atsižvelgsime į vaiko poreikius, interesus, gebėjimo lygį, raidos ypatumus, tėvų pageidavimus ir lūkesčius.

- **Vertinimo formos.** Darželyje naudojamos šios vertinimo formos: stebėjimo aprašai, užrašai, interviu, darbelių pavyzdžiai su tikslingais aprašais, nuotraukos su tikslingais aprašais, filmuota medžiaga, vertinimo lentelės, diagramos, refleksijos užrašai. Vertinimas atliekamas nuolat stebint vaiką kasdienėje veikloje, analizuojant meninės veiklos darbus, kalbantis su tėvais ir vaikais. Informacija fiksuojama ir kaupiama vaiko pasiekimų aplanke.

- **Vertinimo duomenų panaudojimas.** Pedagogai, vadovaudamiesi vaiko gebėjimų vertinimo duomenimis, planuoja ir koreguoja ugdymo procesą, siekiant individualių vaiko ugdymo tikslų, numato individualizuoto ugdymo strategijas. Pasiekimų išvadą panaudoja kasdieniniam naudojimui fiksuojant stipriąsias vaiko puses, ugdant įgūdžius, kurių jis stokoja.

X SKYRIUS TĖVŲ INFORMAVIMAS APIE VAIKO PASIEKIMUS

Vienas iš vertinimo tikslų yra suteikti tėvams (globėjams, rūpintojams) informaciją apie vaiko ugdymąsi, stiprinti ryšius tarp vaiko ir tėvų (globėjų, rūpintojų). Aktyviai ieškoma būdų, kaip įtraukti tėvus į lopšelio-darželio ugdymo tikslų formavimo, kūrimo ir įgyvendinimo procesus. Tėvų aktyvumas labai padeda pedagogui visapusiškai ugdyti vaikus, duoda naudą vaikui bei šeimai. Tėvai

su vaikų grupės pasiekimais supažindinami susirinkimų metu – du kartus per mokslo metus, su individualia vaiko pažanga – bendraujant asmeniškai kiekvieną dieną. Be individualių konsultacijų organizuojami kitokio pobūdžio susitikimai, kurių metu sprendžiami įvairūs ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo klausimai. Darželyje rengiami auklėtojų ir tėvų susitikimai, konsultacijos, seminarai, pasitarimai su kitų įstaigų darbuotojais. Susitikimų metu aptariama vaikų raidos pažanga, stipriosios ir silpnosios pusės, socialinis santykis su kitais vaikais. Informuojant tėvus apie vaikų pasiekimus, prioritetas teikiamas individualioms konsultacijoms, kurių metu ne tik aptariama pasiekta vaiko pažanga, bet teikiamos įvairios rekomendacijos ir pasiūlymai.

XI SKYRIUS INTEGRUOJAMOS UGDYMO PROGRAMOS

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo(si) programa.
3. Individualios programos specialiųjų poreikių turintiems vaikams.
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa.
5. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.
6. Krikščioniško ugdymo programa „Kalbėkime vaikams apie Dievą“.
7. Sveikatos ir fizinio ugdymo programa „Sveikatos raktelis“.

XII SKYRIUS LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų, sud. O. Monkevičienė, Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Blank-Mathieu M., Kuo skiriasi mergaitės ir berniukai: lytiškai orientuotas auklėjimas vaikų darželyje, Kaunas: Šviesa, 2003.
3. Dodge D., Colker L., Heroman C., Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas, Vilnius: Presvika, 2007.
4. Einon D., Ankstyvasis ugdymas, Vilnius: UAB „Egmont Lietuva“, 1998.
5. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>.
6. Gaizutis A., Vaikystė ir grožis, Kaunas: Šviesa, 1988.
7. Gevorgianienė V., Kairienė D. ir kt., Metodinė medžiaga kompleksinės pagalbos teikimui, 2011. Prieiga internetu: <http://old.smm.lt/ugdymas/docs/Metodine%20medziaga%2012%2019.pdf>.
8. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, Klaipėda: Baltic Printing House, 2014.
9. Ikimokyklinio ugdymo kokybė, Švietimo problemos analizė, ŠMM, 2012.
10. Katinienė A., Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje, Vilnius: Kronta, 1998.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 184 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005–2012 metų plano patvirtinimo“.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“, Prieiga internetu: www.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/aprasas.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219 „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“, Prieiga internetu: <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=119889>.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-779 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“, Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/naujienos/ipup-projekto-naujienos/patvirtinta-nauja-priesmokyklinio-ugdymo-bendroji-programa/17933>.
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. „Dėl Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423753&p_query=&p_tr2=2.
17. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas, Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.
18. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams, parengė O. Monkevičienė ir kt., Klaipėda: Klaipėdos banga, 2011.
19. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius: ŠAC, 2006.
20. Narkevičienė B., Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės, Kaunas: Technologija, 2007.
21. Vaiko teisių konvencija, Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=
22. Vaikučiams pabiručiams, Dainuojamosios tautosakos rinkinys ikimokyklinio amžiaus vaikams, sud. A. Katinienė, Kaunas: Šviesa, 1990.
23. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.

Programą atnaujino:

Elena Čekienė, Alytė Maldžiuvienė, Irena Romanovskaja, Dalia Nekliudova, Nadežda Pachalkina, Jūratė Tamulevičienė, Paulina Kaladinskaitė.

Pasiūlymus teikė: darželio pedagogai, tėvai.

PRITARTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio
„Auksinis raktelis“ mokytojų tarybos
2017 m. gegužės 11 d. protokoliniu
nutarimu (protokolas Nr. 18-2)

PRITARTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio
„Auksinis raktelis“ darželio tarybos
2017 m. kovo 18 d. protokoliniu
nutarimu (protokolas Nr. 47-2)

121

PRITARTA

Visagino savivaldybės administracijos direktoriaus
2017 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. IV-E-662

PATVIRTINTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“
direktoriaus 2017 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-20

**VISAGINO VAIKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „AUKSINIS RAKTELIS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„VAIVORYKŠTĖ“**

Ikimokyklinio ugdymo programa „Vaivorykštė“ skirta Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ ikimokyklinio ugdymo pedagogams bei tėvams, besidomintiems nuo gimimo iki šešerių metų vaikų ugdymu(si). Programa nuolat atnaujinama ir tobulinama atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimų rezultatus, poreikių pasikeitimus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų

PRITARTA

Visagino savivaldybės administracijos direktoriaus
2017 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. IV-E-662

PATVIRTINTA

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“
direktoriaus 2017 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-20

VISAGINO VAIKŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „AUKSINIS RAKTELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „VAIVORYKŠTĖ“

Ikimokyklinio ugdymo programa „Vaivorykštė“ skirta Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ ikimokyklinio ugdymo pedagogams bei tėvams, besidomintiems nuo gimimo iki šešerių metų vaikų ugdymu(si). Programa nuolat atnaujinama ir tobulinama atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimų rezultatus, poreikių pasikeitimus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas. Ji parengta vadovaujantis pagrindiniais ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais bei norminiais dokumentais, ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, pedagoginės bei metodinės literatūros šaltiniais.

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjas – Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“.

Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga, steigėjas – Visagino savivaldybės taryba.

Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“ – neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ tipas – bendrosios paskirties lopšelis-darželis, kuriame ugdymas vyksta lietuvių kalba.

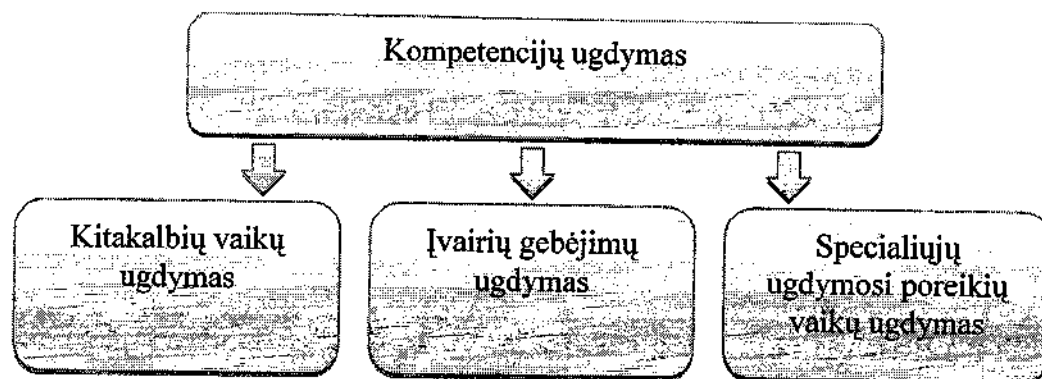
Adresas – Taikos pr. 20, LT-31110, Visaginas.

Visagino vaikų lopšelis-darželis „Auksinis raktelis“ savo veiklą grindžia Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Vaiko gerovės koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais, Visagino savivaldybės tarybos sprendimais, Visagino savivaldybės administracijos dokumentais, lopšelio-darželio nuostatais.

Vaikai ir jų poreikiai. Visagino vaikų lopšelių-darželių „Auksinis raktelis“ lanko nuo gimimo iki šešerių metų ikimokyklinio amžiaus vaikai. Grupės komplektuojamos iš to paties amžiaus vaikų. Darželį lanko nevienodomis socialinėmis sąlygomis gyvenantys vaikai, didėja socialiai remtinų vaikų ir vaikų, kurių tėvai išvyksta į užsienį, skaičius. Darželį lanko 60 % vaikų iš kitakalbių ir mišrių šeimų, kurie namuose bendrauja lenkų, rusų arba kuria kita kalba, todėl didelis dėmesys skiriamas lietuvių kalbos mokymui, kitakalbių integravimui į Lietuvos gyvenimą. Kitakalbiai vaikai betarpiškai bendraudami su pedagogais ir bendraamžiais išmoksta gražiai kalbėti lietuviškai, giliau susipažįsta su lietuvių liaudies papročiais, tradicijomis. Didėja vaikų, lankančių darželį iš imigrantų šeimų, skaičius, kuriems reikalingas ypatingas dėmesys ir saugi aplinka. Integruojant atvykusius iš užsienio vaikus rūpinamės jų socialine ir kultūrine raida, atsižvelgiant į šeimų kultūrinį kontekstą. Dalis vaikų ateina iš šeimų, kurios pripažįsta krikščioniškas/katalikiškas vertybes. Yra vaikų, kurie labai dažnai serga. Jiems reikalingos grūdinimo procedūros, kiti sveikata stiprinantys pratimai, judėjimo optimizavimas. Ypatingas dėmesys skiriamas specialiųjų ugdymosi poreikius turintiems vaikams. Tokie vaikai įtraukiami į integruotą ugdymą(si) bendroje grupėje, kurios veikia principu: „kartu gyventi, mokytis ir veikti“.

Vaikų gabumai skirtingi. Vieni vaikai gabūs dailei, kiti muzikai. Bet dauguma vaikų motyvuoti, gebėjimai atitinka jų amžių. Vaikų poreikiai – bendravimo su bendraamžiais, fizinio ir psichinio saugumo, pažinimo, saviraiškos – bus tenkinami per vaiko kompetencijų ugdymą(si). Įgyvendinant programą bus užtikrintas vaiko poreikių tenkinimas, sudarytos sąlygos vienodam vaikų ugdymui, socialinės atskirties mažinimui.

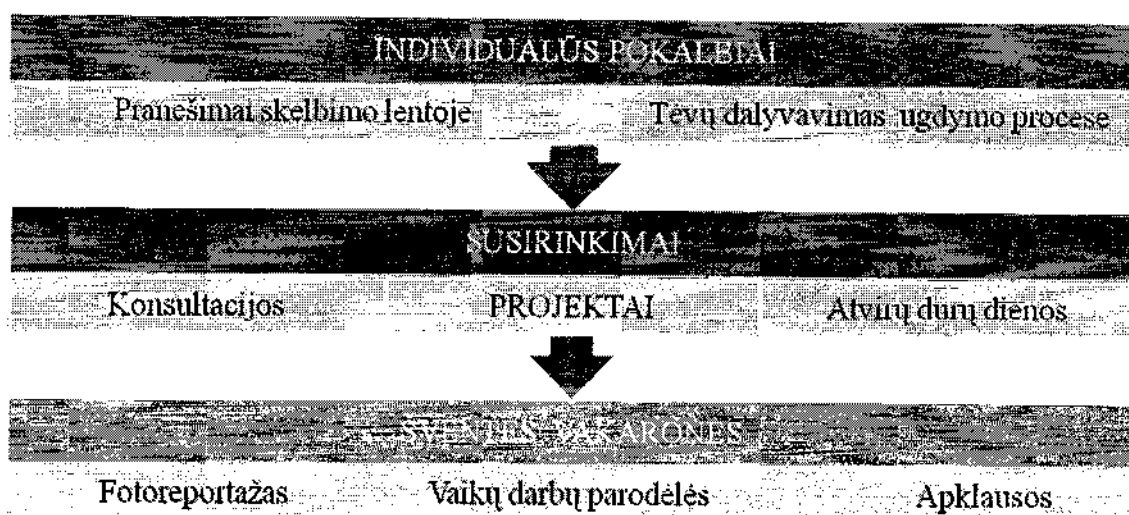
Draugiškai priimamas ir pripažįstamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų (1 pav.).

1 pav. Skirtingų gebėjimų vaikų ugdymas

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Lopšelyje-darželyje vyksta visapusiškas vaikų ugdymas, atsižvelgiant į tėvų (globėjų) pageidavimus. Tėvai pageidauja, kad būtų patenkinami vaikų pažinimo, socialiniai, etniniai, saviraiškos, saugumo, savarankiškumo, kūrybiškumo ugdymo poreikiai, vaikai gautų kvalifikuotą logopedo pagalbą, vyktų papildomas ugdymas, kad kitakalbiai vaikai išmoktų kalbėti lietuviškai. Pirmenybę jie teikia vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui, doroviniam ir pilnaverčiam asmenybės ugdymui, visuminiam vaiko ugdymui. Atsižvelgiama į bet kokius šeimos poreikius ir lūkesčius, didelis dėmesys skiriamas šeimose pripažįstamoms kultūroms ir vertybėms.

Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo klausimus. Ugdytinių tėvams organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje (2 pav.).

2 pav. Bendradarbiavimo su šeima formas

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Visagino vaikų lopšelyje-darželyje dirba kompetentingi pedagogai, atitinkantys kvalifikacinius reikalavimus, kurie geba ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, nuolat besikeičiantys ir keliantys kvalifikaciją, siekiantys kokybiško

ugdymo(si). Pedagogai ir specialistai glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje: integruoja veiklas; rengia projektus ir seminarus skirtus įvairių gabumų vaikams: gabiems, nepasitikintiems savimi, pasyviems, hiperaktyviems, turintiems bendravimo problemų; taip pat rengia individualizuotas ugdymo programas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams.

Lopšelio-darželio savitumas. Švietimo teikėjo savitumas. Lopšelis-darželis įkurtas 1985 metų sausio 15 dieną, 1994 metais iš rusų kalba ugdomo darželio reformuotas į lietuvių kalba. Turi savas etnokultūros puoselėjimo tradicijas: sukurta jauki, lietuvių liaudies tradicijas atspindinti aplinka, individuali kiekvienoje grupėje; veikia vaikų folkloro būrelis „Seklytėlė“, etnokultūros studija „Močiutės gryčia“. Tėvų pageidavimu darželyje veikia krikščioniška/katalikiška grupė. Krikščioniškam/katalikiškam ugdymui 2001 metais parengta individuali programa „Kalbėkime vaikams apie Dievą“. Siekiant padėti šeimai pažinti ir perimti lietuvių tautos istorinį bei kultūrinį palikimą, ugdymas vyksta etnine kultūrine kryptimi, kuri neatskiriama susijusi su Visagino gamta, aukštaičių krašto papročiais ir tradicijomis. Įstaiga tapo Ignalinos krašto papročių ir tradicijų puoselėtoja. Daug dėmesio skiriama vaikų saviraiškai per šoki, vaidybą. Tapo tradicija kasmet organizuoti teatro savaites, vaikų dainų festivalį „Šypsenėlė“, kuris peraugo į respublikinį renginį. Veikia ritminių šokių būrelis „Tvistas“, dainavimo studija „Domisolė“. Vaikų sveikatos puoselėjimui, sveikos gyvensenos ugdymui sudarytos geros sąlygos. Veikia baseinas, yra atskira sporto salė. Dalyvaujame ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ veikloje. Parengta individuali sveikos gyvensenos ugdymo programa „Sveikatos raktelis“. Vaikams, turintiems kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, pagalbą teikia logopedas. Papildomai šių vaikų ugdymas vyksta pagal individualias kalbos ugdymo programas. Nuo 2004 metų rugsėjo 1 dienos įstaiga įgyvendina tarptautinę programą „Zipio draugai“. Lopšelis-darželis dalyvauja visuose savivaldybės organizuojamuose tradiciniuose miesto renginiuose. Darželyje pasirinkti ugdymo metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, sudarant sąlygas vaiko socializacijai, fizinių, psichinių galių harmoningam skleidimuisi, sėkmingai vaiko raidai. Nuo 2008 metų organizuojamos vasaros vaikų socializacijos stovyklos, įgyvendinami sveikatos ugdymo ir aplinkosaugos projektai, kurie užtikrina palankias sąlygas vaikų socializacijai, sveikatos ir pažintinei kompetencijai plėtoti. 2013 m. darželis laimėjo galimybę dalyvauti Lietuvos Futbolo Federacijos ilgalaikės vaikų masinio futbolo vystymosi programos „Sugražinkime vaikus į stadionus“ respublikiniame projekte „Futboliukas“, kuriame sėkmingai dalyvauja iki šiol.

Įgyvendintas projektas „Visagino vaikų lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ modernizavimas“. Pakeista vėdinimo sistema, apšildymas, apšvietimas, suremontuotos vieno korpuso patalpos, metodinis kabinetas. Grupėse ir metodiniame kabinete pakeisti baldai, įsigyti kompiuteriai, interaktyvi lenta, projektorius, kopijavimo aparatas, filmavimo kamera. 2016 m. atlikti darželio tvoros įrengimo darbai, kas leido sustiprinti vaikų saugumą ir švarą teritorijoje.

Mūsų darželio išskirtinumas – naujausių technologijų taikymas ugdymo procese. Tai suteikia daugiau galimybių, siekiant tikslų ir uždavinių, ugdymo procesas tampa veiksmingesnis ir patrauklesnis.

Vyksta glaudus bendradarbiavimas su Visagino „Verdenės“ gimnazija, Visagino kūrybos namais, kitomis Visagino ikimokyklinių įstaigų bendruomenėmis, Panevėžio katalikiškos pakraipos K. Ramanausko lopšeliu-darželiu, Visagino Šv. apaštalo Pauliaus bažnyčios bendruomene, Vilniaus vaikų lopšeliais-darželiais „Žiedas“, „Rūta“, „Aušrelė“, „Žilvitis“, Daugpilio specialiojo ugdymo darželiu Nr. 9. Bendradarbiavimas padeda ugdyti vaikų meilę ir pagarbą gamtai, etniniam paveldui, puoselėti dorovinį ugdymą.

II SKYRIUS FILOSOFINĖS UGDYMO KRYPTYS

Programoje siejamos kelios filosofinės ugdymo kryptys. Orientuojantis į humanistinę filosofinę kryptį, sudarytos sąlygos saviraiškos ir savirealizacijos poreikių tenkinimui, plėtojamas supratimas apie šeimą, gimtinę, gamtą, kultūrą. Ugdymas vyksta ne tik įstaigoje, bet ir parodose, šventėse, išvykose. Vadovaujantis egzistencialistine ir fenomenologine filosofine kryptimi, ugdomi

bendradarbiavimo įgūdžiai, suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė pagal savo galimybes. Pagal rekonstruktyvistinę kryptį sudaromos sąlygos ugdytis už įstaigos ribų, pasinaudoti savo žiniomis vykdant projektus, tyrinėjant. Pagal progresyvinę filosofinę ugdymo kryptį ugdymo turinyje akcentuojamos ne žinios, o gebėjimas kaupti informaciją, veikti pačiam.

III SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys sudarytas remiantis šiais principais:

– **Tautiškumo.** Ugdymo turinys orientuotas į vaiko etninio ugdymo poreikių tenkinimą. Etninis ugdymas – tai pagrindinė vertybė, atsispindinti visose ugdymo(si) kompetencijose. Ugdymo turinyje atskleidžiamas žmogaus ryšys su gamta ir laiko ritmais, aukštaičių papročiai, tradicijos, krikščioniškos/katalikiškos tradicijos, kultūrinis paveldas, ugdoma vaiko pagarba gamtai ir gyvybei, Tėvynei.

– **Humaniškumo.** Vaikas yra asmenybė, pripažįstama teisė būti skirtingam. Jo santykiai su aplinkiniais grindžiami pasitikėjimu, draugišku bendradarbiavimu. Pripažįstama vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybė.

– **Prieinamumo.** Vaikai ugdomi nuo gimimo iki šešerių metų. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į jų amžių, patirtį, jų gebėjimus ir galimybes, individualius poreikius. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje aplinkoje augančiam vaikui. Vaikams suteikiamos galimybės bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, įgyti pasitikėjimo savimi.

– **Integralumo.** Ugdymo turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, kurių pagrindas – vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties sklaida. Ugdymas vyksta integruotai, garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna, vaiko asmenybės harmoningas skleidimasis, visuminis pasaulio suvokimas.

– **Vertybinių nuostatų ugdymo.** Padedama vaikui visą, kas jį supa, įprasminti per dorovines žmogaus nuostatas į pasaulį. Ugdomas savarankiškas, doras, kūrybingas, atsakomybę jaučiantis žmogus, gebantis bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gerbiantis kitaip maistančius, kitokios išvaizdos žmones.

– **Individualumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į individualias vaikų savybes, vaikų patirtį. Suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė, pripažįstama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį, asmeninę patirtį. Taikomos įvairios priemonės, metodai, individualaus ir nedidelėmis grupelėmis ugdymo formos.

– **Tęstinumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, įgytą šeimoje, vaikų amžių, priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Ugdymo turinys kiekvienais amžiaus tarpsniais pamažu sudėtingėja, pateikiamos vis sudėtingesnės situacijos, nagrinėjamos vis sudėtingesnės problemos, įgaunama vis daugiau pažinimo informacijos.

– **Tikslingumo ir veiksmingumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius, į Ignalinos krašto, Visagino miesto kultūrinės tradicijas, orientuotas į šiuolaikinę vaikystės sampratą. Ugdymas grindžiamas vaikui prasmingais faktais, procesais, situacijomis. Ugdymo turinys sistemingai vertinamas, analizuojamas ir atnaujinamas pagal poreikius

IV SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAS

Atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

V SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS UŽDAVINIAI

1. Skatinti vaiką ugdytis tautinę savimone, pilietiškumą, krikščioniškas moralės normas, pagarbą lietuvių liaudies tradicijoms, papročiams.
2. Ugdyti vaiko kalbą, puoselėti aukštaitišką tarmę, mokyti kitakalbius vaikus lietuvių kalbos, padėti jiems integruotis į Lietuvos gyvenimą.
3. Saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvensenos įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį.
4. Ugdyti vaiko bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais, skatinti laikytis bendravimo etikos, dorovinio elgesio normų, keistis pažintine informacija, padėti perimti įvairias komunikavimo priemones.
5. Bendradarbiaujant su šeima, visuomene padėti vaikui suprasti jį supantį pasaulį įvairiais pasaulio pažinimo būdais, sudaryti sąlygas pačiam tyrinėti, atrasti.
6. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, saviraiškos, išraiškos gebėjimus, padėti vaikui suvokti meno kūrinų estetinę ir istorinę vertę, ugdyti pagarbą lietuvių tautos tradiciniam menui, skatinti vaikus save išreikšti įvairiomis meno priemonėmis ir būdais.

VI SKYRIUS

UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys. Ugdymo turiniu siekiama vystyti vaiko įvairius gebėjimus bei įgūdžius, suteikti vaikui žinių ir formuoti vertybines nuostatas. Atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijas ugdymo turinys sudarytas iš 18-os vaiko pasiekimų sričių, kuriose atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi ir pasiekimų charakteristikos. Kiekvienoje vaikų ugdymosi pasiekimų srityje numatytos esminės nuostatos ir įvardijami gebėjimai, kuriuos vaikas pagal savo individualias galimybes ir ugdymosi tempą įgyja iki šešerių metų, numatytos ugdymo gairės. Ugdymo turinys pritaikytas diferencijuotam ir individualiam vaiko ugdymui pagal ugdytinių galimybes ir ugdymosi stilių. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymo turinys formuojamas atsižvelgiant į jų individualius poreikius, atsirandančius dėl įgimtų gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų ar (ir) nepalankių aplinkos veiksnių.

Programos turinys yra skirtas vaiko kasdieniniam gyvenimui ir ateityje sėkmingam ugdymui(si) priešmokyklinėje grupėje, būtinų gebėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų ugdymui(si) ir patirties kaupimui.

Programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kompetencijos (sritys): emocinis ir socialinis ugdymasis; fizinis ugdymasis; kalbos ir komunikavimo ugdymasis; pažinimo ugdymasis; meninis ugdymasis (3 pav.).

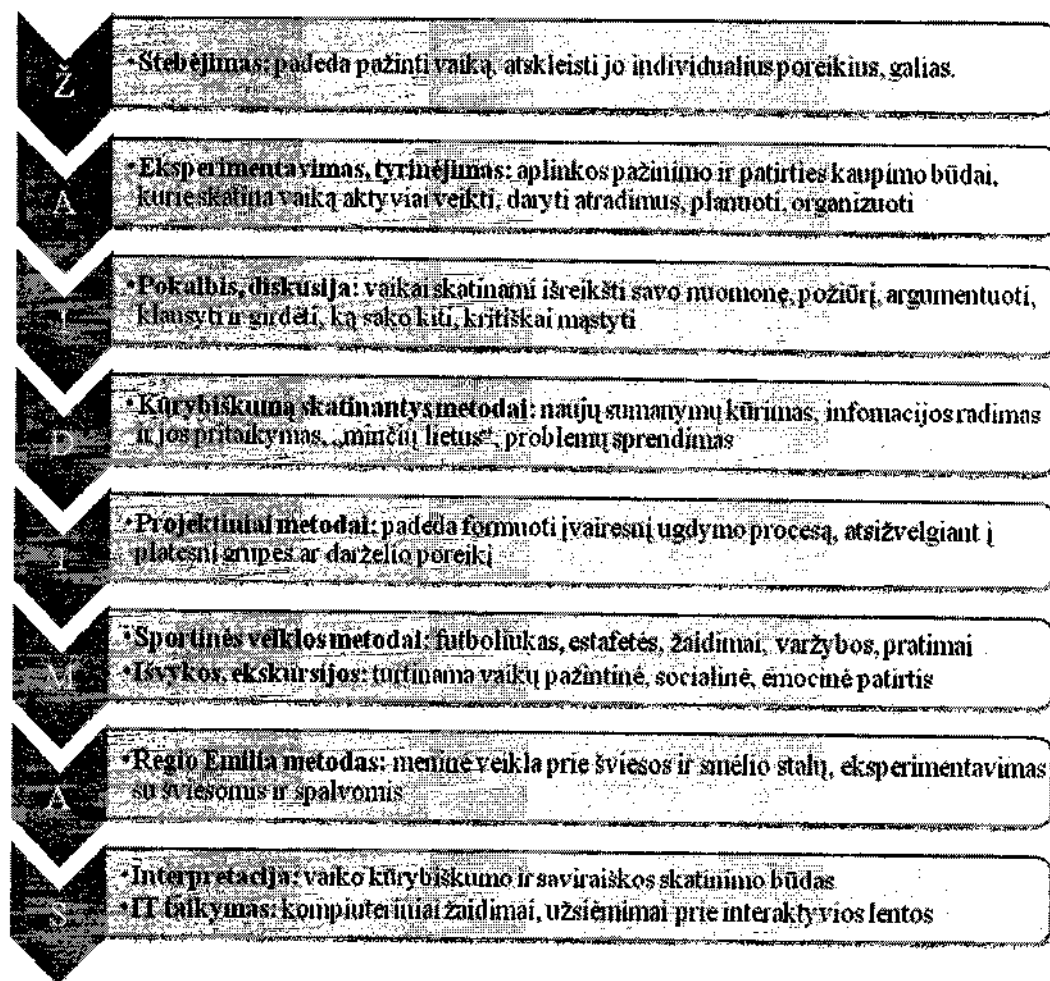
3 pav. Penkių ugdymosi kompetencijų sritys

Visuminis vaikų ugdymas orientuotas į vaiko pažangą penkių kompetencijų (socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo ir stiprinimo, meninė, mokėjimo mokytis) srityse, kad vaikas augtų „ORUS“, „SMALSUS“, „BENDRAUJANTIS“, „SVEIKAS“, „KURIANTIS“, „SĖKMINGAI BESIUGDANTIS“.

Ugdymo priemonės. Ugdymo turiniui įgyvendinti parenkamos tikslingos, įvairios, veiksmingos ugdymo(si) priemonės ir jos keičiamos pagal galimybę. Visos priemonės išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, savaimę kylančius sumanymus, žadina savaiminį perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Žaislai, žaidimai, knygos išdėstyti taip, kad vaikams būtų lengvai prieinami, skatintų smalsumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti.

Ugdymo metodai. Ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius pačių vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų pastangas siekiant bendro tikslo. Pasirinkti ugdymo metodai atitinka vaikų amžių ir galimybes, individualius poreikius ir neprieštarauja šiuolaikinės pedagogikos principams. Metodai nukreipti į visuminį vaiko ugdymą, dėmesys paskirstomas visų kompetencijų (socialinės, komunikavimo pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės) ugdymui, kompleksiskai, integruotai ugdant bendruosius bei specialiuosius gebėjimus (meninius, intelektualius, specialiųjų poreikių ir kt.).

Jie atnaujinami, papildomi, atsižvelgiant į vaikų pageidavimus, pedagogų sumanymus, tėvų rekomendacijas, metodų taikymo veiksmingumo vertinimo rezultatus, informacinę medžiagą, pedagoginę bei metodinę literatūrą. Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina ugdymo metodai (4 pav.):

4 pav. Ugdymo(si) metodai

VII SKYRIUS UGDYMO(SI) KOMPETENCIJOS

Sveikatos kompetencija

Vertybines nuostatas:

- Gebėti jausti ir valdyti savo kūną, priimti sveikam augimui palankius sprendimus, turėti supratimą apie tinkamo maitinimosi, aprangos, poilsio, miego ir fizinio judėjimo svarbą sveikatai.
- Gebėti suprasti apie aplinkoje egzistuojančius gyvybei pavojingus ir sveikatai kenksmingus veiksnius.
- Nusiteikti būti aktyviam, veikliam, laikytis asmeninės higienos normų.
- Siekti fizinės ir dvasinės sveikatos darnos.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai		
Nuostata: Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius, teigiamai vertina save, pasitiki savo jėgomis, tiki, kad gali sėkmingai ką nors padaryti.		

1	2	3
0-3 metai	Vaikas igyja naujų gyvenimo ir savarankiškumo įgūdžių.	<p>Bendraudamas ir žaisdamas su suaugusiais igyja daugiau savarankiškumo, drąsos eksperimentuoti, išmėginti.</p> <p>Pratinasi pats veikti savarankiškai.</p> <p>Mokosi kultūringo elgesio prie stalo, saugaus elgesio aplinkoje.</p> <p>Pratinasi taisyklingai sėdėti, laikyti šaukštą rankoje, valgyti savarankiškai, gerti iš puodelio.</p> <p>Padedant auklėtojui mokosi higienos įgūdžių, suvokia, kad švara ir tvarka padeda būti sveiku.</p> <p>Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį.</p> <p>Pratinasi naudotis asmens higienos reikmenimis, savarankiškai nusirengti.</p> <p>Žino žaislo vietą, savo lovą, kėdę, rankšluostį, spintelę.</p> <p>Mokosi saugiai lipti laiptais.</p> <p>Geba prašyti pagalbos, reaguoti į suaugusiojo perspėjimus.</p> <p>Pratinasi susitvarkyti savo žaidimų vietą.</p>
3-4 metai	Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus.	<p>Kalbasi su auklėtoja, tėveliais apie sveikos gyvensenos naudą, aptaria paveikslukus apie daržovių, vaisių naudą mitybai, klausosi trumpų pasakojimų apie švaros reikšmę žmogaus organizmui.</p> <p>Kultūringai elgiasi prie stalo.</p> <p>Valgo sveiką maistą, supranta sveiko maisto reikšmę žmogaus organizmui.</p> <p>Po valgio skalauja burną vandeniu, naudojami tik savo asmeniniai daiktai.</p> <p>Plaunasi rankas.</p> <p>Grūdina organizmą atlikdami rytinę mankštą, aktyviai juda sportuodami, atlieka taisyklingo kvėpavimo pratimus.</p> <p>Stebi, koku oru kuo apsirengę, apsiavę, tyrinėja kūno pojūčius.</p> <p>Teisingai rengiasi panaudodamas paties susikurtus ir suaugusiojo parodytus būdus.</p> <p>Pažintinę informaciją apie sveiką gyvenseną išreiškia piešiniu, mimika.</p>
4-5 metai	Laikosi higienos, saugios mitybos įgūdžių.	<p>Aiškinasi, klausosi auklėtojos pasakojimų, varto knygas, kuria bendrus projektus apie higienos, sveikos mitybos naudą žmogaus organizmui.</p> <p>Saugo savo sveikatą, prižiūri kūną. Rengiasi pagal lauko temperatūrą.</p> <p>Piešia, kuria meninius projektus apie sveiką mitybą, žmogaus higieną.</p> <p>Stengiasi laikytis sveikos gyvensenos principų, suvokia žalingų įpročių poveikį žmogui.</p> <p>Susipažįsta su nuodingais grybais, augalais.</p> <p>Aptaria elgesio taisykles prie stalo, tinkamai naudojasi stalo įrankiais, servetėlėmis.</p> <p>Susipažįsta su sveiku, natūraliu maistu, aukštaičių šventiniais valgiais, kartu su grupės auklėtoja verda vaistažolių arbatą.</p>
5-6 metai	Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	<p>Laikosi asmens higienos, rūpinasi savo kūnu.</p> <p>Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi.</p> <p>Stengiasi susikaupti ir atsipalaiduoti bei pailsėti.</p> <p>Aptaria, kaip saugoti savo sveikatą, kokie yra žalingi įpročiai, jų įtaka žmogui. Žino sveikos mitybos principus.</p> <p>Geba saugoti savo sveikatą laikydamiesi sveikų įpročių.</p> <p>Aiškinasi (uostant, ragaujant) vaistinių augalų paskirtį, naudą.</p> <p>Stebi darželyje augančius augalus, domisi jų savybėmis, poveikiu sveikatai.</p> <p>Sužino apie augančius vaistinius augalus, mokosi juos rinkti, ruošti žiemai.</p>

1	2	3
5-6 metai	Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	Ruošia su auklėtoja vaistažolių arbatos receptus, piešia ar užrašo juos kortelėse.
		Geba suvokti gamtos įtaką žmogaus sveikatai.
		Supranta, kad gamtos niokojimas vėliau sukelia žalą žmogui.
		Sužino, kaip reikia elgtis gamtoje, kad nepadarytų jai žalos.
		Kuria sveikos mitybos piramidę, projektus, žiūri iliustracijas, matytus vaizdus perteikia piešiniu, judesiu, muzika.
		Laikosi asmens higienos ir saugos, sutvarko savo darbo vietą, stengiasi dirbti saugiai, kad nepakenktų kitiems draugams.
		Dalyvauja bendruose sveikatos projektuose su tėveliais. Įgyja žinių apie buitinių atliekų rūšiavimą.
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Mokyti suvokti sveikos gyvensenos reikšmę žmogaus sveikatai. Ugdyti asmeninės higienos įgūdžius ir įpročius. Padėti suprasti, kas trukdo ir kas galėtų padėti augti sveikam, stipriam. Analizuoti, dalintis mintimis, išsakyti nuomonę apie savo jausmus, sveikatos būklę, jos saugojimo ir stiprinimo būdus. Aiškinti gamtos poveikį žmogaus sveikatai. Diskutuoti apie liaudies mediciną, plėsti supratimą apie grūdinimosi svarbą oru, saule, vandeniu. Suteikti žinių apie vaistažolių poveikį, aiškintis ir perimti kai kurias liaudiškas sveikatos puoselėjimo tradicijas. Kalbėtis apie gamtoje egzistuojančius pavojingus kenksmingus veiksnius, aptarti, kad yra augalų, grybų, uogų, sėklų, kurie nuodingi žmogui.</p> <p>Pratinti pagarbiai elgtis gamtoje, nešiukšlinti, neniokoti augmenijos ir gyvūnijos. Vartyti knygas, enciklopedijas, žiūrėti paveikslus, reprodukcijas apie sveikatą, sportą, mediciną, saugų elgesį, kultūrinius higieninius įgūdžius.</p>		
Fizinis aktyvumas		
Nuostata: Tyrinėja judesius ir pojūčius, pasitiki savo jėgomis, rodo iniciatyvą, siekia būti dvasiškai ir fiziškai sveiku, išsvermingu.		
0-3 metai	Vaikas mokosi suvokti aplinką judėjimu, regėjimu, klausa.	Klausosi ramios, švelnios ir judrios melodijos, bando rankomis ir kojomis atlikti judesius pagal muzikos ritmą.
		Geba atsipalaiduoti, kai jaučiasi pavargęs: pagulėti, pasėdėti, pakeisti veiklos pobūdį.
		Savarankiškai stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną, atgal.
		Eina, bėga stumdamas ar tempdamas daiktą.
		Šliaužia, eina imituodamas įvairius gyvūnus, žmones.
		Atranda įvairius kūno dalies judėjimo būdus, suvokia judėjimo džiaugsmą.
		Geba parodyti savo kūno dalis, bando jas įvardinti.
		Iš auklėtojo judesio atpažįsta personažą, gyvūną, daiktą, veiksmą, pamėgdžioja, pakartoja gestą, judesį.
		Drauge ar vienas atlieka įvairius pratimus, judesius rankomis ir kojomis. Bando derinti savo judesius su kitais.
		Išlaiko pusiausvyrą, orientuojasi grupėje, aikštelėje.
Suvokia kūno padėtį erdvėje, ją keičia pagal sumanymą arba nuorodą.		
Išdėlioja žaislus, pats juos pasiima, manipuliuoja su jais judėdamas.		
Kartu atlieka veiksmus, stengiasi pasidalinti erdve, neužgauti vienas kito.		
Stebi savo laikyseną veidrodyje sėdint, stovint, ją tyrinėja, kontroliuoja. Išlaiko pusiausvyrą laipiodamas, šokinėdamas. Pastovi ant vienos kojos.		
0-3 metai		Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori.
		Bėga keisdamas kryptį, tempą, greitį.
		Atsispirdamas abiem kojom pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją.

1	2	3	
	Įveikia mažas kliūtis.	Vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis.	
		Pralenda pro kliūtis keturpėsčias.	
		Tyčia ieško sunkumų, todėl lipa ant smulkių daiktų, eina atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų.	
		Stengiasi lipti į kalnelius, keturpėsčias pralįsti pro lanką, virvutę, ropoti, lipti kopėtėlėm prilaikant suaugusiam, lipti ant suoloelio ir nulipti nuo jo, perlįpti ir peršokti kliūtis.	
		Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu.	
		Pratinasi nesusidurti vienas su kitu. Stebi auklėtojo, draugo veiksmus.	
		Klausosi auklėtojo aiškinimo, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą, kalbasi savo kalba su draugais, dalijasi išpūdžiais su tėveliais.	
		Atlieka paprastus veiksmus su kamuoliu, bando atkartoti.	
	Nusiteikęs rankų, pirštų judesiais suvokti kūno galimybes.	Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto daiktą jo nečiupdamas, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.	
		Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis.	
		Bando išmokti teisingai atlikti įvairius pratimus.	
		Lavina judesius, motoriką per individualius ir grupinius užsiėmimus.	
		Ridena, meta, gauda, spiria kamuolį.	
		Išbando piešimo priemones tapydamas pirštu, piešdamas pieštukais.	
3–4 metai	Mokosi valdyti savo kūną, bando atpažinti kūno galimybes.	Tyrinėja savo kūno dalis ir stengiasi jomis išgauti ritmą, eina rateliu, šalia tiesia linija, atbulomis, išlaiko lygų ratą, sudaro du ratelius, sukasi paprastai ir susikibę už parankių, bėgioja gyvatėle.	
		Išbando savo galimybes panaudodamas aplinkoje esančias priemones.	
		Improvizuoja, lavina kūno motoriką, koordinuoja rankų ir kojų judesius.	
		Bando derinti kūrybinį judėjimą dviuose, trise.	
	Nusiteikęs saugiai judėti erdvėje, derinti veiksmus su kitais.	Padaręs atradimą ar atlikęs veiksmą, reiškia pasitenkinimą.	
		Judėdamas bando neužgauti, nepastumti draugo, nesusižeisti.	
		Eina šalia vienas kito, susikibęs rankomis, padeda draugui, kilus konfliktui susitaria dėl vietos, stebi kitų vaikų veiklą.	
		Stengiasi šokinėti abiem kojom vietoje, lengvai juda pirmyn, bando mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį.	
		Lavina savo fizines galias žaisdamas judriuosius žaidimus su paprastais ėjimo, bėgimo, pralindimo, kamuolio ridenimo ir mėtymo judesiais.	
		Pratinasi judesius atlikti įvairiu tempu. Pagal muziką keičia judėjimo tempą, kryptį, atlieka bendruosius pratimus su įvairiomis priemonėmis, derina judesius pagal muziką.	
	Įveikia nedideles kliūtis, aiškinasi taisykles.	Bėgioja apeidamas natūralias kliūtis, žaidžia su gamtine medžiaga siužetinius, sportinius žaidimus.	
		Mokosi nepasimesti erdvėje, o pasimetus – ieškoti išėities.	
	3–4 metai		Keičia judėjimo kryptį, išvengia kliūčių, juda aplink daiktus, po jais, virš jų, pralenda pro juos.
			Eksperimentuodamas atranda naujus judėjimo būdus, variantus.
Aiškinasi taisykles, pagal kurias reikia veikti, prašo paaiškinti, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą.			
Bando ridenti kamuolį, abiem rankom mesti tolyn, pavyti tolyn riedantį kamuolį.			

1	2	3	
	Lavina akies-rankos motorinius judesius.	<p>Baseine tyrinėja esančias kliūtis, bando įveikti jas, bando pliuškentis, žaisti.</p> <p>Pratinasi derinti akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.</p> <p>Tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, mėto, gauda, spiria kamuolį.</p> <p>Mokosi saugiai elgtis su žirkėmis, įkerpant popieriaus kraštą.</p> <p>Lavina lytėjimo, regos, klausos pojūčius, plečia savo regimąją atmintį.</p> <p>Pratinasi orientuotis popieriaus lape – piešia lapo viduryje.</p> <p>Piešdamas lavina pirščiukus, rankos smulkiuosius raumenis, mokosi taisyklingai laikyti pieštuką.</p>	
4-5 metai	Nusiteikęs ritmiškai judėti, tiksliai atlikti sudėtingesnius judesius.	<p>Suvokia judėjimo įtaką žmogaus sveikatai.</p> <p>Taiko judesius ramaus, judraus pobūdžio muzikai, dainai, inscenizuoja ratelį.</p> <p>Atlieka įvairius veiksmus judesiu, plastiškai improvizuoja šokio elementus, nuotaikas.</p> <p>Eina, bėga dviese, trise, eilute, įvairiai susikibę rankomis ir atlieka įvairias užduotis.</p> <p>Stengiasi neužbėgti ant kitų, jų nestumdyti.</p> <p>Eina dviese, trise, eilute, susikibę rankomis ir atlieka įvairias užduotis.</p> <p>Laikosi taisyklių, jas keičia, susitaria dėl bendrų veiksmų.</p> <p>Pratinasi prie taisyklingos kūno laikysenos ir kvėpavimo.</p> <p>Braido baseine, atlieka įvairius judesius ir žaidžia žaidimus vandenyje, bando pritūpę pasinerti į vandenį.</p>	
	Orientuojasi erdvėje ir laike, reaguoja į girdimus ir regimus ženklus.	<p>Reaguoja į žodinį garsą, klausosi auklėtojos, draugų kalbos, stengiasi atlikti jų užduotis, aptaria draugų, savo veiksmus.</p> <p>Keičia ėjimą į bėgimą, po signalo keičia tempą arba kryptį, pritupia, atsistoja, gauda ir išsisukinėja nuo gaudančiojo.</p> <p>Prašo paaiškinti kaip atlikti veiksmą, aptaria draugo veiksmus, rezultatus, reaguoja išgirdęs savo vardą, sutartinius žodžius, signalus.</p> <p>Laikosi taisyklių, jas keičia, susitaria dėl bendrų veiksmų.</p> <p>Klausosi auklėtojo aiškinimų, pats bando kitam sakyti, klausti.</p>	
	Moka išvengti kliūčių, derina judesių koordinaciją, taiklumą.	<p>Aiškinasi, aptaria žaidimo taisykles, susitaria dėl bendrų veiksmų, žaidimo partnerių.</p> <p>Aptaria nesėkmes, kliūtis, įsimena kuo daugiau judesių pavadinimų.</p> <p>Pats pasirenka ir plėtoja judriąją veiklą.</p> <p>Meta ar stumia įvairaus sunkumo daiktus dešine ir kaire ranka, bando suspausti minkštus daiktus dešine ir kaire ranka, spirti kamuolį dešine ir kaire koja, mėtyti į taikinį.</p> <p>Bando mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį, taikliai spirti kamuolį.</p> <p>Baseine atlieka parengiamuosius pratimus rankų ir kojų judesiams derinti.</p>	
	Saugiai elgiasi su priemonėmis.	<p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka, pirštais, ranka.</p> <p>Stengiasi taisyklingai sėdėti piešiant, dirbant su priemonėmis.</p>	
	4-5 metai		<p>Lavina smulkiosios motorikos raumenis rašydamas molyje, smėlyje su pagaliukais, akmenukais, ir kita gamtine medžiaga.</p> <p>Ištiestomis rankomis pagauna kamuolį.</p> <p>Judesius su lankais tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>
	5-6 metai	Supranta judesio kalbą ir išreiškia save judesiu, pojūčiais.	<p>Stengiasi suprasti ir apibūdinti savo savijautą, reikalui esant kreiptis į suaugusįjį pagalbos.</p> <p>Drauge žaidžia žaidimus, estafetes, skirtas judesiui tikslinti, taiklumui ir vikrumui ugdyti, išsvermei tobulinti.</p>

1	2	3
		<p>Atlieka muzikinius žaidimus, vienodo tempo ratelius bei šokius, bėga, eina, sukasi į abi puses poromis ir po vieną, sudaro ratą.</p> <p>Landžioja pro kitų vaikų sukryžiuotas rankas.</p> <p>Sugalvoja naujas žaidimų taisykles, jas kartu aptaria, stebi draugų veiklą, analizuoja žaidimų klaidas, nesėkmes, jas aptaria, dalijasi informacija.</p> <p>Derindamas įvairius pagrindinius kūno judesius ir veido išraišką žaidžia siužetinius, liaudies, judriuosius žaidimus su sportinių žaidimų elementais.</p> <p>Aktyviai dalyvauja sporto šventėse, varžybose, pramogose, estafetėse.</p>
	Orientuojasi erdvėje, keičia judėjimo kryptį, derina judesius ir kvėpavimą.	<p>Orientuojasi erdvėje ir laike, reaguoja į girdimus ir regimus ženklus, jaučia kūno dalių veiklos principą, jaučia kūno svorį, judėjimo greitį.</p> <p>Imituodamas veiksmus, techniką, gyvūnijos ir augalijos pasaulį šokinėja atlikdamas įvairius judesius rankomis ir kojomis.</p> <p>Jaučia kūno dalių veiklos principą, jaučia kūno svorį, judėjimo greitį.</p> <p>Eina, bėga keisdamas tempą. Keisdamas tempą geba lipti gimnastikos sienele į viršų, žemyn.</p> <p>Tiria, kokių maršrutu galima vykti: tiesiu, vingiuotu, zigzagu, ratu.</p> <p>Reaguoja į draugų, auklėtojos žodžius, signalus, aiškinasi regimų ženklų prasmę, veiksmų atlikimo taisykles, nurodymus, ieško žinomos informacijos apie erdvę, laiką.</p> <p>Geba nesusidurdami su kitais išsisklaidyti ir vėl susirikiuoti, pavyti bėgantįjį, pabėgti nuo jo.</p> <p>Skiria erdvės puses – kairė, dešinė, eina vora, poromis, atlieka posūkius, sustoja įvairiais būdais.</p>
	Išlaiko pusiausvyrą įveikdamas įvairias kliūtis, jaučia kūno padėtį, suvokia bet kokią jos pasikeitimą.	<p>Patys pasirenka ir išbando įvairias sporto šakas.</p> <p>Išsiaiškina žaidimų taisykles, jei nesuprato, neišgirdo – tikslinasi.</p> <p>Geba paklusti, vadovauti, kontroliuoti savo elgesį, veiksmus, padėti kitiems, gerbti susitarimą.</p> <p>Ženkliną veiksmą, kūno padėtį įvairiais piešiniais, ženklais, užrašais.</p> <p>Plačiais žingsniais peržengia per 3-5 kliūtis.</p> <p>Žaidžia su kamuoliu, gauda jį sustojęs rateliu, žaidžia futbolą.</p> <p>Baseine bando vaikščioti atsirėmęs rankomis dugnu, ištiesęs kojas.</p> <p>Lenda pro įvairaus aukščio kliūtis, remiasi alkūnėmis, keliais, šliaužia suoleliu pilvu prisitraukdamas rankomis, ropoja keturpėdėmis pirmyn ir atgal, bando kyboti nugara į sienele.</p>
	Nusiteikęs lavinti rankos pirštukus, rankos smulkiuosius raumenis.	<p>Taisyklingai laiko rankoje pieštuką ir žirkles.</p> <p>Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas, kilpa užriša raišteliu).</p> <p>Aiškinasi lapo kontūrus – apačia, viršus, vidurys, kampas, kairė, pusė.</p> <p>Piešia apvalių ir kampuočių, didelių ir mažų formų derinius, sudėtingesnio kontūro formas.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus, atlieka užduotis pratybų sąsiuvinuose.</p>
<i>Ugdymo veiklos gairės</i>		

1	2	3
<p>Skatinti aktyviai judėti, žaisti, orientuotis grupės ir lauko erdvėse, išreikšti save judesiu, tyrinėti, kaip juda kūnas. Žaisti judriuosius, atsipalaidavimo, sporto ir tradicinius liaudies žaidimus. Lavinti koordinaciją, vikrumą, greitumą, atlikti ėjimo, bėgimo, šuolių, mėtymo, laipiojimo judesius, mokyti atlikti pratimus plokščiapėdystės profilaktikai. Suteikti vaikams žinių apie taisyklingą kūno laikyseną, kvėpavimą. Žaidžiant, atliekant fizinius pratimus, mokyti suvokti saugų atstumą, laikytis taisyklių. Mokyti pasitikėti savimi, rodyti iniciatyvą, plėtoti idėjas, gebėti paaiškinti kitiems savo sumanymus, jų veiksmingumą.</p>		
Iniciatyvumas ir atkaklumas		
Nuostata: Didžiuojasi savimi, savo gebėjimais, pasitiki savo kūrybinėmis galiomis		
0–3 metai	Geba manipuliuoti daiktais.	<p>Siekia būtinybės pažinti erdvę, pasitiki savimi.</p> <p>Savarankiškai juda link sudominusių žaislų, daiktų, priemonių.</p> <p>Emocingai reiškia savo norus, geba pasakyti „ne“.</p> <p>Mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.</p> <p>Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p>
3–4 metai	Geba suvokti, ką reiškia tam tikra veiksmų seka.	<p>Geba siekti rezultato: pasiekti, sudėlioti.</p> <p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir sukviesti kitus vaikus.</p> <p>Atkakliai bando atlikti naują veiksmą ar pakartoti.</p> <p>Susierzina, nusimena susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos.</p> <p>Atkakliai bando atlikti naują veiksmą ar kartota.</p> <p>Pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą. Mėgsta elgtis rizikingai.</p> <p>Siekia savarankiškumo, bet laukia iš suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo. Pats sugalvoja žaidimus, kūrybingai veikia, tęsia žaidimą.</p>
4–5 metai	Gilina supratimą apie savo ir kitų saugumą bei rūpestį dėl sveikatos.	<p>Nuolat ką nors energingai žaidžia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą.</p> <p>Geba vengti staigių judesių, sukeliančių nemalonių pojūčius ar skausmą.</p> <p>Geba įvardinti ir priimti tinkamus sprendimus, kaip išvengti kai kurių bėdų ir nelaimių.</p> <p>Bando įvardinti sveikatai pavojingas situacijas.</p> <p>Žino, kad ištikus bėdai gali padėti suaugusieji.</p>
5–6 metai	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.	<p>Savo iniciatyva pasirenka veiklą, turiningai plėtoja tą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Geba įvardinti ir priimti tinkamus sprendimus.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą.</p> <p>Priemonės judriajai veiklai panaudoja siužetinių žaidimų plėtojimui.</p> <p>Atranda naujus judėjimo būdus, kuria judėjimo variantus.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis veikloje.</p> <p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir sukviesti kitus vaikus.</p>
Ugdymo veiklos gairės		

1	2	3
Suteikti vaikams savarankiškumo ir laisvo pasirinkimo galimybę. Sudaryti sąlygas vaikų saviraiškai. Leisti rinktis žaidimus, veiklas, sritis ir temas, kurios vaikams patinka, problemas, kurios jiems įdomios, veiklos būdus bei priemones. Padėti vaikams atrasti tai, kas jiems iš tiesų patinka, ką jie padarys geriausiai. Aiškinti, kur gali tykoti pavojai, kaip jų išvengti, kaip reikia elgtis ir į ką kreiptis pagalbos, atsiradus emociniam ar fiziniam diskomfortui, iškilus pavojams. Pratinti būti atkakliems, iniciatyviems, veržliems, sąžiningai ir atsakingai veikti		

Priemonės sveikatos saugojimo kompetencijai:

– *Individualaus naudojimo priemonės:* servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta, šukos, burnos skalavimo indelis, vienkartinės nosinaitės.

– *Bendro naudojimo priemonės:* higienos reikmenys (muilas, tualetinis popierius, servetėlės).

– *Priemonės kūno judesių lavinimui:* barškučiai, tarškynės, žaislai, ratai, būgnelis, kaspiniai, skarelės, skraistės, lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas, treniruokliai, kilimėliai, sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai.

– *Priemonės estafetėms, kliūtims:* audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai, triračiai, riedučiai, paspirtukai, rogutės, slidės.

– *Priemonės smulkiosios motorikos lavinimui:* paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis, indai ir stalo įrankiai, buitės technika, įvairios spynos, užraktai ir raktai, kabliukai, kompiuteriniai žaislai.

– *Priemonės žaisti su smėliu ir vandeniui:* kastuvėliai, kibirėliai, semtuvėliai, įvairaus dydžio ir formos formelės, karučiai, priemonės, žaislai veiklai ir žaidimams baseine: plūdurai, kamuoliai (įvairaus dydžio), gelbėjimo ratai, gelbėjimo rankovės, lentos plaukimui.

Socialinė kompetencija

Vertybinės nuostatos:

– Gebėti suvokti save ir kitus, laikytis elgesio normų, šeimos, darželio, vietinės bendruomenės tradicijų ir papročių.

– Jausti pagarbą gimtinei, Tėvynei.

– Spręsti kasdienes problemas, įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau ir kitiems.

– Jausti pagarbą žmogaus darbui.

– Kasdienėje veikloje ir įvairių renginių metu puoselėti lietuvių liaudies tradicijas, krikščioniškasias vertybes.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Savivoka ir savigarba		
Nuostata: Teigiamai vertinti save, pasitikėti savo jėgomis, tikėti, kad gali ką nors padaryti.		
0–3 metai	Supranta savo tapatumą, unikalumą.	Girdi ir džiugiai reaguoja į savo vardą, girdi kitų vaikų vardus.
		Vadina save vardu, atsiliepia pašauktas vardu, kalba pirmuoju asmeniu.
		Gali pasakyti, kas jis – berniukas ar mergaitė.
		Parodo pirštukais kiek metų, bando prisistatyti kitiems, pasakyti apie save.
		Atranda savo panašumus ir skirtumus su kitais vaikais.
		Stebi savo kūną, apibūdina jo ypatybes.

1	2	3
0–3 metai	Gilina supratimą apie šeimą, draugus.	Atpažįsta save nuotraukoje, veidrodėlyje, rodo piršteliu, atpažįsta ir parodo šešias ir daugiau savo kūno dalių. Pratinasi skirti savo asmeninius daiktus – drabužėlius, žaislus, laikyti juos tam tikroje vietoje.
		Pažįsta savo šeimos narius, bando suvokti ryšius. Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys.
		Nuotraukose atpažįsta ir parodo tėtį, mamą, brolius, senelius, kitus artimuosius skirtingai apsirengusius, atliekančius įvairią veiklą.
		Domisi, ieško ryšio su pažįstamais žmonėmis.
		Suvokia, kad reikia būti atsargiam su nepažįstamais žmonėmis.
		Rodo tėveliams savo darbelius, kartu juos komentuoja, džiaugiasi.
		3–4 metai
Pasako kitų vaikų, suaugusių artimų žmonių vardus.		
Suvokia vardų prasmę, teigiamai vertina save, pasitiki savo gebėjimais.		
Žaidžia su dideliais ir mažais veidrodžiais, stebi save iš priekio, iš šono, žiūri į veidrodį išsitepliojęs veiduką ir nusiprausęs, stebi save, kada linksmas ir liūdnas, skiria atvaizdą veidrodyje.		
Pratinasi vartoti įvardžius savo asmens ir kitų asmenų nurodymui.		
Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka.		
Atpažįsta save, savo daiktus.		
Geba reikšti savo jausmus šeimos nariams.	Žaidžia vardais juos sutrumpindamas, vartoja malonines formas, pavadina vardais lėlytes, kitus žaisliukus, juos sutapatina su žmonėmis.	
	Kalbasi su draugais, auklėtoju apie savo šeimą, namų aplinką.	
	Atsineša į grupę savo šeimos nuotraukas, jas rodo savo draugams, pasakoja, kas jose yra, lygina su kitų draugų šeimos nuotraukomis.	
	Stebi save, savo kūną, apibūdina jo ypatybes.	
	Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras/moteris (tėvelis/mamytė).	
	Vartydamas kitų vaikų nuotraukų albumus stengiasi palyginti šeimas pagal sudėtį, ūgį, išvaizdą.	
	Daro plaštakų, pėdų atspaudus molyje, guašu ant popieriaus, juos lygina su draugų, kitų šeimos narių atspaudais.	
4–5 metai	Tyrinėja grupės draugų vardus, atpažįsta užrašytą vardo vaizdą.	Kuria dovanėles, jas dovanoja savo mamytėms, tėveliams, seneliams.
		Žino savo vardą, pavardę, namų adresą, tėvų ir draugų vardus.
		Sužino, kad tokiu pačiu vardu gali būti pavadinti ir kiti žmonės.
		Atranda savo panašumus ir skirtumus su kitais vaikais.
		Save apibūdina nusakydamas fizines ir elgesio savybes, stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.
	Jaučia pagarbą ir meilę savo artimiesiems.	Parenka vardus savo augintiniams, mylimiausiems žaislams.
		Lygina draugų ir savo pomėgius, interesus, dalijasi su jais žaislais, kitais daiktai, aptaria įvairius norus, stengiasi padaryti draugui ką nors malonaus.
		Pasakoja apie savo šeimos ryšius, varto šeimos, draugų fotoalbumus, juos aptaria.
		Rūpinasi savo jaunesniu broliuku ar sesute, supranta, kad tėveliai rūpinasi jais.
		Aiškinasi, kad šeimos paprastai skiriasi, mano šeima skiriasi nuo draugų šeimos, kokie šeimos ryšiai, kas jas vienija.
4–5	Jaučia pagarbą ir meilę savo šeimai,	Žiūrinėja albumus, nuotraukas, lygina šeimų sudėtį, tyrinėja atskirų šeimų gyvenamąją vietą, būstus.

1	2	3
		<p>Kalbasi su draugais, auklėtoja, kokias šventes švenčia šeima, kelios kartos dalyvauja šventėse.</p> <p>Kartu su šeima dalyvauja šventėse, koncertuose.</p> <p>Piešia autoportretus.</p> <p>Pratinasi suvokti savo šeimos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis.</p> <p>Bando žaisdamas pavaizduoti tėvų profesijas, jų veiklą.</p> <p>Supranta, kad kai kurie neturi tėvelių, jie yra našlaičiai.</p> <p>Žino pagalbos telefoną – 112.</p>
5–6 metai	<p>Nusiteikęs įvardinti ne tik save, bet ir kitus pažįstamus draugus, kaimynus).</p>	<p>Aiškinasi, koku garsu prasideda vardas, įvairiais elementais ir raštais puošia savo vardą.</p> <p>Sudarinėja korteles su savo ir kitų vaikų vardais, jas naudoja susipažinimui.</p> <p>Aiškinasi vardo, gimimo dienos prasmes.</p> <p>Žino savo pavardę, tėvelių darbo vietas, namų ir darželio adresus.</p> <p>Sveikina draugus, šeimos narius su gimimo diena.</p> <p>Plečia supratimą apie draugystę, ir kaimynystę.</p> <p>Pasako kiemo, darželio draugų, kaimynų vardus.</p> <p>Klausosi pasakojimų apie draugystę, tikrus ir netikrus draugus, kaimynus.</p> <p>Aiškinasi, kaip galima susidraugauti, pratinasi mandagiai pasisveikinti, tinkamai elgtis.</p> <p>Tyrinėja žmones, jų elgesį, suvokia, kada elgiamasi gerai ir kada blogai.</p> <p>Pasiūlo pagalbą kitam žmogui, kaimynui.</p> <p>Toleruoja kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio žmones.</p> <p>Pokalbių metu sužino, kad žmonės būna įvairių tautybių, kalba kita kalba, laikosi kitokių tradicijų, mokosi būti jiems tolerantiškas.</p> <p>Gali pasakyti savo tautybę.</p>
	<p>Gerbia savo šeimą, gilina supratimą apie jos svarbą žmogui.</p>	<p>Tyrinėja šeimos istoriją, tradicijas, kodėl vienos šeimos laikosi vienokių ar kitokių papročių.</p> <p>Nagrinėja žodžių mama, žmona, močiutė, Marija – Dievo motina, reikšmes. Aiškinasi krikščioniškų švenčių prasmę.</p> <p>Aiškinasi, kada ir kodėl gali kisti šeimos dydis, kodėl kai kurie žmonės yra vieniši, kad ne visi vaikai turi tėvelius, brolius, seseris.</p> <p>Ruošia kvietimus tėveliams į darželyje organizuojamus renginius.</p> <p>Gamina dovanėles, sveikinimus, jais sveikina savo tėvelius, senelius per šeimos šventę, daro kalėdines dovanėles, jas dovanuoja artimiesiems.</p> <p>Piešia savo, savo šeimos portretus. Bando nupiešti šeimos medį.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Rodyti pagarbą vaiko asmenybei. Ugdyti vaiko pasitikėjimą savo jėgomis, pagarbą sau pačiam, teigiamą savęs vertinimą, vaiko atsakomybę už savo poelgius, jaustis saugiam, mylimam tiek darželyje, tiek namuose. Palengvinti vaikų integraciją į visuomenę, užmezgant patikimas draugystes, padedant kitam ir tikintis pagalbos iš kitų, mokėti susivaldyti supykus, įsižeidus. Mokyti aiškiau suvokti savo elgesio pasekmes. Leisti vaikui būti atsakingam už save, atsakingai elgtis su kitais, įveikti gyvenimo sunkumus. Įdiegti vaikui nuostatą, kad kiekvienas iš mūsų yra nepakartojamas, ypatingas, vienintelis – unikalus, todėl vertingas. Žaisti žaidimus, atspindinčius vaiko jausmus, elgesį, santykius su kitais žmonėmis.</p>		
Emocijų suvokimas ir raiška		
Nuostata: Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais		
03	Pratinasi suvokti juos supančių žmonių mimiką,	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, pyktį.</p> <p>Jaučia prierašumą artimiesiems žmonėms, džiaugsmą, kai: pakalbinamas, paglostomas, priglaudžiamas dainuojant, žaidžiant.</p>

1	2	3
		<p>Pastebi, kada žmonės liūdni, kada linksmi.</p> <p>Pasako pirmus žodžius, kurie skirti norams išreikšti, bendrauti.</p> <p>Bendraudamas su suaugusiuoju, parodo savo poreikius ir emocijas: nerimą, džiaugsmą, reiškia, nepasitenkinimą.</p>
3–4 metai	Pradeda atpažinti, ką jaučia, pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	<p>Stengiasi suprasti, kas trukdo jaustis gerai, pratinasi riboti kai kuriuos norus ir įgeidžius, suprasti, kad ne visada gali būti taip, kaip nori.</p> <p>Bando valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <p>Keičiasi pažintine informacija, aiškinimais, bando atskleisti, parodyti kitiems savo emocijas, stengiasi suprasti kitų pateiktą informaciją.</p> <p>Įsitraukia į žaidybinę-siužetinę situaciją, skambant muzikai, kūno judesiu, plastika, mimika išreiškia emocijas.</p>
4–5 metai	Įvardina pagrindines emocijas.	<p>Bando parodyti savo emocijas nuotaikas, intuityviai suprasti, kada kitam liūdna, bloga ar gera, bando paguosti, pasidžiaugti, atsakyti į suaugusio meilę, gerus jausmus tuo pačiu.</p> <p>Įvardina kai kurias vidines būsenas, savo elgesiui apibūdinti vartoja žodelius: aš geras, myliu, man liūdna, skauda.</p> <p>Pratinasi suvokti, jog mintis, jausmus reikia reikšti kultūringai, tam tikromis įprastomis formomis, kad neįskaudintum kito.</p> <p>Supranta kitų vaikų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoja.</p>
5–6 metai	Bando parodyti savo emocijas nuotaikas, intuityviai suprasti, kada kitam liūdna, bloga ar gera.	<p>Moka apibūdinti savo jausmus, juos sukėlusias situacijas ar priežastis.</p> <p>Patys ieško ryšio su kitais žmonėmis, pastebi kvietimą ir rodo norą bendrauti, siūlo, kviečia draugus, tėvelius ką nors atlikti kartu.</p> <p>Bando paguosti, pasidžiaugti, atsakyti į suaugusio meilę, gerus jausmus tuo pačiu.</p> <p>Pratinasi gerbti tėvų, auklėtojos, draugų nuomonę, moka užjausti.</p> <p>Aiškinasi, kad žmonės gali jausti ir mąstyti įvairiai, kad dėl to paties vienas gali džiaugtis, kitas pykti. Yra vertybių, apie kurias mąstoma vienodai: pagarba. Bet yra žmonių, kurie elgiasi negarbingai, nusižengia taisyklėms</p> <p>Iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas ir tinkamai reaguoja.</p> <p>Sužino, jog yra žmonių, kurie rūpinasi mūsų kelionėmis, namų gerove, sveikata, saugumu.</p> <p>Aiškinasi žmonių darbų vertę kitiems žmonėms.</p> <p>Klausosi auklėtojų paskatinių, pagyrimų.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Suteikti žinių apie vaiko sugebėjimus, fizines ir emocijas savybes. Puoselėti vaiko pasitikėjimą savimi, savo gebėjimais, savo sėkme. Mokyti atpažinti ir suprasti savo būsenas, pasikeitimus savyje ir aplinkoje. Pratinti apibūdinti savo nuotaikas, elgesį, ketinimus, įvertinti ir kontroliuoti savo mintis, žodžius, poelgius. Tinkamu būdu reaguoti į kito emocijas. Padėti suprasti ir vertinti, kas yra gera ir kas bloga. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose. Numatyti, kas trukdo, ir kas galėtų padėti siekti tikslo. Išmokyti naujų būdų, padedančių atsikratyti įtampos. Sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui gerai jaustis grupėje.</p>		
Savireguliacija ir savikontrolė		
Nuostata: Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.		
0–3	Tyrinėja, kuo žmonės panašūs	<p>Emociškai (verkimu, šypsena) reiškia savo svarbiausius poreikius.</p> <p>Parodo pasitenkinimą, malonumą ir nepasitenkinimą.</p>

1	2	3
		<p>Stebėdamas kitus vaikus, mokosi būti kantrus, valdyti savo emocijas ir elgesį.</p> <p>Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą, kviečia suaugusįjį.</p> <p>Vykdo paprastus suaugusiojo nurodymus.</p>
3-4 metai	Bando numatyti poelgių pasekmes sau ir kitiems.	<p>Mokosi padedant suaugusiems saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant grupėje, lauke.</p> <p>Atkakliai kartoja veiklą, kol pasiekia numatytą rezultatą.</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų.</p> <p>Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus, atkakliai laikosi savo norų.</p> <p>Savo savijautą išreiškia kitiems priimtinais būdais, pasitiki savimi, savo gebėjimais, gerbia save, tęsi savo pažadą, vykdo išpareigojimus, suvokia fizinius kūno trūkumus.</p>
4-5 metai	Įsimena grupės, darželio taisykles.	<p>Aiškinasi taisykles, pagal kurias reikia veikti, prašo paaiškinti, kaip atlikti vieną ar kitą veiksmą.</p> <p>Žaidimų metu modeliuoja situacijas iš gyvenimo, literatūros kūrinių, sugalvoja daug sprendimo būdų.</p> <p>Stebėdami aplinką, klausydami skaitomų grožinės literatūros kūrinių mokosi suprasti neigiamas blogo elgesio pasekmes.</p>
5-6 metai	Savarankiškai laikosi grupėje numatytos tvarkos ir taisyklių.	<p>Savarankiškai laikosi elementarių elgesio taisyklių bendraudami, valgydami, rūpinamiesi tvarka ir švara grupėje.</p> <p>Mokosi kontroliuoti savo elgesį: kalba švelniai, vengia irzlumo.</p> <p>Klausantis demonstruoja dėmesingumą, kantrumą, toleranciją, geba sutelkti dėmesį į pašnekovą.</p> <p>Netrukšmauja, kai kiti ilsisi, netrukdo šalia esančiam.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Ugdyti vaikų savikontrolės įgūdžius. Savarankiškai laikytis elementarių savitarnos ir elgesio taisyklių bendraudant, valgant, rūpinantis tvarka ir švara grupėje. Mokyti kontroliuoti savo išraišką, elgesį, poelgius. Tinkamu būdu reaguoti į kito emocijas, jausti ir suprasti save ir kitus žmones. Skatinti numatyti savo ketinimų, veiksmų, elgesio modelius, poelgių pasekmes.</p> <p>Dalintis patirtimi, mintimis, kartu spręsti problemas. Mokyti įvairių susitarimo, konfliktų sprendimo ir bendradarbiavimo būdų. Dalyvaujant bendroje veikloje, priimant sprendimus, susitarimus, mokyti(s) siekti numatyto rezultato. Suprasti, kas padeda bendrauti, bendradarbiauti, sėkmingai veikti, gerai jaustis.</p>		
Santykiai su suaugusiais		
Nuostata: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.		
0-3 metai	Domisi kitais žmonėmis, juos stebi.	<p>Bendraudamas su suaugusiuoju, įgauna pirmąją jutiminę pažinties su aplinką patirtį.</p> <p>Mokosi suprasti suaugusiojo kalbą, mėgdžioti įvairius garsus, žodžius.</p> <p>Norą bendrauti parodo šypsena, mimika, kalba.</p> <p>Mėgsta žaisti kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.</p> <p>Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.</p>
3-4 metai	Ieško ryšio su kitais žmonėmis, tikisi suaugusiojo pagyrimo, palaikymo.	<p>Papasakoja apie savo mėgstamą žaislą, įsiklauso auklėtojos pasakojimus.</p> <p>Savarankiškai bando ieškoti sprendimų, tačiau neatsisako suaugusiojo pasiūlymų, pagalbos.</p> <p>Suvokia, kad reikia būti atsargiam su nepažįstamais žmonėmis.</p>
3-4		Pastebi suaugusio teigiamas asmenines savybes, pratinasi gerbti vyresnius.

1	2	3
		Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Drąsiai išbando naują veiklą ir daiktus. Padaręs atradimą ar atlikęs veiksmą, reiškia pasitenkinimą.
4-5 metai	Domisi bendruomenės gyvenimu, jos žmonėmis, santykiais.	Suvokia bendruomenės žmonių skirtumus ir panašumus. Pratinasi suprasti, kad kai kurie žmonės negirdi, nemato, pratinasi pagelbėti jiems, toleruoti jų išvaizdą, elgesį. Toleruoja kitą mąstantį, atrodantį žmogų, stengiasi užjausti, pagelbėti. Drąsiai bendrauja su pažįstamais ir mažai pažįstamais žmonėmis grupėje. Bando žaisdamas pavaizduoti įvairių profesijų žmones, jų veiklą.
5-6 metai	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais, palaikyti su jais gerus santykius.	Pratinasi gerbti tėvų, auklėtojos nuomonę. Grupėje kalbasi, klausia, tariasi, paklaustas pasako savo nuomonę, dažniausiai priima pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus, mėgsta ką nors daryti kartu. Atkuria elgesio ir kalbos bruožus, kalba švelniai, ramiai, vaidindamas naudoja pavyzdį. Bendraudamas su pažįstamais žmonėmis, stengiasi užmegzti kontaktą, paprašyti informacijos, susipažinti, suprasti jų nuotaikas, bando suprasti kitų žmonių rodomus jausmus, nuotaikas. Aiškinasi ir stengiasi laikytis elgesio taisyklių bei susitarimų. Aptaria konfliktų esmę. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi. Žino pagalbos telefoną – 112.
Ugdymo veiklos gairės		
Nuteikti vaiką noriai ir mandagiai bendrauti, išklaudyti ir suprasti kitus, gerbti jų ir apginti savo nuomonę. Siekti, kad pažintų savo ir kitų žmonių kalbinius ir nekalbinius gebėjimus; nuolat juos tobulintų. Mokyti suprasti, puoselėti ir saugoti gerąsias savo bendruomenės, savo tautos bendravimo tradicijas ir kultūrą, toleruoti kitokių bendravimo papročius. Pasitikėti savo gebėjimu suprasti ir perduoti informaciją bei idėjas. Pratinti laikytis bendravimo tradicijų ir taisyklių, žinoti savo teises ir pareigas, vertinti teigiamas charakterio savybes labiau nei išvaizdą. Jausti toleranciją kitos tautybės, skirtingų gebėjimų ir poreikių žmonėms.		
Santykiai su bendraamžiais		
Nuostata: Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.		
0-3 metai	Tyrinėja draugus, jų elgesį, suvokia, kada elgiamasi gerai, kada blogai.	Norą bendrauti parodo šypsena, mimika, kalba. Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Pratinasi suvokti juos supančių bendraamžių mimiką, balso intonaciją. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Dažnai susipyksta dėl žaislų. Mokosi suprasti gerų ir blogų veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
3-4 metai	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus.	Bendrauja su artimaisiais ir gerai pažįstamais žmonėmis, jaučiasi saugūs, vertingi, suvokia skirtumus tarp berniukų ir mergaičių. Aktyviai bendrauja su grupės draugais, į grupę atėjusiais naujais vaikais: kviečia kartu žaisti, ką nors veikti. Žaisdamas išreiškia savo ir draugo emocines savybes, bando jas derinti. Trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Aiškinasi, kad žmonės skiriasi kūno išvaizda, gebėjimais. Pastebi, kada jie liūdni, kada linksmi.
4-5 metai	Lygina draugų ir savo pomėgius, interesus, dalijasi su jais žaislais.	Dalijasi su kitais vaikais žaislais, kitais daiktais, stengiasi padaryti draugui ką nors malonaus. Klausosi pasakojimų apie draugystę, tikrus ir netikrus draugus, kaimynus.

1	2	3
		<p>Pasiūlo pagalbą kitam vaikui, aptaria įvairius norus su draugais.</p> <p>Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų.</p> <p>Piešia, tapo savo pažįstamus žmones, žaisdami atkartoja jų veiksmus, elgesį.</p>
5-6 metai	Igyja supratimą apie draugus ir draugystę, kaimynus ir kaimynystę, juos gerbia, derina su jais savo norus ir veiksmus.	<p>Gergia draugus, vertina draugystę, atjaučia, toleruoja kitaip mąstančius, atrodančius žmones.</p> <p>Domisi draugų pomėgiais, interesais, gerbia draugus, padeda pavargusiems, juos užjaučia.</p> <p>Stengiasi pastebėti draugų kvietimą, prašymą, prierašumą, jiems atsakyti tuo pačiu, su draugais spręsti iškilusias problemas, siekti tarpusavio supratimo.</p> <p>Netoleruoja grubaus elgesio.</p> <p>Kuria projektus apie savo bendruomenės žmones.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Kaupti vaiko socialinę patirtį, pratinti būti kartu, padėti kitiems, domėtis savimi, bendraamžiais, kitų vaikų sukurtais daiktais, darbais. Padėti įgyti supratimą apie elgesį su draugais, gerbti kitų nuomonę, teises, privatumą. Skatinti įvardinti savo paties atliekamus veiksmus, jausmus, santykius tarp žmonių.</p> <p>Kalbėtis apie savo ar draugo pomėgius, nuotykius, nuotaikas. Paaiškinti, kaip draugiškai bendradarbiauti, nusiteikti kompromisams, dalintis išpūdžiais, žaislais, priemonėmis. Mokyti įvairių susitarimo, konfliktų sprendimo ir bendradarbiavimo būdų. Diskutuoti, kaip susidraugauti ir palaikyti draugystę, spręsti konfliktus derybomis. Suteikti žinių apie draugiškumą, draugus, pagalbą ir pagarbą kitiems. Klausytis kūrinių, pasakų, istorijų apie draugystę, vartyti su draugu knygas, enciklopedijas.</p>		
Problemų sprendimas		
Nuostata: Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.		
0-3 metai	Prašo pagalbos pas draugus, auklėtoją.	<p>Mimika, žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis pagalbos.</p> <p>Naudoja valios reiškinio formas: ramina, stengiasi susitarti dėl veiksmų.</p> <p>Savitai reiškia savo emocijas veikiant, žaidžiant, ieškant sprendimo.</p> <p>Pratinasi pastebėti draugo sugebėjimus, juos teigiamai įvertinti.</p>
3-4 metai	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, nori įveikti kliūtį.	<p>Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus: stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti: laukia pagalbos arba nepavykus meta veiklą.</p> <p>Žaisdami siužetinius žaidimus vaizduoja buitines darbus, jaučia malonumą žaisdami, stengiasi suprasti kito norą, ramiai išsprendžia konfliktus.</p> <p>Veikia ir žaidžia pagal taisykles, atlieka suaugusiųjų ir vaikų pavedimus, veikia pagal duotą pavyzdį.</p> <p>Su draugais, auklėtoja aiškinasi elgesio taisykles viešose vietose.</p>
4-5 metai	Suvokia savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.	<p>Pratinasi elgtis pagarbiai, paslaugiai.</p> <p>Bando savo nuomonę derinti su suaugusio, įsiklausyti į bendraamžių nuomonę, ją vertinti tolerantiškai, nekritikuoti.</p> <p>Pratinasi pastebėti draugo sugebėjimus, juos teigiamai įvertinti.</p> <p>Mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Aiškinasi gero elgesio taisykles, svarsto dorovines normas, vertybes.</p>
		<p>Pratinasi vertinti save kaip asmenybę, tikisi iš kitų pagarbos, įvertinimo.</p> <p>Mokosi suvokti, kad kalba padeda bendrauti, suprasti kitą.</p>
5-6 metai	Ieško tinkamų sprendimų ką nors tyrinėdamas, išbandydamas, aiškindamasis.	<p>Geba susikaupti, išklaudyti šalia esantį, pritariti kito nuomonei, suprasti sudėtingesnių ar rečiau vartojamų žodžių, sakinių prasmes, kalbos grožį, vaizdų, ženklų, simbolių, garsų skirtumus ir panašumus.</p> <p>Žino, kad blogi žodžiai kitą gali įžeisti, įskaudinti.</p> <p>Pradedą numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>

1	2	3
		Pratinasi savarankiškai spręsti problemas, diskutuoti, priimti kitų siūlomas idėjas, planuoti bendrus veiksmus.
Ugdymo veiklos gairės		
Ugdyti vaikų pasitikėjimą savimi ir kitais, mokyti būti atviriems ir jautriems kitokiai patirčiai. Mokyti ieškoti atsakymų į iškilusius klausimus, spręsti problemas, daryti išvadas. Skatinti konstruktyviai spręsti problemas, siekti dialogo, tarpusavio supratimo (žaidžiant, dirbant). Pripažinti ir gerbti kitų žmonių teises, toleruoti kitokią išvaizdą, elgseną, nuomonę. Būti bendruomenės (grupės, darželio, tautos) nariais; rūpintis kitais, norėti būti reikalingiems. Ugdyti vaikų vertybes, formuoti bendruosius elgesio principus, mokyti destruktivų elgesį pakeisti produktyvia veikla. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose, ieškoti naujos informacijos, eksperimentuoti, tyrinėti, atrasti.		

Priemonės socialinei kompetencijai:

- Statybinės detalės, kaladėlės, teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, medinės dėlionės;
- širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai, vaikiška bižuterija, rūbai, skraistės, įvairių profesijų atributai, siužetiniai žaislai, veidrodžiai;
- saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės, automobiliai, buities daiktai, šachmatai, šaškės, žaislai-galvosūkių, kompiuteriniai ir efekto žaislai, muzikos įrašai;
- Lietuvos ir regiono žemėlapiai, Lietuvos Respublikos vėliava, gaublys, pasaulio žemėlapis, įvairūs vietovių, kelionių žemėlapiai, Lietuvos Respublikos herbas, Visagino miesto herbas;
- vaikiškos knygos, žurnalai, paveikslėliai, kortelės ar paveikslėlių rinkiniai, pratybų knygelės, ūgio matuoklė, vaiko dienoraštis.

Komunikavimo kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Klausytis ir gėrėtis vaizdinga, turtinga, taisyklinga kalba.
- Taisyklingai, aiškiai, raiškiai dėstyti savo mintis.
- Nusiteikti laikytis kalbinio bendravimo etikos.
- Natūraliai įgyti intuityvų gimtosios kalbos sandaros suvokimą, didžiuotis tarmišku kalbėjimu.
- Gebėti bendrauti su kitais, gyvai ir vaizdžiai papildant kalbą grafika, plastika, mimika, muzika, daina. Domėtis knygomis.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Sakytinė kalba		
Nuostata: Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.		
0-3 metai	Kalbėjimas Mokosi kalbos kaupdamas patirtį, tardamas garsus, žodžius.	Mokosi kalbos: kalbant su vaiku, jis pradeda tarti balsius, vėliau pradeda tarti skiemenis, sakyti žodžius.
		Mokosi bendravimo kartodamas, bandydamas pakartoti žodelių junginius. Bendraudamas savo kalbą palydi gestais, mimika, vaidindamas atkartoja šeimos narių, draugų kalbą, veiksmus.

1	2	3
		<p>Pradedą suprasti žodžius, susijusius su elementariais veiksmais – rengimu, maitinimu. Komentuoja, ką mato, girdi, ką veikia.</p> <p>Pratinasi susikaupti stebėdamas daiktus, žiūrėdamas paveikslėlius, žaislus, atlikdamas nesudėtingus kito įpareigojimus.</p> <p>Žaisdamas bando kalbėti su savimi.</p> <p>Įgyja kalbos supratimą, matydamas rodomus žaislus, daiktus, paveikslėlius; atlikdamas įvairius veiksmus su jais.</p> <p>Ieško daiktų, kuriuos auklėtoja įvardija. Bando nusakyti daiktų požymius, vartoti įvardžius.</p> <p>Mėgdžioja dvigarsiais gyvūnų ir paukščių kalbą, bando papasakoti apie savo žaisliuką, pavadina daiktus daiktavardžiais, bando veiksmažodžiais pavadinti veiksmus, vartoti jungtukus, derinti būdvardžių ir daiktavardžių skaičių ir giminę.</p>
	<p><u>Klausymas</u> Klausosi draugų, muzikos mokytojo, auklėtojo.</p>	<p>Vaikas įsiklauso į suaugusiųjų kalbą, savo paties balsą ir kitų vaikų balsus, bando pamėgdžioti.</p> <p>Pratinasi įsiklausyti į garsus (kalbą, dainavimą, barškučio, varpelio skambėjimą).</p> <p>Pratinasi suprasti 2-3 veiksmų nesudėtingas inscenizacijas su žaislais.</p> <p>Klausosi kai su jo kalbama ir žaidžiama, atliekamų dainų, lopšinių, žaidimų, žaidinimų, ratavimų, taisyklingos kalbos.</p>
3-4 metai	<p><u>Kalbėjimas</u> Bendraudamas su kitais plečia savo žodyną.</p> <p><u>Kalbėjimas</u> Bendraudamas su kitais plečia savo žodyną.</p> <p><u>Klausymas</u> Girdi šalia esančius, išlaiko dėmesingumą.</p>	<p>Taria trumpus žodžius, bando išreikšti savo mintį, norus, ketinimus.</p> <p>Pradedą kalbėti 2-4 žodžių sakiniais.</p> <p>Atlieka draugų ar suaugusio nurodomus, prašymus, pats paprašo pagalbos.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraštukus, dainuoja dainas.</p> <p>Bendrauja su bendraamžiais ar suaugusiu, bando kalbėti sakiniais, pratinasi kalbėti dialogu. Kalba apie tai, ką matė, girdėjo, lieté, ragavo.</p> <p>Kalbasi su auklėtoju, kitais suaugusiais apie savo žaislus, žaidimus, išgyvenimus.</p> <p>Bendraudamas, kalbėdamas pratinasi vartoti daug malonių žodelių.</p> <p>Padedant auklėtojui atpasakoja pasakėles, apsakymus, atkartoja priešodžius, patarles.</p> <p>Žaisdamas, vaidindamas, dainuodamas derina kalbos tempą (lėtai, greitai), intonacijas, spontaniškai atkartoja aukštaitišką tarmę.</p> <p>Įtvirtina girdimų atskirų žodžių, sakinių, garsų junginių prasmes.</p> <p>Stengiasi kalbėti laisvai, žaisdamas vienas, ką nors dirbdamas.</p> <p>Įvardija aplinkos reiškinius, jų savybes, būsenas, savo ir kitų veiksmus aukštaitiška ar bendrine kalba.</p> <p>Pakartoja ir atlieka trumpus žodžio meno kūrinėlius.</p> <p>Klausosi pasakojimų, patarimų kaip saugiai elgtis, maitintis.</p> <p>Grupėje klausosi lietuvių liaudies pasakų, garsažodžių, pasakojimų, grožinės literatūros kūrinių, įrašų.</p> <p>Auklėtojo perskaitytą tekstą bando iliustruoti, parenka pasakojimui tinkamus paveikslėlius.</p>
3-4 metai	<p>suvokia teksto prasmę, reikšmę.</p>	<p>Pratinasi išklaudyti aplinkinių pokalbius, deklamavimą, skaitymą, juos suprasti, išreikšti pritarimą šypsena, dėmesingumu.</p> <p>Klausinėja tėvų, auklėtojo, kitų žmonių apie daiktus, reiškinius ir savybes, patys dalijasi savo žiniomis su kitais.</p>
4-5	<p><u>Kalbėjimas</u> Bendrauja su</p>	<p>Bendrauja su į grupę atėjusiais: direktore, logopede, meninio ugdymo mokytoja ir kitų grupių auklėtojais, vaikučių tėveliais.</p>

1	2	3
		<p>Keičiasi, dalijasi pažintine informacija apie miesto įvykius, žmonių grupes, jų darbus, elgesį, medžiagas, gamtos reiškinius.</p> <p>Bando pats ieškoti pažintinės informacijos.</p> <p>Geba iš atskirų detalių sudėlioti paveikslukus, papasakoti apie sudėliotą vaizdą.</p> <p>Pratinasi laikytis elementarių kalbinio bendravimo etiketo taisyklių.</p> <p>Aiškiai, tiksliai taria žodžius, intonuoja žaidimus, eilėraščius, dainas, lavina dikciją ir artikuliaciją.</p> <p>Draugams aiškina, ką žino pats, klausinėja draugus, auklėtoją, į grupę atėjusius svečius.</p> <p>Kalba laisvai, natūraliai, gyvai, raiškiai, sieja mintį su veiksmu.</p> <p>Bendraudamas, kalbėdamas pats nevartoja svetimybų, netoleruoja kitų draugų netaisyklingos kalbos.</p>
	<p>Kalbėdamas atkreipia dėmesį į kalbos vaizdingumą, ritmą, pakartojimus.</p>	<p>Kalba su intonacija, vartoja aukštaitiškus žodžius, girdi vaizdingą auklėtojo, kitų suaugusių kalbą, ją žavisi.</p> <p>Fantazuoja, kuria pasakėles, istorijas, jas vaidina, improvizuoja teksto veikėjus balsu.</p> <p>Atpasakoja trumpus apsakymus, eiliuotus kūrinius, juos inscenizuoja, palydėdami judesiais, veido mimika, bando keisti balso intonaciją pasakodami, deklamuodami.</p> <p>Deklamuoja 3-jų posmų eilėraštkus.</p> <p>Vartoja žodžius sąvokoms apibūdinti.</p> <p>Patys stengiasi pasakoti pasakas, sukurti teksto pabaigą.</p> <p>Kalboje naudoja dainuojamąją ir sakytinę tautosaką, skaičiuotes, pasakas be galo, atkartoja mįsles, patarles, priežodžius, kalba tarmiškai, pasakoja patirtus įspūdžius namuose, miesto renginiuose, išvykose, darželio renginiuose.</p>
	<p>Kalbėdamas atkreipia dėmesį į kalbos vaizdingumą, ritmą, pakartojimus.</p>	<p>Bando tikslinti daiktų, jų ypatybių nusakymą skaitvardžiais, įvardžiais, pratinasi vartoti būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmažodžius, jaustukus, veiksmažodžius ištiktukus, tariamąją nuosaką, bando teisingai vartoti ilgąsias ir trumpąsias balse, fonemas o, é, taisyklingai kirčiuoti.</p>
	<p><u>Klausymas</u> Geba susikaupti, išklausti šalia esantį.</p>	<p>Klausosi pasakų, padavimų, sakmių, mįslių, paerzinimų, priežodžių, pasakojimų, pokalbių, pritaria kito nuomonei.</p> <p>Pratinasi pajusti teksto ir vaizdo ryšį.</p> <p>Suvokia taisyklingą kalbos dalių, garsų vartojimą.</p> <p>Deklamuodamas pratinasi kalbėti aiškiai, taisyklingai tarti garsus.</p>
<p>5-6 metai</p>	<p><u>Kalbėjimas</u> Geba</p>	<p>Bendrauja su į grupę atėjusiais nepažįstamais žmonėmis, grupės draugais.</p> <p>Bendravimui taiko komunikacines kalbos priemones: daile, judesio, žodžio meną, technines priemones.</p> <p>Perduoda patirtus įspūdžius, naujienas savo ir kitų grupių vaikams.</p>
<p>5-6 metai</p>	<p>bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, su jais dalintis informacija, socialiniais svarstymais, aiškinimais.</p>	<p>Kalbasi apie meno kūrinius, eksponuojamus parodose. Komentuoja įvairius tautodailės, dailės kūrinius, medžio skulptūras.</p> <p>Žiūri televizijos laidas vaikams, animacinius filmukus, juos aptaria, diskutuoja, pratinasi suprasti humoristinę, neatitinkančią tikrovės paveikslėlių prasmę.</p> <p>Kuria kartu su draugais eilėraščius, trumpas pasakėles, jas suvaidina, pakeičia pasakos pradžią ar pabaigą.</p> <p>Patys kuria grupės taisykles, instrukcijas, kaip elgtis gamtoje, gatvėje.</p>

1	2	3	
5-6 metai	bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, su jais dalintis informacija, socialiniais svarstymais, aiškinimais.	Kalbasi apie meno kūrinius, eksponuojamus parodose. Komentuoja įvairius tautodailės, dailės kūrinius, medžio skulptūras.	
		Žiūri televizijos laidas vaikams, animacinius filmukus, juos aptaria, diskutuoja, pratinasi suprasti humoristinę, neaitinakančią tikrovės paveikslėlių prasmę.	
		Kuriam kartu su draugais eilėraščius, trumpas pasakėles, jas suvaidina, pakeičia pasakos pradžia ar pabaigą.	
		Patys kuria grupės taisykles, instrukcijas, kaip elgtis gamtoje, gatvėje.	
		Laisvai fantazuoja, kuria žodžius, tekstus ateivių, kitų tautų įsivaizduojama kalba. Parinkdami žodžius bando patys rimuoti.	
		Balso toną, tembrą pritaiko klausančiajam: kalba su draugu ar visa auditorija, pratinasi kalbėti, ką nors pranešti visai auditorijai, pasakoja pasakas, pasakojimus visai grupei.	
		Fantazuoja, kuria naujus žodžius panaudodami savo kūrybines galias.	
	Kalba taisyklingai, aiškiai, derina įvairias kalbos dalis.	Pristatydamas savo darbelius, vaidindamas, deklamuodamas, stengiasi kalbėti taisyklingai, aiškiai naudodamas žodžių junginius ir sakinius.	
		Teisingai taria priebalses, pratinasi teisingai vartoti tiek vienaskaitinius, tiek daugiskaitinius daiktavardžius.	
		Natūraliai, atsižvelgdamas į savo kalbos raidos dėsningumus, vartoja sinonimus, antonimus, liepiamąją nuosaką, būdvardžius, priefinksnius.	
		Pratinasi taisyklingai tarti žodžius, juos taisyklingai kirčiuoti.	
		Taiso draugų kalboje vartojamas svetimybės, gerbia savo kalbą.	
		Lavina savo kalbą kalbedamas greitakalbes.	
		Lavina ilgųjų ir trumpųjų balsių, priebalsių, priegaidžių tarimą žaidybiniuose situacijose, pamėgdžioja patarlėmis, išsiskaičiuoja skaičiuotėmis, mena mįsles, bando perteikti žanrines kūrinių ypatybes.	
		Daikto savybes nusako dalyviais, vartoja įvardžiutinus būdvardžius, frazeologizmus, veiksmą nusakančius pusdalyvius, padalyvius, tariamąją nuosaką.	
		Deklamuoja tradicinius bei modernius eilėraščius, poemas.	
		Vaidina aplinkinius, žaidžia taikydami įvairių kalbos stilių, toną.	
		<u>Klausymas</u> Klausantis demonstruoja dėmesingumą, kantrumą, toleranciją, geba sutelkti dėmesį į pašnekovą.	Klausosi įvairių įrašų.
			Klausosi skaitomų eilėraščių, lietuvių liaudies pasakų, pasakų be galo, sakmių, padavimų, pasakojimų apie savo kraštą.
			Suvokia įvairių tekstų stiliaus skirtingumą, perkeltinę prasmę, humorą, fantaziją, žodžių junginių ir sakinių sudarymo būdus, bendrinės kalbos ir aukštaitiškos tarmės vaizdingumą, skambumą, garsines savybes.
	Klausydamiesi stengiasi išgirsti pirmą, paskutinį, žodžio viduryje esantį garsą.		
	Klausosi auklėtojos, tėvelių sakomų patarlių, priežodžių apie darbą, gamtą, humoristinių eilėraščių. Bando išsiaiškinti jų prasmę.		
	Stengiasi suprasti komentavimą, pasakojimą, pranešimą, instrukciją.		

1	2	3
Ugdymo veiklos gairės		
Plėsti vaiko kalbinio bendravimo patirtį: kalbantis, klausantis įvairių skaitomų, sekamų, deklamuojamų kūrinių, Sudaryti kuo įvairesnes galimybes sužinoti apie kalbos vaizdingumą, melodizingumą, garsų skambesį, ritmą. Pratinti nuolat girdėti taisyklingą, spalvingą, rišlią suaugusiųjų kalbą, skatinti ją mėgdžioti. Kalbos mokymą pradėti nuo konkrečių sąvokų ir būtinausių kalba reiškiamų veiksmų (susipažinimo, pasisveikinimo). Mokyti kalbos nuolat, kasdieninėje veikloje, spontaniškai ir tikslingai, sudarant įvairias situacijas. Plėsti žodyną, žodžių reikšmių supratimą, tobulinti kalbos garsų tarimą. Įtraukti kitakalbius vaikus į įvairią kalbinę veiklą. Mokyti suprasti lietuvių kalbą klausantis suaugusiojo nurodymų, prašymų, aiškinimų, sekamų pasakų, istorijų ar skaitant žodžius, užrašus lietuvių kalba. Žaisti kalbinius, bendravimo žaidimus, turtinant vaiko kalbos žodyną. Pasakoti savo ir klausyti kitų patirtų įspūdžių, kurti pasakas, istorijas, eksperimentuoti su garsais, dalintis informacija. Sistemingai ir kryptingai stebėti ir vertinti vaiko kalbos pokyčius ir pažangą, ją skatinti. Parinkti kalbines raiškos priemones, atitinkančias vaiko amžių, individualius poreikius ir gebėjimus.		
Rašytinė kalba		
Nuostata: Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.		
0-3 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi paveikslėlių knygelėmis.	Savarankiškai vartinėja knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais. Pozityviai reaguoja į knygelių skaitymą, vartymą drauge. Skiria knygelės apačią ir viršų, bando pasakyti, ką mato, ką girdi. Atsineša iš namų įvairių knygelių, jas varto kartu su draugu, auklėtoja.
	<u>Rašymas</u> Domisi rašikliais.	Įvairiais rašikliais bando keverzoti. Įvairiomis rašymo priemonėmis brauko popieriaus lape. Stebi rašančius, domisi rašikliais.
3-4 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi pavaizduotu simboliu.	Varto knygeles, „skaito“ paveikslėlius, iliustracijoms bando sugalvoti pavadinimus, trumpais sakiniais jas apibūdina. Atpažįsta knygelių iliustracijų objektus juos pavadina. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, simbolius. Knygeles taiso su auklėtoju.
	<u>Rašymas</u> Pradedą pažinti simbolius.	Įvairiais rašikliais „rašo“ tikslingas keverzones. Pratinasi žymėti daiktus įvairiais simboliais, schematiškai. Bando kurti savo knygeles. Domisi ne tik įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.
4-5 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi skaitymu.	Ima suprasti, kad skaityti smagu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija veikėjų būdo bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį ne tik į paveikslėlius, bet ir į tekstą. Domisi įvairiais rašikliais, kompiuteriu.
4-5 metai	<u>Skaitymas</u> Domisi skaitymu.	Pradedą manipuluoti raidėmis, simboliais įvairioje veikloje. Atkreipia dėmesį į raides, pradeda manipuluoti raidėmis, simboliais įvairioje veikloje. Prašo auklėtojos, tėvelių užrašyti savo pasakojimą spausdintinėmis raidėmis, bando kopijuoti.
	<u>Rašymas</u> Pradedą pažinti simbolius.	Su auklėtojos pagalba rašo laiškus, kvietimus, sveikinimus tėveliams, draugams. Kalbėdų Seneliui. Kuria knygeles, tekstus pagal iliustracijas, savo grupės metraščių, lankstinukus. Savo darbelius žymi savo vardo pirmąja raide, simboliu. Bando rašyti raides pradėdami nuo savo vardo raidžių.

1	2	3
5-6 metai	<p><i>Skaitymas</i> Domisi abėcėlės raidėmis.</p>	<p>Domisi parašytu žodžiu, raštu, knygelėmis, suvokia teksto paskirtį – informacinis, grožinis, pranešimas. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse ir kitur. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus. Tvarko bibliotekėlę, lankosi bibliotekoje, susipažįsta su įvairaus žanro kūriniais. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide.</p>
	<p><i>Rašymas</i> Domisi abėcėlės raidėmis.</p>	<p>Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėmis. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Kopijuoja raides, paprastus žodžius. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja matomus žodžius. Kompiuteriu spausdina savo vardą, rašo raides, trumpus žodelius. Bando nukopijuoti auklėtojo spausdintom raidėm užrašytą savo pasakojimą, skaito knygeles, pagal iliustracijas kuria tekstą. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Supranta rašymo tikslus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Kuriam ir gamina rankų darbo knygeles. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Kuriam grupės, savo namų, darželio planą, pasivaikščiavimo vietovės žemėlapi, žymi daiktus kortelėmis, užrašo savo vardą ant darbėlių Spausdintomis raidėmis ieško savo, draugų, mamos vardo raidžių knygoje. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Mokyti orientuotis įvairių ženklų ir simbolių pasaulyje. Skatinti įžvelgti aplinkos simbolių, formų, garsų panašumus ir skirtumus. Plėtoti vaikų raštingumą pokalbiais, lydint įvairiausiai klausimais, paveikslėlių, žaidimų, filmų aptarimu, siejant viską su vaiko patirtimi, išgyvenimais, vaizduote. Pratinti suprasti atspausdintą kalbą. Mokyti vaiką susieti rašymą ir skaitymą – perduoti savo mintis, jausmus, patirtį ženklais (piešiniu, vaizdu, simboliais, raide, žodžiu), atpažinti grafiškus vaizdus (tai, kas nupiešta), raides, žodžius bei susieti juos su prasme – su tuo, kas matyta, girdėta, išgyventa, sužinota. Skatinti ženklais išreikšti tai, ką jis jaučia, mato, girdi. Kurti asmeninę vaiko knygą. Organizuoti žaidimų dienas, vardo pirmosios raidės dienas ir kt.</p>		
Mokėjimas mokyti		
Nuostata: Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.		
0-3 metai	Džiaugiasi tuo, ką išmoko, padedant suaugusiajam.	Stebi demonstruojamus žaislus, veiksmus, daiktus, aiškinasi jų savybes per pojūčius (čiupinėdamas, mėtydamas). Pratinasi apibūdinti.
		Atlieka veiksmus su daiktais, visus išmokus veiksmus taiko vieno, vėliau – kito daikto ar žaislo tyrinėjimui.
		Moka atlikti nesudėtingus veiksmus su daiktais: atidengti įvairias dėžutes, numauti ir sumauti ant strypo didelius žiedus. Geba dėti kubelius.
		Vienarūšius daiktus grupuoja pagal vieną požymį.
		Juda norėdamas paimiti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus, juos patraukia, pastumia ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą.
		Moka pažinti paveikslėliuose, knygelėlių iliustracijose ir kituose dailės kūriniuose pavaizduotus daiktus.

1	2	3
3-4 metai	Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas.	<p>Žaidžia siužetinius žaidimus, susijusius su gydytojo, kirpėjo, pardavėjo profesijomis.</p> <p>Įvardija įvairias žmonių, daiktų būsenas, suvokiamus reiškinius, tiksliai apibūdina medžiagų savybes.</p> <p>Geba drąsiai reikšti mintis, pavadinti, klausinėti apie įdomius arba nesuprantamus potyrius, pojūčius.</p> <p>Veikia spontaniškai, tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Panaudoja tradicines ir netradicines priemones, pirštukines lėles.</p> <p>Atrenka daiktus, žaislus, paveikslėlius pagal du nurodytus kriterijus.</p> <p>Grupuoja vienos rūšies daiktus.</p> <p>Stato statinius, suvokia statinio paskirtį ir naudoja siužetiniame žaidime.</p>
4-5 metai	Geba atrasti daug naujų nepažįstamų dalykų.	<p>Savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą ar žaidimą, pats įgyvendina sumanymus.</p> <p>Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas bus...</p> <p>Drąsiai bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina.</p> <p>Pastebi ir komentuoja padarinius.</p>
5-6 metai	Geba ieškoti naujos informacijos.	<p>Ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas, klausinėja, spėsdamas problemas.</p> <p>Klausosi skaitomų informacinių tekstų.</p> <p>Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (pvz., enciklopedijose, žinyuose).</p> <p>Norėdamas ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.</p> <p>Klausia suaugusiųjų ir draugų, ieško atsakymų į rūpimus klausimus.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Ugdyti vaiko smalsumą, aktyvumą. Diegti norą būti atviram viskam, kas nauja, savita, įdomu. Raginti vaikus klausyti, atsakinėti, domėtis įvairiais dalykais. Mokyti(s) priimti (išgirsti, išklausti, skaityti, matyti), suprasti (analizuoti, kaupiti, lyginti, interpretuoti), sužinoti žodinę ir nežodinę (ženklai, simboliai, gestai, mimika, judesiai, piešiniai, paveikslai, nuotraukos, schemos, lentelės, gamtos vaizdai, muzikos garsai ir kt.) suaugusiojo informaciją. Ugdyti teigiamą požiūrį į mokymąsi ir nusiteikimą mokytis, pažinti ir išbandyti naujus dalykus. Stebėti reiškinius, suvokti ir suprasti naujus faktus, idėjas bei gretinti, lyginti, analizuoti turimą informaciją.</p>		

Priemonės komunikavimo kompetencijai:

- įvairios knygos vaikams: knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, receptų knygos, dailės albumai, žaislinės knygelės, paveikslai, atvirukai, raidynai, žodynai;
- stalo žaidimai su raidėmis, kubeliai, minkšti, guminiai žaislai, teatro lėlės, stalo teatras;
- pasakų veikėjų siluetai, figūrėlės, kaukės, karūnos, žaislai, muzikos įrašai;
- popieriaus kortelės, juostelės, lapeliai, rašikliai, pieštukai, įvairūs ženklai, simboliai, žodžių kortelės, skirtukai, žymekliai knygoms, įvairių užduočių vaikui rinkinys, lipdukai-raidynai, skaitmenys, vokai, laiškų rašymo lapeliai, atskiri pratimų lapai.

Pažinimo kompetencija

Vertybinės nuostatos:

- Sudaryti sąlygas pažinimo kompetencijai ugdyti, suteikti galimybę stebėti, tyrinėti, atrasti.

- dalytis patirtimi, klausti, klausytis pasakojimų, gamtos ir muzikos garsų, dainų.
- Lavinti regėjimą ir klausą rodant ir pavadinant žaislus.
  - Padėti vaikui įgyti žinias apie save ir kitus, aplinką.
  - Skatinti domėtis artimiausioje aplinkoje esančiais gyvūnais ir augalais, gamtos objektais ir reiškiniais.
  - Patirtus įspūdžius ir išgyvenimus išreikšti judesiu, gestų kalba ir žodžiais, perkelti į žaidimus ir meninę veiklą.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai	
1	2	3	
Aplinkos pažinimas			
Nuostata: Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.			
0-3 metai	Pažįsta artimiausią aplinką, susipažįsta su augalais, gyvūnais, gamtos reiškiniais.	Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.	
		Turi supratimą apie gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje.	
		Susipažįsta iš paveikslėlių su laukiniais gyvūnais.	
		Mėgdžioja gyvūnų judesius, gamtos reiškinius.	
		Lauke ieško žymių, pėdsakų smėlyje, sniege, stengiasi atspėti, kieno jie yra.	
		Pasivaikščiavimo metu klauso paukščių balsų, bando juos atpažinti.	
		Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius.	
		Susipažįsta su medžiais, gėlėmis.	
		Naudoja simbolius, ženklus ir žodžius kai kuriems reiškiniams ar įvykiams nusakyti.	
		3-4 metai	Domisi šalia vykstančiais įvykiais ir esančiais daiktais, siekia daugiau sužinoti, nauja, gauti į klausimus atsakymus.
Stebi ir tyrinėja negyvą gamtą, jos reiškinius.			
Stebi gamtoje vykstančius pokyčius visais metų laikais, įspūdžius perteikia kasdienėje veikloje.			
Mokosi pažinti paveikslėliuose, knygelėse iliustracijose ir kituose dailės kūriniuose pavaizduotus daiktus, gamtos reiškinius.			
Suvokia, kad kiekvienas metų laikas turi savo spalvas, garsus.			
Aktyviai veikdamas išsiaiškina valstybės simboliką ir jos reikšmę.			Piešia savo dieną, jos ritmą.
			Bendrauja, žaidžia, dalijasi įspūdžiais išvykų į gamtą metu.
			Domisi naminių gyvūnų gyvenimu, bando juos globoti, jaučia jiems meilę.
			Pratinasi prižiūrėti augalus savo aplinkoje.
			Uodžia įvairius augalus, skanauja vaisius, bando atrasti kvapo ir skonio panašumus ir skirtumus.
		Išsiaiškina, kas tai yra gimtinė.	
		Susipažįsta su Visagino istorija.	
		Klausosi pasakojimų apie miesto praeitį, miesto herbą, pavadinimą.	
		Turi žinių apie Lietuvos vėliavos spalvas.	
		Suvokia, kad Lietuvoje gyvena lietuviai.	
		Sužino, kad Lietuvoje, Visagine gyvena ir kitų tautybių žmonės.	
Klausosi auklėtojo, tėvų, senelių pasakojimų apie miesto kilmę, aplinkinius ežerus, vietas.			

1	2	3	
4-5 metai	Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų panaudojimą maistui.	<p>Stebėdami suvokia, aiškinasi gyvūnų panašumus ir skirtumus.</p> <p>Parenka vardus savo augintiniams. Suvokia gyvūnų būdą, charakterį.</p> <p>Pajunta žmogaus ryšį su gyvūnais klausydamas lietuvių liaudies pasakų, eilių, dainų, patarlių.</p> <p>Imituoja gyvūnų judesius, pamėgdžioja garsus.</p> <p>Pratinasi prižiūrėti grupėje esančias gėles, bando jas laistyti.</p> <p>Turi supratimą apie augalus artimiausioje aplinkoje</p> <p>Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus, gyvūnus ir augalus.</p> <p>Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai gamtai, jaučia atsakomybę už jos saugojimą.</p>	
	Jaučia pagarbą savo miestui, jo tradicijoms, kultūriniam paveldui, gamtai.	<p>Klausosi skaitomų grožinės literatūros kūrinių, legendų ir padavimų apie svarbiausius Lietuvos istorinius įvykius, vietas ir pan.</p> <p>Domisi bendruomenės gyvenimu, jos žmonėmis, santykiais, jaučia pagarbą jos nariams, darbui, kūrybai, tradicijoms, papročiams.</p> <p>Susipažįsta su Visaginu, aiškinasi miesto švenčių prasmę.</p> <p>Kartu su tėveliais dalyvauja tradicinėse miesto šventėse, jas aptaria su auklėtoja, draugais, aiškinasi mūsų miesto vertybes, jaučia pagarbą gamtai, aukštaičių papročiams.</p> <p>Lankosi parodose, spektakliuose, kurie vyksta darželyje, kultūros centre.</p> <p>Dalijasi patirtais įspūdžiais, geba išsakyti savo nuomonę.</p> <p>Diskutuoja įvairiais klausimais apie savo šeimą, apie miesto tankytinas vietas, Visagino miesto žmones. Kuria projektus.</p>	
	5-6 metai	Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais.	<p>Susipažįsta su dangaus šviesuliais, juos stebi, piešia, klausosi padavimų.</p> <p>Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p> <p>Domisi gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).</p> <p>Aiškinasi įvairius gamtos reiškinius, priežastinius ryšius, aktualius įvykius.</p> <p>Susipažįsta su senolių išmintimi apie orų spėjimą, pavasario pranašus.</p>
		Susipažįsta su augančiais augalais, juos įvardija, pasakoja apie jų augimo sąlygas.	<p>Susipažįsta su Visagino apylinkėse augančiais augalais, juos įvardija, pasakoja apie jų augimo sąlygas.</p> <p>Stebi ir tyrinėja augalus darželio gėlyne, grupėje augančias gėles.</p> <p>Pratinasi suprasti augalų panašumus ir skirtumus.</p> <p>Daigina sėklytes, stebi jų dygimą ir augimą, tyrinėja augalų augimo tarpsnius.</p> <p>Geba domėtis tolimesnėje aplinkoje augančiais augalais, juos tyrinėja, jaučia atsakomybę už gamtos saugojimą.</p> <p>Susipažįsta su augalų naudą žmogui.</p> <p>Klausosi lietuvių liaudies dainų apie augalus, šoka ratelius, vaizduodamas kai kurių augalų augimą.</p> <p>Kalbėdamas įvardija ir apibūdina darželio ir lauko gėles, apdainuojamas lietuvių liaudies dainose.</p>

1	2	3	
5-6 metai	Domisi naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimu, juos saugoja, jaučia jiems pagarbą.	<p>Pratinasi prižiūrėti gamtos kampelyje esančius gyvūnus, augalus.</p> <p>Susipažįsta su gyvūnų, augalų gyvybės ratu – gimimu, augimu, mirimu.</p> <p>Pratinasi suvokti, kad gyvūnai atsiveda palikuonių.</p> <p>Suvokia gyvūnų naudą žmogui, kuo jie mus džiugina, maitina.</p> <p>Klausosi gyvūnų balsų gamtoje ir rašų. Žiūrėdamas knygas, enciklopedijas sužino, kad yra gyvūnų, pavojingų žmogui.</p> <p>Naudodamas dailės priemones, stengiasi juos pavaizduoti piešinyje, lipdyti jų figūras iš tešlos, plastilino.</p>	
	Suvokia savo priklausomybę tautai, valstybei.	<p>Jvairių veiklų metu suaugusiųjų padedamas vaikas susipažįsta su tautos istorija, sužino, kas yra valstybės prezidentas.</p> <p>Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Klausosi skaitomų grožinės literatūros kūrinių, legendų ir padavimų apie svarbiausius Lietuvos istorinius įvykius, vietas ir pan.</p> <p>Vartydamas knygeles ir klausydamas pasakojimų sužino apie svarbiausius Lietuvos gamtos turis.</p> <p>Klausydamas pasakojimų, vartydami knygeles sužino, kad pasaulyje gyvena įvairių rasių, tautybių žmonės, kad jie turi savo valstybes, tradicijas ir kalbą.</p>	
	Saugiai elgiasi išvykų, ekskursijų, edukacinių žaidimų metu.	<p>Išvykų metu tyrinėja miesto vietas, miesto aplinką, aplanko mokyklą, Visagino KC, biblioteką, mokyklos muziejų.</p> <p>Susipažįsta su čia dirbančiais žmonėmis, jų darbu.</p> <p>Lankosi miške, prie ežero, sudaro albumus apie Visagino apylinkėse gyvenančius gyvūnus, paukščius, augmeniją.</p> <p>Edukacinių žaidimų metu neakivaizdžiai keliauja į žymiausiomis miesto, kaimyninių rajonų, Lietuvos vietomis.</p> <p>Diskutuoja apie lankytinas Lietuvos vietas, stengiasi įsiminti kai kuriuos vietovardžius: Ignalina, Kaunas, Palanga, Druskininkai, Vilnius.</p> <p>Patirtus įspūdžius išreiškia žodžiu, garsu, judesiu, piešiniu, kuria projektus kartu su auklėtoju.</p>	
	Žino tradicines šventes.	<p>Per tautosaką, liaudies muziką, tautodailę stengiasi pajusti ryšį su praeitų kartų žmonių dvasiniu pasauliu.</p> <p>Aiškinasi kalba apie tautos tradicijas ir papročius.</p> <p>Supranta augalo, gyvūno, daikto kilmę, jų priklausomybę, tautinių simbolių reikšmę.</p> <p>Dalyvauja bendruomenės rengiamose šventėse, koncertuose, projektuose.</p> <p>Pakartoja tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, vietas bendruomenės sukurtas praeities ir šiuolaikines istorijas, savo kalboje spontaniškai vartoja įvairius garsus, erzinimus.</p>	
	Ugdymo veiklos gairės		
	<p>Skatinti domėtis gamtine, socialine ir kultūrine aplinka kaip neišsenkančiu pažinimo šaltiniu.</p> <p>Patenkinti kiekvieno vaiko individualius pažinimo interesus, atsižvelgiant į vaiko pasaulio pažinimo ypatumus. Padėti vaikui suprasti save, žmogų ir jo gyvenimo būdą, tarpusavio santykius, skirti išorinius ir vidinius panašumus bei skirtumus. Pabrėžti šeimos tarpusavio santykių svarbą. Stebinti, tyrinėjant aplinkinį pasaulį, patirti pažinimo džiaugsmą ir savo atradimais dalintis su kitais. Mokyti kritiškai ir atsakingai vertinti gaunamą informaciją, ieškoti atsakymų, daryti sprendimus. Ugdyti vaikų vertybines nuostatas: pajusti, grožėtis, saugoti, didžiūotis. Organizuoti išvykas, ekskursijas. Stebėti augmeniją, gyvūniją, pokyčius gamtoje. Pratinti dalintis patirtimi, aiškintis užrašytų stebėjimų, tyrinėjimų, atradimų rezultatus. Mokyti tinkamo elgesio gamtoje, diskutuoti, kaip galima</p>		

1	2	3
<p>prisidėti prie gamtos tausojimo, saugojimo, aiškinti taršos žalą aplinkai. Tiriant aplinką, būti atsakingam, veikti planingai, kryptingai, konstruktyviai. Stengtis nepakenkti kitiems žmonėms ir sau, saugoti ir puoselėti gyvąją ir negyvąją gamtą, kultūros vertybes.</p>		
Kiekio supratimas ir skaičiavimas		
Nuostata: Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.		
0-3 metai	Igyja intuityvų supratimą apie kiekį, vartoja sąvokas vienas, daug, mažai.	<p>Gestais, mimika parodo, kad suvokia, kas reiškia yra/nėra, dar.</p> <p>Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, daug.</p> <p>Geba išrikiuoti daiktus į eilę.</p> <p>Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus po vieną, po lygiai.</p> <p>Mokosi pažinti skaičiuokius žaisdamas kalbinius žaidimus su skaičiuokiais.</p>
3-4 metai	Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį.	<p>Vartoja sąvokas tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau. Mokosi padalinti daiktus po lygiai.</p> <p>Patys bando sudaryti grupių lygybę ar nelygybę: nuosekliai uždedant ar atimant vieną daiktą, pridėdant vieną prie kito.</p> <p>Daiktų, objektų kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu.</p> <p>Supranta, kad pridėdant daiktus (po vieną) jų skaičius didėja, o paimant (po vieną) – mažėja.</p> <p>Žaisdami didaktinius žaidimus mokosi pažymėti skaičių atitinkamu skaitmeniu.</p> <p>Grupuoja, lygina daiktus pagal kiekį.</p> <p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdveje.</p>
4-5 metai	Mokosi skaičiuoti, vartodami kelintinius skaitvardžius.	<p>Pradedą skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Daiktų kiekį apibūdina skaičiumi.</p> <p>Geba skaičiuoti daiktus iki 5.</p> <p>Supranta kiekybinį žymėjimą skaičiumi. Suvokia kiekio sąvoką.</p> <p>Mokosi dalinti į 2 - 3 - 4 lygias dalis, vartoja sąvokas pusė, trečdalis, ketvirtadalis.</p> <p>Pats bando sudaryti grupių lygybę ar nelygybę pridėdant ar atimant vieną daiktą.</p> <p>Vartoja sąvokas tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau.</p> <p>Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius pirmas, antras.</p> <p>Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius.</p>
5-6 metai	Pažįsta skaitmenis nuo 0 iki 9.	<p>Žaisdamas žaidimus mokosi pažymėti skaičių atitinkamu skaitmeniu.</p> <p>Pasivaikščiojimų metu pastebi skaitmenis aplinkoje: namų, autobusų numeriai, kainos, darbo valandos ir pan.</p> <p>Skaičiuoja daiktus nuo 1 iki 10, sąmoningai sudaro skaičių eilę, įsimeną skaičių seką, supranta 0 sąvoką.</p> <p>Suvokia kiekvieno skaičiaus sandarą iš vienetų: (5-tai 1.1.1.1.1) ar mažesnių skaičių (5-tai 2+3).</p> <p>Atlieka monetų keitimo operacijas iki 10 centų vertės.</p> <p>Geba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek reikėtų pridėti? Kiek reikėtų atimti?</p> <p>Bando suvokti, kuo skiriasi ir kuo panašūs raidės ir skaitmenys.</p> <p>Geba skaitmenis apibrėžti, mokosi juos parašyti.</p>

1	2	3	
		Dailės užsiėmimų metu dekoruoja auklėtojo užrašytus skaitmenis: pats bando juos pavaizduoti panaudodamas įvairias medžiagas: plastiliną, tešlą, popierių ir pan.	
Ugdymo veiklos gairės			
Supažindinti su sąvokomis „vienas“ – „daug“. Mokyti skaičiavimo kasdieninėje veikloje nuo vaikai pažįstamų dalykų (skaičiuoti dvi rankytes, du pirštukai ar žaisliukai). Formuoti supratimą, jog skaičius nepriklauso nuo skaičiavimo krypties, daiktų didumo, išdėliojimo atstumo ir tvarkos. Mokyti lyginti gretimus skaičius ir nustatyti jų tarpusavio ryšius bei santykius, remiantis konkrečių daiktų grupėmis. Mokyti vaikus skaičiuoti ir veikti su skaitmenimis nuo 1 iki 10. Supažindinti su kiekine skaičiaus sandara iš vienetų. Supažindinti su 0 sąvoka. Mokyti dėlioti skaičių seką. Vartoti keletinius skaitvardžius. Mokyti ir tvirtinti žinias žaidžiant su didaktiniais stalo žaidimais, su mokymo priemonėmis, su skaičių dėlionėmis, domino ir pan.			
Forma, erdvė, matavimai			
Nuostata: Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.			
0–3 metai	Tapatina daiktus pagal dydį, formą, spalvą.	Reaguoja į judančius, artėjančius daiktus.	
		Ieško kontrastingų daiktų pagal spalvą, dydį, formą.	
		Sudaro daiktų grupes pagal pasirinktą ar nurodytą požymį ir juos įvardija.	
		Suvokia kaip sudaromos įvairios (daiktų, spalvų) sekos ir jas pratęsia.	
	Supranta vis daugiau žodžių apie daiktų savybes, matavimus.	Atrenka, rūšiuoja daiktus pagal dydį (didelis – mažas), lygina dydžius uždedant daiktus vienas ant kito ar įdedant vienas į kitą.	Pažįsta pagrindines spalvas. Atrenka vienos spalvos žiedus, kubelius.
			Žaisdamas naudoja įvairios formos figūras, statybines detales, įvairaus dydžio daiktus.
		Tyrinėdamas atranda daiktų įvairovę.	
		Veikia su daiktais, mokosi rūšiuoti daiktus.	
		Skiria daiktų dydį, formą, spalvą.	
		Domisi daiktais, jų savybėmis.	
		Supranta ir pradeda vartoti žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi, skiriasi.	
		Veikdamas su daiktais, regėjimo ir lytėjimo pojūčiais moka skirti geometrines formas ir įsimena jų pavadinimus.	
		Supranta vis daugiau žodžių: nueiti iki, atstoti toliai, pažiūrėti į viršų, paimti didelį.	
		Skiria daiktų panašumus ir skirtumus, atpažįsta daiktų tarpusavio ryšius.	Veikia su daiktais, vertina jų dydį, pagal dydį rūšiuoja daiktus.
Atrenka daiktus pagal dydį (didelis – mažas), lygina uždedant daiktus vienas ant kito ar įdedant vienas į kitą, rūšiuoja didelius ir mažus daiktus.			
Dydžių skirtumams apibūdinti vartoja žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis.			
Žaisdamas naudoja įvairios formos figūras, statybines detales.			
Skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę.			
Konstruoja, komponuoja, grupuoja daiktus.	Atrenka vienodos spalvos, formos, dydžio daiktus.		
	Atpažįsta apskritos (skritulio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus.		
	Išmoksta vartoti sąvokas: apskritas, kamputas, kvadrato formos.		
	Vartoja dydį apibūdinančias sąvokas: ilgas, trumpas, didelis, mažas, toks pat, kitoks.		

1	2	3
3-4 metai	Išmoksta orientuotis erdvėje.	<p>Orientuojasi erdvėje, supranta sąvokas „ant“, „po“, „aukštai“, „žemai“.</p> <p>Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje.</p> <p>Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą.</p> <p>Išmoksta orientuotis stalo, popieriaus paviršiuje: piešia lapo viršuje, apačioje, dešinėje ir pan.</p>
4-5 metai	<p>Lygina skirtingus ir vienodus daiktus, jas grupuoja, klasifikuoja daiktus.</p> <p>Gerai orientuojasi erdvėje.</p>	<p>Lygina skirtingus ir vienodus daiktus: pagal ilgį, aukštį, plotį, storį uždedant vieną ant kito, pridėdant vieną prie kito.</p> <p>Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.</p> <p>Pratęsia pasikartojančių daiktų, elementų seką.</p> <p>Geba atpažinti ir pavadinti formas. Skiria trikampę, stačiakampę formas.</p> <p>Daiktus apibūdina sąvokomis: ilgesnis – trumpiasnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis.</p> <p>Kalbėdamas apie daiktų spalvą, vartoja sąvokas vienspalvis – nevienspalvis.</p> <p>Skiria kairę ir dešinę kūno puses, kūno priekį, užpakalį, dešinę, kairę ranką, koją.</p> <p>Juda nurodyta kryptimi. Nurodo kryptį žodžiais: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.</p> <p>Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: prieš mane – už manęs, šalia manęs, kairėje manęs ir pan.</p> <p>Kalba apie nuotolį, atstumą.</p> <p>Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu.</p> <p>Suvokia, aiškinasi laiko skirtumus: diena, naktis, rytas, vakaras, ką veikiame kiekvienu paros laiku.</p> <p>Geba skirti sąvokas: šiandien, rytoj, vakar.</p>
5-6 metai	Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas.	<p>Moka pagal išorės savybes daiktus priskirti tam tikrai grupei, suvokia tūrio pastovumą, formos įvairumą, lygina daiktus pagal kelis požymius.</p> <p>Palygina dydžius žodžiais (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias).</p> <p>Skiria skritulio, keturkampę, rutulio formas.</p> <p>Sukuria sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais.</p> <p>Mokosi dalinti į lygias dalis, vartoja sąvokas pusė, trečdalis, ketvirtadalis.</p> <p>Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais.</p> <p>Bando suvokti ilgio pastovumą: virvutės ilgis nesikeičia užmezgus magą, sulenkus per pusę, suraičius, vamzdelio ilgis nesikeičia sulenkus jį.</p> <p>Bando suvokti tūrio pastovumą: manipuliuoja vandeniu, smėliu ir kt., keičiant indų formą.</p> <p>Supranta daiktų tarpusavio ryšius, santykius, padėtį vienas kito atžvilgiu.</p> <p>Atranda, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.</p>

1	2	3
5-6 metai	Nustato, parodo ir pavadina kryptis, orientuojamas į savo kūno padėtį.	<p>Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius.</p> <p>Mokosi nustatyti daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu: kairiau – dešiniau, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia vienas kito, greta, po, prie, viduje, išorėje, tarp, už, prieš, priešais, paskui, aplink.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus, rašmenis iš kairės į dešinę, pirštu seka skaitomą tekstą.</p> <p>Susipažįsta su laiko matavimu paromis, žaisdamas supranta, kaip matuojamas laikas.</p> <p>Apibūdina metu kaitą pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus.</p> <p>Pastebi laiko tėkmės ir trukmės požymius: diena – šviesu, naktis – tamsu, saulės ir mėnulio ciklas pagal paros laiką, augalų gyvenimas įvairiu paros metu, veiksmoždzių laikų derinimas atsižvelgiant į laiką.</p> <p>Išvardina savaitės dienas.</p>
Ugdymo veiklos gairės		
<p>Ugdyti supratimą apie daiktų dydį, svorį, formą, kiekį, skaičių, lyginti, matuoti įvairius objektus pagal ilgį, plotį, storį, didumą (iš akies, žingsniais, sprindžiais ir kt.). Ugdyti supratimą apie daiktų formą. Supažindinti su skritulio, kvadrato, stačiakampio, rutulio, kubo formos daiktais. Formuoti supratimą apie keturkampį ir jo požymius. Mokyti rasti aplinkoje atitinkamos formos daiktų, pratinti dalyti skritulį, kvadratą, stačiakampį į 2 ir 4 dalis. Ugdyti supratimą apie dydį. Mokyti dėti daiktus didėjančia ir mažėjančia tvarka pagal ilgį, plotį, aukštį, storį, dydį. Mokyti matuoti skystų ir birių medžiagų tūrį, naudojant įvairaus didumo sąlyginius matus. Ugdyti sugebėjimą orientuotis erdvėje. Padėti veikti pagal auklėtojos nusakytas sąlygas, judėti nurodyta kryptimi, keisti ją. Mokyti nuskaityti daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. Mokyti orientuotis plokštumoje. Ugdyti subjektyvų laiko tėkmės pojūtį. Mokyti skirti paros dalis. Supažindinti su savaitės dienų pavadinimais. Mokyti pasakyti, kuri diena šiandien, kuri buvo vakar, kuri bus rytoj. Supažindinti su atskirų laiko tarpų trukme.</p>		
Tyrinėjimas		
Nuostata: Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.		
0-3 metai	Žaisdamas geba naudotis įrankiais bei priemonėmis.	<p>Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, stengiasi pamatyti, išgirsti, paragauti.</p> <p>Susidomi daiktais, žaislais, priemonėmis ir medžiagomis.</p> <p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais.</p> <p>Klausosi, kaip skamba kai kurie daiktai, lygina daiktus pagal spalvą.</p> <p>Pats pasirenka žaidimui, veiklai reikalingus daiktus, priemones, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas mokosi skirti geometrines formas, pažinti spalvas, įsiminti jų pavadinimus.</p> <p>Veiklai panaudoti įvairius įrankius bei priemones: žirkles, klėjus, liniuotę.</p> <p>Naudoja priemones piešiant, tapant, dėliojant.</p> <p>Pasivaikščiavimo metu žaidžia su kamuoliais.</p> <p>Žaisdamas su gamtinėmis medžiagomis (akmenukais, pagaliukas, kankorėžiais) mokosi grupuoti, sudėlioti pagal formą, spalvas, dydį; dėlioja medžiagas didėjimo ir mažėjimo tvarka.</p>
3-4 metai	Atpažįsta įvairius reiškinius	<p>Kartu su draugais, suaugusiais tyrinėja kai kuriuos negyvosios gamtos objektus – smėlį, vandenį. Susipažįsta su jų savybėmis.</p> <p>Susipažįsta su smėlio savybėmis, kai eksperimentuoja - pila vandenį ant smėlio, stebi, kaip jis susigeria; žiemą atsineša į grupę sniego ar ledo ir stebi, kaip jis tirpsta.</p>

1	2	3
3-4 metai	gamtoje, žaidžia vaizduotės žaidimus.	Tyrinėdamas sužino, kodėl plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne). Stebėdamas vandens purslus, muilo burbulus, vaivorykštę, susipažįsta su spektro spalvomis, išsiaiškina, kokios jos. Pratinasi suvokti oro buvimą pūsdamas balionėlius, muilo burbulus.
4-5 metai	Įvaldo tyrinėjimo būdus: stebi, išbando.	Taiko įvairius aplinkos pažinimo būdus: stebi, išbando, išmėgina ir pan. Išbando techninius pasaulio pažinimo būdus – ką nors sujungti (suklijuoti, sunerti, supinti ir kt.), atskirti (atplėšti, nukirpti, nupjauti, išardyti), matuoti. Atranda daiktų pėdsakų žymes: ratų, pėdų, letenų, geometrinių figūrų pėdsakus smėlyje, sniege. Tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, grublėtas, apskritas, kampuotas, spalvotas. Domisi priemonėmis, medžiagomis. Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą iš kurios pagamintas daiktas: medinis, keramikinis, odinis, lininis, plastmasinis, geležinis. Stebi tautodailės kūrinis, atkreipia dėmesį į spalvų derinius. Eksperimentuoja su dažais, išgauna įvairiausius atspalvius, bando juos pavadinti (vienspalvis-dvispalvis-įvairiaspalvis), ieško grupėje tokios spalvos daiktų, ieško aplinkoje atspalvių įvairovės.
5-6 metai	Mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Eksperimentuoja su veidrodžiais, padidinamais stiklais, spyruoklėmis, buities daiktais. Atlieka problemines užduotis, tyrinėja techninius atradimus: prietaisus, jų galimybes, energiją, klausosi muzikos. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Bando perprasti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaita, buities darbų ritualai, gyvūno, augalo, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita, kalendorinių švenčių pasikartojimas. Aiškinasi dirvožemio, šviesos naudą augalams, oro ir klimato reiškinius: stebi ir aptaria klimato reiškinius įvairiais metų laikais, stengiasi patys nustatyti, kada oras šiltas, kada šaltas, lietingas. Stebi tyrinėja ir atranda gyvosios ir negyvosios gamtos ypatybes.
Ugdymo veiklos gairės		
Pasiūlyti įdomių stebėjimų, įvairaus darbo grupėje ar gamtoje, skatinti vaikus daryti atradimus, išvadas po tyrinėjimų, eksperimentavimo. Skatinti atkreipti dėmesį į natūralias ir žmogaus sukurtas medžiagas, gyvosios (augalus, gyvūnus) ir negyvosios gamtos bei socialinius kultūrinius reiškinius, jų atvaizdus. Mokyti skaičiuoti daiktus, manipuluoti daiktais, lyginti, laisvai tyrinėti, eksperimentuoti su jais. Kurti su vaikais stebėjimo kalendorių, pildyti stebėjimų ir tyrinėjimų kelią bei atradimus, sudaryti metų ratą, augalo, gyvūno ar žmogaus gyvenimo liniją. Organizuoti iškylas, išvykas, kuriose vaikai galės stebėti, atrasti, aiškintis, daryti išvadas.		

Priemonės pažinimo kompetencijai:

- skirtingo dydžio žaislai, piramidės. Daiktai susidedantys iš 2, 3, 4 detalių. Didelių detalių dėlionės. Tuščiaaviduriai kubai, cilindrai, kūgiai, pusrutuliai, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros, žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui, išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai, aitvarai, gaublys, rakandai, buitinė technika;
- skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės: priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės, skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės

skaičiavimo priemonės, pinigų pavyzdžiai, ūgio matuoklė, pratybų knygelės:

- gyvūnų, augalų, gamtos reiškinių ir paminklų nuotraukos paveikslai, vėjo, vandens malūnai, galvosūkių, labirintai, gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga, spyruoklės, magnetai;
- gamtinė medžiaga, smėlis, akmenukai, vanduo, didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai), laikrodis, kompasas, termometrai, įvairios ilgio matavimo priemonės, svarstyklės, sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės.

Meninė kompetencija

Vertybines nuostatas:

- Gebėti pajauti, kurti, grožėtis, patirti dorovinius ir estetinius išgyvenimus regint dailės kūrinius.
- Jausti gamtos formų, spalvų, linijų įvairovę ir harmoniją.
- Spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu, atrasti individualių savitą raiškos stilių.
- Gebėti kurti vaizduojant, šokant, žaidžiant.
- Domėtis ir jausti pagarbą tautos menui, kultūrai, istorijai.

Amžius	Pasiekimai	Gebėjimai
1	2	3
Meninė raiška		
Nuostata: Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.		
0-3 metai	<u>Štampavimas</u> Štampuoja pirštukais ir teptuku.	Tyrinėja gamtos reiškinius, bando juos vaizduoti įvairiai štampuodami.
		Štampuoja formomis, kamšteliais, daržovėmis, kosmetinėmis servetėlėmis, iš popieriaus iškirptomis formomis.
		Kuria grupinius darbelius, tikisi iš suaugusio pritarimo, džiaugiasi darbais.
		Pratinasi darbą atlikti tvarkingai.
	<u>Tapymas</u> Akvareliniais dažais, gvašu tapo linijas ir dėmes, bando reikšti emocinę būseną.	Bando sava kalba papasakoti, ką pavaizdavo.
		Tyrinėja gvašą, akvarelinius dažus, susipažįsta su spalvomis, kuria įvairias formas, tapo dėmes, eksperimentuoja įvairiomis dailės priemonėmis, medžiagomis, Tyrinėja įvairius veikimo būdus.
		Bando papasakoti ką pavaizdavo darbelyje, jį pavadinti, įvardinti spalvas.
		Tapydami gvašu stengiasi užpildyti spalva visą lapą.
		Tapo rankutėmis, pirščiukais, vatos gumulėliais, storais teptukais, daro stambius potėpius.
		Savarankiškai bando naudotis dailės priemonėmis, tvarkyti darbo vietą.
	<u>Piešimas</u> Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, spontaniškai	Džiaugiasi savo ir draugų darbais, žaidžia su jais, kuria grupinius darbelius, didžiuojasi savo darbais, rodo juos suaugusiam, laukia pritarimo, pagyrimo.
		Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja.
Braižo spindulius į visas puses, susikertančias vertikalias ir horizontalias linijas. Bando taisyklingai laikyti rankoje pieštuką, piešiant linijas.		
	Pratinasi piešti taškelius, brūkšnelius, didelius ir mažus apskritimus, spirales, galvakojus. Piešdamas bando kalbėtis.	

1	2	3
0-3 metai	keverzoja.	Vaizduoja nesudėtingos formos daiktus, reiškinius. Piešdamas ar plėšdamas popierių mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.
	<u>Lipdymas</u> Lipdo iš molio, plastilino, tešlos paprastus lipdinius.	Tyrinėja molio, plastilino, sausainių tešlos savybes, juos čiupinėja, minko, iš didesnio gabalo atskiria mažesnį, volioja ant lentelės, bando sujungti kelis gabalus. Lipdo daiktus susidedančius iš vienos ar kelių nesudėtingų dalių. Daro pirštų, plaštakų atspaudus molyje, sniege, ant šlapio smėlio. Kuria grupinius darbelius, lipdo daug vienodų daiktų, džiaugiasi jais, atskiria savo darbelį. Pratinasi lipdyti blynelius, lazdeles, mažus ir didesnius rutuliukus, sujungti dvi ar daugiau dalių, lipdyti riestainius, karoliukus, grandinėles, pirštukais ir pagaliukais įspausti duobutes, griovelius.
	<u>Vaidyba</u> Spontaniškai žaidžia, improvizuoja, atkuria veiksmus.	Žaidžia laisvai, spontaniškai, bando išreikšti, improvizuoti, kuria, fantazuoja naujus siužetus, išsaugoja vaidmeniui būdingą kalbą, judesius. Savo išreiškia judesiu. Judesiu išreiškia įvairius veikėjus, jų veiksmus, derindamas garsą ir judesį, seką pasakas. Bando žaisti savo žaidimus, naudoja žaislus, lėlių teatro lėles, karūnelės, dekoracijas ir kitas priemones. Mokosi atkurti veikėjo nuotaiką, veiksmų eigą, kalbos intonaciją.
	<u>Štampavimas</u> Naudoja įvairias štampavimo priemones, formas, spalvas, aplinkoje matytų pėdsakų vaizdavimui.	Aptaria aplinkoje matomus pėdsakus, įvardija savo darbelį, trumpais sakiniais atpasakoja, ką norėjo pavaizduoti. Naudoja įvairius štampukus: bulvės, žaislinės mašinos ratus, vatos gabalėlius, trintukus, pieštukus, gamtinę medžiagą ir puošia savo darbelius štampuotais ornamentais, juos eksponuoja, dovanoja draugams. Štampuoja teptuko galu, šonu ant popieriaus, drėgname smėlyje. Aplinkoje ieško paukštelių, gyvūnelių pėdsakų, juos bando atvaizduoti. Štampuodamas, aplikuodamas, darydamas kojų rankų antspaudus, pasirenka patinkančią spalvą. Aptaria daiktų paviršiaus savybes, pagal jas taiko įvairias štampavimo priemones, jas pristato, aiškinasi jų tinkamumą darbeliui. Savo kolektyvinius darbelius puošia štampavimo ornamentais, vienas kitam parodo, kaip papuošti darbelius.
	<u>Muzika</u> Geba atkartoti girdėtos dainelės, lopšinės žodžius.	Klausosi linksmy, ramių kūrinių, lietuvių liaudies dainelių, lopšinių. Bendrauja su muzikos mokytoju, su draugais, tariasi, aiškinasi, bando įvertinti savo muzikinius sugebėjimus. Žino dainelės, šokio ar ratelio nuotaiką, bando ją išreikšti judesiais. Tyrinėja ritminių instrumentų galimybes, ritmiškai ir raiškiai atlieka judesius pagal muziką, bando kurti, inscenizuoti muziką. Bando šokti lietuvių liaudies ratelius ir šokius.
	<u>Muzika</u> Emocingai reaguoja į įvairaus pobūdžio muziką.	Klausosi skirtingų žaislų skambėjimo taip lavina klausą, pratinasi atlikti elementarius ritmiškus judesius skambant muzikai, grodamas koku nors muzikos instrumentu improvizuoja. Ritmiškai mojuoja dėžutėmis, buteliukais, pripiltais smėlio, mažų akmenukų. Groja pratimus vaikiškais muzikos instrumentais, išmėgina ritmo išgavimo galimybes nekeisdami kūno padėties erdveje, juda erdveje. Aiškinasi, aptaria gamtoje išgirstus garsus, ritminius instrumentus, kokio instrumento koks garsas.

1	2	3
3-4 metai	<p><u>Tapymas</u> Žaidžia, eksperimentuoja su įvairiomis tapymo priemonėmis.</p>	<p>Pasakoja apie savo darbelį, stengiasi jį pavadinti, džiaugiasi savo ir kitų darbeliais. Tapydami metų laikus panaudoja atitinkamas spalvas (ruduo – ruda, žiema – balta, mėlyna, pavasaris – žalia). Tapo su pieštukais, plačiais teptukais, vatos gumuliukais, guašu, 2-3 spalvų akvarele. Vartoja svarbiausias dailės sąvokas. Nutapytose formose stengiasi išvelgti turinį: gėles, gyvūnus. Naudoja spalvą įvairioje veikloje, pažįsta pagrindines spalvas.</p>
	<p><u>Piešimas</u> Geba naudotis įvairiomis priemonėmis grafikos priemonėmis, gamtine medžiaga, piešti matytus vaizdus linijomis.</p>	<p>Pratinsi atsargiai elgtis su gamtine medžiaga, priemonėmis. Geba orientuotis popieriaus lape – piešia lapo viduryje. Pratinsi piešti piešinėlius ant sniego, smėlio, kreida ant lentos. Naudoja taškelius, brūkšnelius, linijas, grafikos priemones, medžiagas ir eksperimentuodami atranda įvairias linijas, dėmes, jų derinius ant balto popieriaus lapo, išgauna figūras. Žaisdami su gamtine medžiaga kuria linijinius piešinius, ornamentus. Tepa auklėtojo iškirptą formą iš įvairaus popieriaus ir klijuoja, darbą stengiasi atlikti švariai, tvarkingai. Bando plėšyti popierių išgaudami įvairias formas, ženklus ant piešinio Naudoja kirpimo, plėšimo ir klijavimo techniką. Piešinius, darbelius aptaria, bendrauja vienas su kitu, su suaugusiais žmonėmis, kuria grupinius darbelius.</p>
	<p><u>Lipdymas</u> Eksperimentuoja su molio, plastilino, kitomis tūrinėmis medžiagomis.</p>	<p>Susipažįsta su molio, plastilino savybėmis. Lipdo įvairias geometrines figūras ir netaisyklingas formas. Voliodamas didelį ir mažą molio, plastilino gabalėlį, išgauna rutulį. Prie nulipdytos formos prideda įvairias kitas medžiagas. Aptaria savo ir draugų darbelius, aiškinasi lipdymo techniką. Stengiasi dirbti saugiai, baigęs darbą susitvarkyti darbo vietą. Darbeliais džiugina tėvelius, draugus.</p>
	<p><u>Muzika</u> Ritmiškai, vidutiniu tempu ir lėtai atlieka judesius grojant muzikai.</p>	<p>Išmėgina įvairiausias ritmo raiškos galimybes. Domisi muzikine veikla, noriai atlieka muzikines užduotis. Šokiui pasibaigus berniukai pratinsi palydėti mergaitę į vietą ir padėkoti. Juda plastiškai, be įtampos, išreiškia savo jospūdžius judesiu, žodžiu, garsu, supranta kitų atlikėjų vaidinimus. Klausymo metu vaikai atranda natūralius gamtos garsus, juos atkuria balsu, judesiu. Bando laisvai improvizuoti savo jospūdžius. Suranda natūralius gamtos bei žmogaus, buities garsus. Pratinsi išklausyti įvairios muzikos, pats groti muzikos instrumentais.</p>
	<p><u>Vaidyba</u> Vaidina laisvai, išraiškingai.</p>	<p>Atkuria elgesio ir kalbos bruožus, kalba švelniai, ramiai, vaidindamas naudoja reikmenis. Pagal aplinkybes ieško priemonių, muzikos instrumentų ir su jais improvizuoja atlikdamas įvairius judesius.</p>
	<p><u>Vaidyba</u> Vaidina laisvai, išraiškingai.</p>	<p>Vaidindami su lėlėmis siekia, kad jos kuo daugiau judėtų, už ją masto, reiškia įvairias emocijas. Ištraukia į žaidybines-siužetines situacijas ir judesiais išreiškia veikėjus. Žaidžia socialinius žaidimus, panaudoja žodines ir judesių raiškos priemones pasirinktam vaidmeniui atskleisti. Muzikiniais garsais, šokio judesiais geba įprasminti savo mintis, idėjas, jausmus, patirti kūrybinės veiklos džiaugsmą.</p>

1	2	3	
3-4 metai	<u>Dainavimas</u> Jaučia malonumą dainuodamas lietuvių liaudies dainas.	<p>Dainuodamas jaučia prielankumą liaudies dainai, jos skambėjimui.</p> <p>Dainuoja vienodu tempu, tęsiamai, judriai, energingai, intuityviai suvokia lietuvių liaudies dainas.</p> <p>Naudoja balso galimybes paveikslėliams, žodžiams, veiksams išreikšti, pavaizduoti, muzikos grožį.</p> <p>Lavina kvėpavimą, balso ir klausos koordinaciją.</p> <p>Balso galimybes panaudoja objektams išreikšti (aukštas ir žemas namas).</p> <p>Dainos nuotaką išreiškia balso intonacija, mimika, pantomima.</p>	
	<u>Muzika</u> Pratinasi įsijausti ir perteikti teksto ritmą ir nuotaką.	<p>Emocingai reaguoja į muzikos kūrinį nuotaką, pastebi charakteringesnes raiškos priemones, žanrus, formas, atlikimo būdus.</p> <p>Lavėja klausos pojūčiai, aiškinasi, kad per didelis garsas gali pakenkti žmogui, kad klausdami muzikos gali nusiraminti, atsipalaiduoti.</p> <p>Klausydamas muzikos skiria kūrinį nuotakas, emocingai reaguoja į muzikos turinį, geriau įsimena muzikos kūrinius.</p> <p>Pritaria suaugusiojo grojimui, ritmiškai atlieka savo partiją, kuria ritmus, melodijas, tekstus, įsiklauso ir skiria darbo įrankių garsus.</p> <p>Geba laisvai, natūraliai įsitraukti į žaidybines situacijas, lavina tartį, taisyklingą kvėpavimą.</p>	
	<u>Tapymas</u> Spalva, jų deriniais išreiškia savo išgyvenimus, meninius įspūdžius, atpažįsta atspalvius.	<p>Tapydami susipažįsta su spalvomis ir keletu atspalvių.</p> <p>Naudoja mišrią techniką, bando maišyti dvi spalvas, kad gautų trečią.</p> <p>Darbuose spalva išreiškia savo nuotaką, metų spalvas.</p> <p>Tapo matytus vaizdus ant įvairios spalvos, formato popieriaus.</p> <p>Tapytus darbus papildė gamtinėmis medžiagomis, aplikacijomis.</p> <p>Bando atskirti „linksmas“ ir „liūdnas“, šviesias ir tamsias spalvas, jas pavaizduoti. Pagal spalvą stengiasi suprasti draugo savijautą.</p> <p>Tapo įvairiais potėpiais iš įvairių krypčių, užtepa atskiras plokštumos dalis. Kalbasi apie savo ir draugų darbus, juos pristato.</p> <p>Saugiai elgiasi su tapymo medžiagomis, plečia savo pažintinius sugebėjimus, lavina regėjimo, lytėjimo pojūčius.</p>	
	<u>Vaidyba</u> Naudoja įvairias priemones, kurios padeda įsijausti į situaciją.	<p>Žaidžia savarankiškai, aiškinasi, kokie veikėjai ir ko jie nori.</p> <p>Kuria bendrus pantomimos vaizdelius pagal pateiktą situaciją.</p> <p>Pačių sukurtiems tekstams taiko judesius, improvizuoja dainas, ratelius, pasakas su dainuojamaisiais intarpais.</p> <p>Šoka, dainuoja, žaidžia, vaidina, deklamuoja eilėraščius, inscenizuoja.</p> <p>Išreiškia įspūdžius pasakodamas, piešdamas, žaisdamas su lėlėmis, savaip interpretuodamas matytus vaidinimus.</p> <p>Gamina tradicines ir netradicines kaukes, su jomis vaidina bandydami išreikšti veikėjui būdingą elgseną.</p> <p>Žaidimuose naudojami turiniai, pasirūpina trūkstantais daiktais bando pritaikyti aplinkos daiktus dekoracijoms.</p>	
	4-5 metai	<u>Piešimas</u> Atranda linijų pasaulį, išreiškia save linija.	<p>Bando žaisdamas pavaizduoti įvairių profesijų žmones, jų veiklą.</p> <p>Piešia vaško kreidelėmis, flomasteriais, derina įvairią piešimo techniką ant įvairaus popieriaus. Daro individualius ir grupinius darbus.</p> <p>Meninius įspūdžius, išgyvenimus reiškia linijomis, kurias įvairiai jungia.</p> <p>Savo įspūdžius, muzikinius garsus, literatūros kūrinius išreiškia piešimu.</p> <p>Kerpa pagal nupieštą kontūrą, suvokia plokščių formų pasaulį.</p> <p>Dėlioja ornamentus, savo darbelius puošia, juos dovanoja kitiems.</p>

1	2	3	
4-5 metai	naudoja įvairią piešimo techniką.	Plėšo iš spalvoto įvairios faktūros popieriaus įvairias geometrines, kitas plokščias formas, o jas suklijuodamas, bando išgauti įvairius daiktus. Prie priklijuotų formų piešia smulkesnes dalis. Laisvai, plačiais mostais, dideliame popieriaus lape grupelėmis ar vienas išbando netradicinius metodus, naudoja netradicines priemones.	
	<u>Štampavimas</u> Štampavimą derina su įvairiomis dailės technikomis.	Štampuoja eilutėmis, stulpeliais, zigzagais. Naudoja kelias spalvas. Štampuodamas išgauna audinio raštą iš 2-3-jų elementų. Štampavimą derina su piešimu, tapymu, aplikavimu. Išsitepęs rankas ir kojas dažais, rašalu daro pirštų, pėdų, plaštakų atspaudus ant popieriaus, medžiagos.	
	<u>Lipdymas</u> Lipdo įvairių formų lipdinius.	Lipdo iš atskirų dalių vėliau jas sujungia, lipdinius išpuošia išpaudimais, vingeliais, brūkšneliais. Kalbasi, aiškinasi tarpusavyje ir su auklėtoja, ką nori nulipdyti ar nulipdė. Daro paveikslėlius iš spalvoto plastilino, formuoja iš molio įvairias formas: ištempia, susuka, sulenkia, iš molio ir plastilino išploja ploną plokštelę, ant išplotų formų kuria ornamentus: raižo, daro taškelius pagaliukais, iškilus ornamentus. Aptaria lipdymui naudojamų medžiagų savybes.	
	<u>Dainavimas</u> Mokosi įsiklausyti į žmogaus žodžių melodingumą, muzikos instrumentų skambesį.	Kartu su muzikos mokytoja aptaria tembrą, tempą, dinamiką, muzikos nuotaiką, atpažįsta muzikos instrumentus ir juos įvardija. Pratinasi išlaikyti tikslią nesudėtingų dainų melodiją, bando muzikuoti individualiai, ugdomi sceninį elgesį, nusilenkia publikai. Klausosi tautosakos kūrinių, gyvo, raiškaus sekimo, bando savo mintis perteikti vaizdiniais, stengiasi juos atkartoti perteikdamas teksto ritmą bei išreiškiamą nuotaiką. Atpažįsta girdėtus kūrinius, žino išgaunamo garso tembrus.	
	5-6 metai	<u>Štampavimas</u> Štampuoja naudodami štampus iš įvairių medžiagų.	Įvardija naudojamą štampavimo priemones, aptaria savo darbus, bando įvardinti štampavimo priemonių paviršiaus savybes (iš kokios medžiagos pagamintas štampukas). Kuriam bendrus darbus, štampukais puošia iškirptas formas iš popieriaus, Noriai eksponuoja savo darbus. Apžiūrėdamas dokumentų kopijas susipažįsta su tikrais anspaudais. Daiktų paviršiaus savybes naudoja dekoratyviniam komponavimui. Pratinasi pažinti žmogaus ir gamtos padarytas daiktų formas, paviršiaus ypatybes. Štampuodamas eksperimentuoja teptuku, atranda įvairius išraiškos būdus, įvardija štampavimo galimybes.
		<u>Grojimas</u> Skiria ir įvardija muzikos instrumentus.	Grodamas atlieka judesius, lavina klausos pojūčius. Groja įvairiais muzikos instrumentais, atlieka ritminius ir melodinius pratimus, ritmiškai akomponuoja šokiams ir rateliams. Pavaizduoja balsu seno medžio braškėjimą, dramblio kutenimą, žadintuvo skambėjimą, Groja. Žino ir įvardija instrumentų, kuriais groja, pavadinimus.
		<u>Vaidyba</u> Stebi ir kuria plastiškus	Stebi profesionalių aktorių atliekamus spektaklius, suvokia, kokie veikėjai dalyvavo, kas jiems nutiko, dalijasi įspūdžiais, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesį, intonaciją, kostiumų įvairovę, bando patys vertinti. Žaidžia savaip interpretuodamas savo veiksmus, plėtoja žaidimo siužetą, fantazuoja, kur veiksmas vyksta, bando mimika, judesiu atkurti veikėjų elgesį, charakterį ir kalbą.

1	2	3
5-6 metai	žaidimus, supranta ir geba išsakyti savo nuomonę apie stebėtus spektaklius.	<p>Pats bando improvizuoti matytą spektaklį, išryškina būdingą veikėjo eisena, judesius, tempo ritmą.</p> <p>Pratinasi kūrinius perteikti emociškai, vaizdingai, pastebi subtilesnius veikėjų kalbėjimo, elgesio meninius niuansus.</p> <p>Kalba pamėgdžioja veikėjus, fantazuoja, kuria, įsivaizduoja esamas situacijas. Charakterinius judesius bando jungti į trumpas pantomimas.</p> <p>Išsako suvoktą prasmę, aptaria vaidinimą su draugais, bando vaidinti su draugų. Kuria fantastines aplinkybes ir veiksmus.</p> <p>Gamina netradicines lėles, dekoracijas, kūrybingai vaidina su jomis.</p> <p>Vaidina su pasigamintomis lėlėmis pagal įsivaizduojamą situaciją.</p> <p>Per teatro savaitę patys vaidina, kuria įvairias inscenizacijas, stengiasi panaudoti įvairiusraiškos būdus.</p>
	<i>Piešimas</i> Piešia apvalių ir kampuočių, didelių ir mažų formų derinius, sudėtingesnio kontūro formas, siužetinius veiksmus.	<p>Įvardija, ką mato savo ir draugų darbuose, kokią piešimo techniką naudoja, gerisi draugo darbais, savo darbus pristato tėvams.</p> <p>Piešia žmogaus veidą, akis, lūpas, nosį, antakius, šypseną nuotaikai išreikšti.</p> <p>Piešia horizontalias, vertikalias, pasviras linijas.</p> <p>Naudoja įprastą mišrią techniką: vaško kreideles, spalvotas kreideles, spalvotus pieštukus, piešia žmogų, namus, medžius, gėles, panaudodamas brūkšnius, taškus, linijas ir jų derinius.</p> <p>Kuria bendrus darbus, meninius projektus, komponuodamas savo ir draugų mažus darbus, juos apjungia, apipavidalina.</p> <p>Dekoratyviniu vaizdu išreiškia save, geba naudotis žirkleėmis, aplikavimą derina su kitomis dailės technikomis.</p> <p>Piešdamas horizontalias ir vertikalias linijas bando sudaryti iš jų raštus.</p>
	<i>Konstravimas</i> Mato ir atranda daikto formą erdvėje, jaučia medžiagų konstrukcines savybes, kuria įvairias statinių, objektų konstrukcijas.	<p>Pasivaikščiojimų, ekskursijų metu susipažįsta su įvairių statinių konstrukcijomis, detalėmis, jas bando atgaminti savo darbuose, kuria bendrus darbus ir modeliuoja ant kartono, medžio plaušo plokštės.</p> <p>Aptaria įvairių statinių konstrukcines detales, aiškinasi naudojamų medžiagų savybes.</p> <p>Laisvai dirba su įvairiomis medžiagomis konstruodamas.</p> <p>Iš minkšto popieriaus daro įvairias formas, statinius. Dirbiniuose naudoja įvairias spalvas, medžiagas.</p> <p>Konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių, daro dirbinius iš medžio atliekų, audinio atliekų (lentelių, lazdelių, skiedrų, skiaučių), naudoja gamtinę medžiagą, ją jungia su plastilinu ar moliu.</p> <p>Žaidžia su kartoninėmis dėžėmis, žaisdamas kuria iš jų namus, garažus.</p>
	<i>Tapymas</i> Mato ir atranda spalvų pasaulį, save išreiškia spalva, tapo įgudusiais mostais.	<p>Spalvomis įvardija savo nuotaiką, įvardija įvairius atspalvius, aiškinasi lapo kontūrus – apačia, viršus, vidurys, kampas, kairė, dešinė pusė.</p> <p>Maišo įvairias spalvas, išgauna atspalvius. Kuria kolektyvinius darbus.</p> <p>Kuria darbus derindamas tapymą su štapavimu, vaško kreideles su tapymu, tobulina tapymo įgūdžius, tapo įvairių krypčių potėpiams ir spalvindami plokštumą.</p> <p>Bando linijomis išreikšti įvairius metų laikus.</p> <p>Darbus eksponuoja darželyje, įvairiose parodose, organizuojamose Visagino mieste, dalyvauja respublikiniuose konkursuose.</p>
	<i>Muzika</i> Atlieka skirtingo tempo ratelius, šokius.	<p>Ritminius muzikos instrumentus ir kūno judesius panaudoja vaizdavimui, ratelius didinami ir mažinami, sukdamiesi šoniniu žingsniu, poromis ir po vieną. Pagal muziką atlieka judesius ritmiškai.</p> <p>Kuria ritminius ir melodinius pratimus, kuria melodijas žodžiams, inscenizuoja dainetes, ratelius, pasaką su daina, kuria judesius rateliams, dainoms, kuria muziką mįslėms.</p>

1	2	3	
5-6 metai	savarankiškai keičia rato kryptį.	Savarankiškai keičia rato kryptį, jį didinamas ir mažindamas, sukdamasis šoniniu žingsniu, poromis ir po vieną. Dalyvauja kitoje muzikinėje veikloje: vaikų šventėse, popietėse. Muzikuoja su kitais, koncertuoja drauge su suaugusiais, kitais vaikais.	
	<u>Dainavimas</u>	Tyrinėja ir aptaria savo balso galimybes, įvertina savo balso dinamiką, nusako ritmą, melodiją.	
	Gera valdo kvėpavimą, atlieka sudėtingesnes greito ir lėto tempo daineles, su pailgintomis natomis, pauzėmis.	Dainuoja vokalinius pratimus, lietuvių liaudies dainas, muzikinius dialogus, greitakalbes, piemenėlių dainas. Dainuoja solo, atlieka vokalinius pratimus, lietuvių liaudies dainas. Pradeda dainuoti sutartines, dainas su priedainiu, su solistu. Tiksliai intonuoja dainas be pritarimo, dainuoja dvibalses dainas. Klausosi tautosakos kūrinėlių ir bando juos atlikti, jaučia jų skambumą. Dainuoja lietuvių liaudies dainas, susipažįsta su etnine, tautine simbolika, muzikavimo tradicijomis.	
	Ugdymo veiklos gairės		
	Supažindinti su meninės raiškos priemonėmis, atlikti ritminius judesius, pratimus, šokio elementus: šuoliukus, pritūpimus, sukinius, dvigubą ir pristatomą žingsnelį, tyrinėti, kurias kūno dalis galima ritmiškai judinti, kurios kūno dalys padeda išgauti ritminius garsus, šokio metu sudaryti nesudėtingas figūras, šokti poroje, sustoti į ratelį, vorą, pusratį, dviem eilėmis. Kūno judesiu, mimika vaizduoti įvairias figūras, bandyti kurti, improvizuoti, vaidinant kūrybiškai plėtoti žaidimus, inscenizuoti trumpas grožinės literatūros kūrinių ištraukas, klausytis pasakos sekimo, deklamavimo, dainavimo, pratintis jausti, kaip galima perteikti teksto nuotaiką, reikšti save įvairių meninių priemonių pagalba, puošti grupės aplinką sukurtais savo darbais. Ugdyti specialiųjų ugdymo poreikių vaikus meno priemonėmis, rūpintis gabių vaikų ugdymu.		
	Estetinis suvokimas		
	Nuostata: Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.		
	0-3 metai	Gėrįsi gražiais daiktais ir objektais, pajunta kai kuriuos gamtos reiškinius.	Susidomi trumpam sutelkdamas dėmesį į suaugusiojo emocingą ir išraiškingą kalbinimą, žaidinimą, jo balso intonacijas, muzikos garsus, šokio judesius, mimiką bei veiksmus, spalvas ir jų plastinę formą plokštumoje, gražių formų spalvingus daiktus ar žaislus, savo piešimo judesio paliekamą pėdsaką. Įvairių veiklų metu mokosi suprasti, pajusti, kaip jis pats susijęs su gamtos pasauliu – žaisdamas rato, pirštų bei laisvuosius žaidimus mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgesį, objektus. Jaučia kūrybinės laisvės, improvizacijos galias. Vaidybą naudoja saviraiškai, socialinės patirties įspūdžių raiškai.
			Aiškinasi apie tai, ką dailininkas ar draugas norėjo pavaizduoti, atpažįsta pavaizduotus personažus, pasakoja apie juos, išvardija pagrindines spalvas, kampuotas ir apvalias formas. Paaikškina, ką pats vaizduoja meninėje veikloje, pasako, ką ir kur kažką panašaus yra matęs, girdėjęs. Kartu su auklėtoju puošia, gražina grupę, žaidimų aikštelę prieš šventes. Lygina margučius, medžio dirbinius, audinio, numegztų kojinių raštus. Aiškinasi spalvų, linijų, formų prasmę tautinėje simbolikoje. Pratinasi įvardinti pojūčius, kuriuos sukelia įvairūs dailės darbai, spalva, linijos, forma. Mokosi suprasti metų ritmą per ruošiamą kalendorinėmis šventėmis bei jų šventimo metu. Pagal spalvas bando pasakoti dailės kūrinuose autorių išreikštas nuotaikas.
3-4 metai	Stebi gamtos objektus, reiškinius, juos atpažįsta dailės kūrinuose.		

1	2	3	
4-5 metai	Gerbia ir grožisi meno kūriniais, ugdo nuojautą apie įvairias Lietuvos, kitų tautų kultūros išraiškas mene.	Pratinasi saugiai elgtis vykstant į parodas, ekskursijas, parką.	
		Susipažįsta su tautodaile, taikomąja dailė, architektūra, stengiasi suprasti ir pasigrožėti spalvų ir linijų darna.	
		Gerisi dailės ir kitais meno kūriniais, pastebi ir įvardija linijų, spalvų, formų įvairovę gamtoje, vaikų darbuose, dailės kūriniuose, aptaria, kalba apie regimos informacijos priemones, ženklus, daiktų, reiškinių simbolius.	
		Atpažįsta tuos pačius puošybos elementus ant skirtingų tautodailės, taikomosios dailės darbų.	
		Kalba apie parodoje eksponuojamus savo draugų ir dailininkų darbus.	
5-6 metai	Samprotauja, apie grožį, pastebėtus meno kūrinius.	Suvokia meno kūrinių, dailininkų meistriskumą, išskirtinumą.	
		Apie meno kūrinius ir savo meninę veiklą samprotauja, išsako potyrius, pasakoja, pateikia komentarų, diskutuoja, dalijasi mintimis su bendraamžiais bei suaugusiais, apibūdina tai, ką mato, jaučia, girdi, nusako turinį, nuotaikas, pastebi raiškos priemones.	
		Susipažįsta su natūralių medžiagų taurumu, savybėmis, stengiasi pajusti jų artumą žmogui, reikšmę aplinkai.	
		Stengiasi suprasti dirbtinių medžiagų reikalingumą.	
		Vertina meno kūrinius, savo kūrybą bei aplinką estetiiniu požiūriu: gražus, negražus, spalvingas, puošnus.	
	Jaučia dailės kūrinių istorinę ir kultūrinę vertę.	Lygina linijų, spalvų, formų savitumą Lietuvos ir kitų tautų dailėje, architektūroje.	
		Ugdosi nuojautą, reiškia pagarbą tautodailei, praeities vertybėms, ieško jų atspindžių dailės, amatininkų darbuose, suvokia simbolinę spalvų, linijų, ženklų prasmę.	
		Bibliotekoje vartydami foto albumus, nuotraukas, stebėdami dailininkų eksponuojamus kūrinius, stengiasi suprasti įvairių tautų meną, ugdomi pagarbą jam.	
		Ugdymo veiklos gairės	
		Žadinti vaikų estetinį jautrumą gamtai, žmogui, kultūrai, ugdyti meninį skonį. Atskleisti žodžio, judesio, garso, vaizdo, spalvos ir kitus meno kalbos savitumus, juos išbandyti, pajusti, intuityviai suvokti, vertinti. Žaidžiant atrasti dailės pasaulį. Skatinti grožėtis regimu pasauliu, įspūdžius reikšti žodžiais. Mokyti atidžiau stebėti aplinką, vertinti savo ir bendraamžių dailės darbus, atpažinti vertingus meno kūrinius. Taikyti tautodailės elementus dailės ir meno darbuose. Skatinti drąsiai reikšti save integruotoje veikloje.	
Kūrybiškumas			
Nuostata: Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.			
0-3 metai	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.	
		Nuolat tyrinėja aplinką, veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, pažindamas tai, ko iki tol nebuvo regėjęs, patyręs.	
		Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniais, aptinka naujas neįprastas daiktų savybes.	
		Dėlioja kaladėles, lego, sukurdamas iš jų naujus objektus.	
3-4 metai	Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas,	Eksperimentuoja įvairiomis muzikos priemonėmis, garsais, išsiaiškina, kaip ir kokiomis priemonėmis galima muzikuoti.	
		Spontaniškai kuria muziką, reiškia mintis garsais, perteikia nuotaiką.	
		Atlieka nesudėtingus šokio judesius pagal įvairią muziką, pats kuria nesudėtingus šokius.	

1	2	3
3-4 metai	pasakodamas, judėdamas, kurdamas.	Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias istorijas, užsiimti nauja veikla, kurioje gali atrasti ir ištirti dar nepažintus dalykus. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis.
4-5 metai	Geba kurti įsivaizduojant, fantazuojant, modeliuojant, taikant įvairias medžiagas.	Tyrinėjant viename kūrinyje derina keletą dailės technikų: piešimą, tapymą, liejimą, štapavimą, lipdymą, aplikavimą. Eksperimentuoja skirtingomis formomis ir spalvomis, įrankiais, popieriumi, audiniu, Siūlo idėjas, ką galima iš jų sukurti. Mokosi atskirti natūralias medžiagas: medį, odą, audinį, gintarą, geležį, akmenį, molį, smėlį, šiaudą, popierių, skystas medžiagas. Geba kurti naujus žodžių, garsų, objektų spalvų, judesių, istorijų derinius. Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones, dailės technikas, atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus.
5-6 metai	Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, įsivaizduoja, fantazuoja. Apibendrina, giliau išgyvena kūrinėlių nuotaikas, juos analizuoja, lygina. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai. Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, siekia savito rezultato.
Ugdymo veiklos gairės		
Mokyti pasitikėti savo kūrybinėmis galiomis, dalintis sumanymais, mintimis, jausmais, požiūriais. Skatinti aktyviai kurti ir išbandyti naujas kūrybos priemones bei galimybes. Pripažinti kūrybą kaip įdomią, vertingą, teikiančią prasmingų išgyvenimų veiklą. Pratinti suprasti ir paaiškinti kūrybinės idėjos įgyvendinimo kelią. Aiškintis kokiomis priemonėmis, medžiagomis, būdais galima įgyvendinti kūrybinį sumanymą. Diskutuoti, kokio rezultato siekė (tikėjosi) bei, kaip pavyko tai padaryti, ką ir kodėl reikėtų daryti kitaip. Veiklos metu tobulinti vaikų emocinį jautrumą, plėtoti vaizduotę, žadinti saviraiškos ir kūrybos poreikį. Suteikti vaikams galimybę realizuoti savo galimybes improvizuojant, patiriant kūrybos džiaugsmą pasirodymų metu.		

Priemonės meninei kompetencijai

- Piešimo popierius, pieštukai, akvarelė, gvašas, kreidelės, pastelė, pirštų dažai, teptukai, medžiagos dailei, plunksna, tušas, molis, plastilinas, modelinas, lipdymo tešla, gipsas, plastikas, medis, klijai, žirkklės, kanceliariniai peiliukai, gamtinės medžiagos, antrinės žaliavos (audinio, odos, popieriaus atraižos, įpakavimo dėžės, seni žurnalai, laikraščiai, reklaminiai bukletai).
- Dailės kūrinių reprodukcijos. Tautodailės kūriniai (audiniai, mezginiai, medžio, molio darbai).
- Muzikos instrumentai, muzikos centras arba garso grotuvas, įvairūs įrašai.
- Širmelė ir kita įranga teatrui: pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių, apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.).

VIII SKYRIUS UGDYMO APLINKA

Ugdymo(si) turinio įgyvendinimui kuriama ir pritaikoma vaiko amžių, poreikius, galimybes atitinkanti įvairiapusė, saugi ir ugdanti aplinka. Aplinka atspindinti lietuvių liaudies tradicijas ir individuali kiekvienoje grupėje. Unikali įstaigos aplinka naudojama ne tik kasdieniam vaikų

ugdymui, bet ir per šventes, pramogas, renginius. Veiklos aplinka ir priemonės išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, savaimė kylančius sumanymus, žadina savaiminį perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Veikloms naudojamos ne tik grupės patalpos, bet ir miegamasis, prausykla, rūbinė, muzikos salė, sporto salė, „Močiutės gryčia“. Ypatingas dėmesys skiriamas psichologiniams ir fiziniam ugdomosios aplinkos aspektams.

- **Psichologinė aplinka:** demonstruojama, kad vaikas yra laukiamas: sudaromos sąlygos vaikui suvokti, kad juo rūpinamasi, jis yra gerbiamas; grupėje nėra baimės, vaiko teisių pažeidimo, vaikai jaučiasi patogiai ir užtikrintai; bendravimo tonas, ugdymo stilius stiprina vaiko pasitikėjimą savimi.

- **Fizinė aplinka:** saugi, erdvi, funkcionali, žaisminga, estetiška; vaikas grupėje jaučiasi šeiminingas – pats gali keisti, transformuoti, pritaikyti grupės erdvę savo sumanymams; aplinka sudaryta iš mažesnių veiklos kampelių individualiai, grupelių ir visos grupės veiklai, pakankama erdvės judėjimui, poilsiui, individualiai vaiko veiklai. Turtina vaikai žinias išvykų ir ekskursijų metu, lankydami aikštelėse, miške, bibliotekoje, „Verdenės“ gimnazijoje, kino teatre, Visagino kultūros centre, bažnyčioje.

IX SKYRIUS VAIKŲ UGDYMO SI IR PAŽANGOS PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vertinimas padeda sėkmingai ugdyti vaikus, kaupti informaciją apie kiekvieno pasiekimus ir daromą pažangą, sudaro galimybę tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo ir ugdymo partneriais.

Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal I kimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas įgyja iki šešerių metų. Remiantis šio aprašo rekomendacijomis ir numatytais vaiko raidos ir gebėjimo žingsniais, sieksime, bendraudami su tėvais, visapusiškai pažinti vaiką, įvertinti jo pasiekimus, atlikti vaiko vertinimo apklausą ir numatyti tolesnius ugdymo tikslus, vaiko vystimosi pažangą.

Vaiko gebėjimai vertinami du kartus per metus (mokslo metų pradžioje ir mokslo metų pabaigoje). Mokslo metų pradžioje, siekiama nustatyti realius vaiko gebėjimus ir patirtį bei numatyti tolesnio jo ugdymo gaires, siekiant ugdymo pažangos. Mokslo metų pabaigoje, siekiama nustatyti kiekvieno vaiko individualią pažangą. Priklausomai nuo situacijos atliekamas tarpinis vertinimas. Vertinime dalyvauja vaikai, tėvai, logopedas, pedagogai, įstaigos vadovai. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams taikomi tie patys pasiekimų žingsniai, kurių jie siekia savo tempu pagal savo galimybes. Siekdami gerinti ugdymo kokybę, ugdymo procese atsižvelgsime į vaiko poreikius, interesus, gebėjimo lygį, raidos ypatumus, tėvų pageidavimus ir lūkesčius.

- **Vertinimo formos.** Darželyje naudojamos šios vertinimo formos: stebėjimo aprašai, užrašai, interviu, darbėlių pavyzdžiai su tikslingais aprašais, nuotraukos su tikslingais aprašais, filmuota medžiaga, vertinimo lentelės, diagramos, refleksijos užrašai. Vertinimas atliekamas nuolat stebint vaiką kasdienėje veikloje, analizuojant meninės veiklos darbus, kalbant su tėvais ir vaikais. Informacija fiksuojama ir kaupiama vaiko pasiekimų aplanke.

- **Vertinimo duomenų panaudojimas.** Pedagogai, vadovaudamiesi vaiko gebėjimų vertinimo duomenimis, planuoja ir koreguoja ugdymo procesą, siekiant individualių vaiko ugdymo tikslų, numato individualizuoto ugdymo strategijas. Pasiekimų išvadą panaudoja kasdieniniam naudojimui fiksuojant stipriąsias vaiko puses, ugdant įgūdžius, kurių jis stokoja.

X SKYRIUS TĖVŲ INFORMAVIMAS APIE VAIKO PASIEKIMUS

Vienas iš vertinimo tikslų yra suteikti tėvams (globėjams, rūpintojams) informaciją apie vaiko ugdymąsi, stiprinti ryšius tarp vaiko ir tėvų (globėjų, rūpintojų). Aktyviai ieškoma būdų, kaip įtraukti tėvus į lopšelio-darželio ugdymo tikslų formavimo, kūrimo ir įgyvendinimo procesus. Tėvų aktyvumas labai padeda pedagogui visapusiškai ugdyti vaikus, duoda naudą vaikui bei šeimai. Tėvai

su vaikų grupės pasiekimais supažindinami susirinkimų metu – du kartus per mokslo metus, su individualia vaiko pažanga – bendraujant asmeniškai kiekvieną dieną. Be individualių konsultacijų organizuojami kitokio pobūdžio susitikimai, kurių metu sprendžiami įvairūs ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo klausimai. Darželyje rengiami auklėtojų ir tėvų susitikimai, konsultacijos, seminarai, pasitarimai su kitų įstaigų darbuotojais. Susitikimų metu aptariama vaikų raidos pažanga, stipriosios ir silpnosios pusės, socialinis santykis su kitais vaikais. Informuojant tėvus apie vaikų pasiekimus, prioritetas teikiamas individualioms konsultacijoms, kurių metu ne tik aptariama pasiekta vaiko pažanga, bet teikiamos įvairios rekomendacijos ir pasiūlymai.

XI SKYRIUS

INTEGRUOJAMOS UGDYMO PROGRAMOS

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo(si) programa.
3. Individualios programos specialiųjų poreikių turintiems vaikams.
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa.
5. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.
6. Krikščioniško ugdymo programa „Kalbėkime vaikams apie Dievą“.
7. Sveikatos ir fizinio ugdymo programa „Sveikatos raktelis“.

XII SKYRIUS LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų. sud. O. Monkevičienė. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Blank-Mathieu M.. Kuo skiriasi mergaitės ir berniukai: lytiškai orientuotas auklėjimas vaikų darželyje. Kaunas: Šviesa, 2003.
3. Dodge D., Colker L., Heroman C.. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2007.
4. Einon D.. Ankstyvasis ugdymas. Vilnius: UAB „Egmont Lietuva“, 1998.
5. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>.
6. Gaižutis A.. Vaikystė ir grožis. Kaunas: Šviesa, 1988.
7. Gevorgianienė V., Kairienė D. ir kt.. Metodinė medžiaga kompleksinės pagalbos teikimui. 2011. Prieiga internetu: <http://old.smm.lt/ugdymas/docs/Methodine%20medziaga%2012%2019.pdf>.
8. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Klaipėda: Baltic Printing House, 2014.
9. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė. ŠMM, 2012.
10. Katininė A.. Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta, 1998.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 184 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005–2012 metų plano patvirtinimo“.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“. Prieiga internetu: www.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/aprasas.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219 „Dėl Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <http://www.litex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=119889>.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-779 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/naujienos/ipup-projekto-naujienos/patvirtinta-nauja-priesmokyklinio-ugdymo-bendroji-programa/17933>.
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. „Dėl Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423753&p_query=&p_tr2=2.
17. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.
18. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams, parengė O. Monkevičienė ir kt., Klaipėda: Klaipėdos banga, 2011.
19. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: ŠAC, 2006.
20. Narkevičienė B., Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės. Kaunas: Technologija, 2007.
21. Vaiko teisių konvencija. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=.
22. Vaikučiams pabiručiams. Dainuojamosios tautosakos rinkinys ikimokyklinio amžiaus vaikams. sud. A. Katininė. Kaunas: Šviesa, 1990.
23. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2013. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.

Programą atnaujino:
Elena Čekienė, Alytė Maldžiuvienė, Irena Romanovskaja, Dalia Nekliudova, Nadežda Pachalkina,
Jūratė Tamulevičienė, Paulina Kačadinskaitė.

Pasiūlymus teikė: darželio pedagogai, tėvai.

PRITARTA
Visagino vaikų lopšelio-darželio
„Auksinis raktelis“ mokytojų tarybos
2017 m. gegužės 11 d. protokoliniu
nutarimu (protokolas Nr. 18-2)

PRITARTA
Visagino vaikų lopšelio-darželio
„Auksinis raktelis“ darželio tarybos
2017 m. kovo 18 d. protokoliniu
nutarimu (protokolas Nr. 47-2)